

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

ZÁKLADY BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY

doc. Mgr. Ing. Radomír Ščurek, Ph.D.

VŠB - Technická univerzita Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství

Ostrava 2021

Úvod

Vážený studente,

Dostává se Vám do rukou učební text předmětu **Základy bezpečnostní politiky**. Mým cílem při psaní tohoto textu bylo, aby čtenatel získal základní znalosti a přehled v oblasti **základů bezpečnostní politiky státu z pohledu možných bezpečnostních rizik**.

Tento text je zpracován formou vhodnou pro „distanční vzdělávání“, tak aby práce s ním byla co nejjednodušší.

Každá kapitola začíná náhledem kapitoly, ve kterém se dozvíte, o čem budeme v kapitole mluvit a proč. Za kapitolou následuje shrnutí, ve kterém budou zdůrazněny informace, které byste si měli zapamatovat.

To že jste probíranou látku správně pochopili a že jí rozumíte, si můžete ověřit formou kontrolních otázek a testů, které by Vám měly poskytnout dostatečnou zpětnou vazbu k rozhodnutí, zda pokračovat ve studiu nebo věnovat delší čas opakování kapitoly.

Pro zjednodušení orientace v textu je zaveden systém ikon:

Náhled kapitoly

V takto označeném textu se dovíte, co Vás čeká a nemine.

Shrnutí kapitoly

Shrnutí nejdůležitějších informací, které byste si rozhodně měli pamatovat.

Otázky

Kontrolní otázky, pro formulace odpovědí.

Správná odpověď

Správná odpověď na kontrolní otázky.

Literatura

Doplňková literatura, pro kterou můžete sáhnout v případě, že něčemu nebudete rozumět, nebo Vás některé téma extrémně zaujme.

Přeji Vám, aby čas strávený nad tímto textem byl co možná nejpříjemnější, a nepovažovali jste ho za ztracený.

Autor

Obsah

1. Bezpečnost jako pojem	3
2. Právní prostředí pro zajištění bezpečnosti státu	8
3. Bezpečnostní systém státu, jeho struktura a principy. Problematika Schengenského prostoru	45
4. Struktura veřejné správy ČR při zajišťování bezpečnosti. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek. Bezpečnostní sbory. Obrana státu, ozbrojené síly a branná povinnost	55
5. Bezpečnostní strategie a doktríny, azylová a migrační politika	72
6. Bezpečnost v kontextu ochrany osob a objektu, fyzická bezpečnost	86
7. Systém zdolávání mimořádných událostí, integrovaný záchranný systém	108
8. Systém krizového řízení ČR, terorismus, extremismus, kriminalita a sociální patologie	122
9. Spolupráce veřejné správy, soukromého sektoru a občanů při zajišťování bezpečnosti. Plánování zajištění bezpečnosti a udržitelného rozvoje v České republice. Ekonomika a financování bezpečnosti	145
10. Postavení České republiky v bezpečnostní architektuře EU, NATO a OSN	154

1. Bezpečnost jako pojem

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti bezpečnosti, jejího rozdělení a související terminologie.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o pojetí bezpečnosti, jejím rozdělení a o souvisejících pojmech.

Klíčová slova

Bezpečnost, bezpečnostní systém, domino efekt, synergický efekt, pravidlo ALARA/ALARP.

1.1. Úvod

Zachování bezpečnosti patří mezi fundamentální lidské potřeby. Od nepaměti se také v naší společnosti vyskytuje široké spektrum bezpečnostních hrozeb, které se nepřetržitě vyvíjí. Proto je nutné vytvářet aktuální a adekvátní opatření vedoucí k ochraně a rozvoji celého zvoleného systému.

1.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Bezpečnost** – stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí. Jedná se tedy o míru stability systému a jeho primární a sekundární adaptace.
- **Domino efekt** – pokračující událost s narůstajícími následky.
- **Synergický efekt** – efekt společného působení více prvků dohromady, které je obvykle větší, nebo kvalitativně lepší, než prostý součet efektů působících samostatně, bez tohoto spojení.
- **Pravidlo ALARA/ALARP** – riziko je nutné snižovat až na takovou úroveň, kdy se výdaje na snížení rizika stávají neúměrnými ve srovnání s příslušným omezením rizika.

1.3. Bezpečnost jako pojem

Ačkoliv se v praxi setkáváme s různými druhy bezpečnosti – např. bezpečnost a ochrana zdraví, požární bezpečnost, technologická bezpečnost, bezpečnost dopravy, bezpečnost ekonomická, pojem

bezpečnost obyvatelstva není v českém právním prostředí striktně definován. Pro vymezení tohoto pojmu se vychází z bezpečnosti jako takové. Ministerstvo vnitra ČR definuje bezpečnost jako stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí. Je to tedy míra stability systému a jeho primární a sekundární adaptace.

Z hlediska objektu, jehož bezpečnost má být chráněna, lze rozlišovat:

- **bezpečnost vnitřní** – jde-li o existenci, potlačování a eliminaci hrozeb, které pochází zevnitř objektu,
- **bezpečnost vnější** – jde-li o existenci, potlačování a eliminaci hrozeb, které mají svůj původ vně objektu.

Z hlediska národní úrovně – státu – lze rozlišovat:

- **vnější bezpečnost státu** – představuje zajištění územní celistvosti, vnější svrchovanosti a nezávislosti státu, nedotknutelnosti jeho státních hranic a ochrana jeho zastupitelských úřadů, členů diplomatického sboru a dalších občanů, zejména v případě hrozby mimořádné události v zahraničí nebo po jejím vzniku. Jedná se také o souhrn mezinárodněpolitických, ekonomických a vojenských vztahů státu s okolními státy a koalicemi, jejichž prostřednictvím prosazuje své státní zájmy. Vnější bezpečností státu se rozumí stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zvnějšku a kdy je tento stát k eliminaci existujících i potenciálních vnějších hrozeb efektivně vybaven a ochoten. Hrozby mohou být vojenské nebo ekonomické povahy, či mohou mít charakter migrační vlny, apod.,
- **vnitřní bezpečnost státu** – v širším významu znamená zachování zajištění vnitřních funkcí státu, ochranu jeho demokratických základů, ochranu vnitřního pořádku, bezpečnosti a zákonnosti, ochranu životů a zdraví, majetkových hodnot a životního prostředí před hrozbami majícími původ na území státu. Je to rovněž souhrn vnitřních bezpečnostních podmínek a legislativních norem a opatření, kterými stát zajišťuje demokracii, ekonomickou prosperitu a bezpečnost občanů, a jimiž stanoví a prosazuje normy morálky a společenského vědomí. Vnitřní bezpečností státu se rozumí stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zevnitř a kdy je tento stát k eliminaci stávajících i potenciálních vnitřních hrozeb efektivně vybaven a k ní ochoten.

Podle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky (kompetenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, je vnější bezpečnost státu v gesci Ministerstva obrany ČR a vnitřní bezpečnost státu v gesci Ministerstva vnitra ČR.

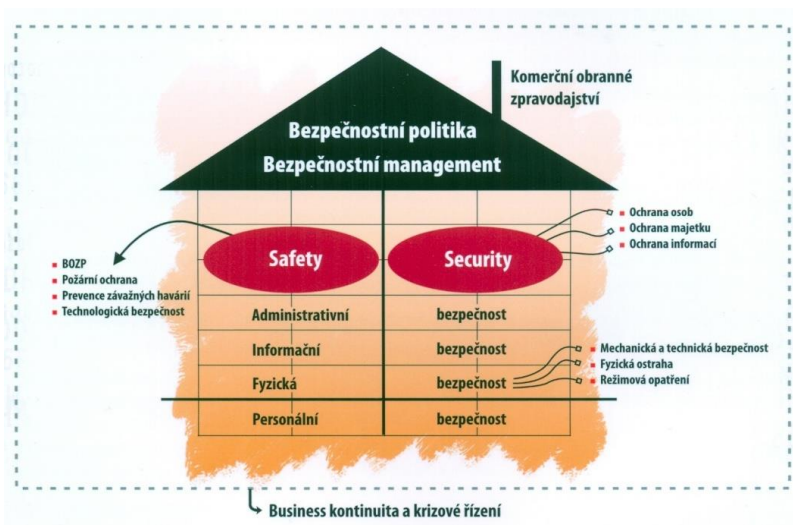
V souladu s Ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zajišťují bezpečnost ČR ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Státní orgány, orgány územních samosprávných celků, právnické a fyzické osoby jsou povinny se podílet na zajišťování bezpečnosti ČR.

1.4. Bezpečnostní systém

Funkční bezpečnostní systém je třeba vytvářet jako systém komplexní, který zajišťuje propojenost roviny politické (zásadní vnitropolitická a zahraničněpolitická rozhodnutí), zákonodárné, vojenské, zajišťování vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatel, hospodářské a finanční, stejně jako např. roviny sociální, apod.

Základní funkcí bezpečnostního systému je plánování, řízení, koordinace a vyhodnocování činností jednotlivých prvků při zajišťování bezpečnosti státu. Systém musí adekvátně a operativně reagovat na hrozby a rizika a musí být schopen koncepčně a dlouhodobě reagovat na měnící se bezpečnostní prostředí.

Splnění uvedených předpokladů a komplexnost vychází z bezpečnostních dokumentů přijatých jednak vládou ČR, ale i z dokumentů přijatých na mezinárodní úrovni, především v rámci NATO a EU.

Obrázek č. 1: Bezpečnostní systém [15]

SAFETY = selhání lidského faktoru, SECURITY = člověk jako hrozba

Bezpečnostní systém je ohrožován vnitřními a vnějšími hrozbami a vyvolanými bezpečnostními riziky, tj. je narušována jeho vnitřní a vnější bezpečnost. Při působení hrozeb, resp. rizik, na bezpečnostní systém se setkáváme se dvěma základními efekty:

- **domino efekt** – pokračující událost s narůstajícími následky. Nevyhnutelnou podmínkou je, že procesy se vzájemně fyzikálně doplňují, jako tomu je např. u tlakové vlny, tepelného toku, apod. Délka trvání těchto jednotlivých jevů může působit, že řetězec událostí působí jako by tyto události nastaly současně. Např. záplavy způsobují v domino efektu rozmnožování hmyzu, který dále ohrožuje roznášením nemocí obyvatelstvo, apod.,
- **synergický efekt** – efekt společného působení více prvků dohromady, které je obvykle větší, nebo kvalitativně lepší, než prostý součet efektů působících samostatně, bez tohoto spojení. Synergický efekt nevylučuje vznik domino efektu, ale je od něj odlišný. Aby synergický efekt nastal, musí mít systém dostatečný energetický potenciál, být nelineární v dynamickém systému a citlivý na podnět a také musí být schopen akceptovat změny a nové podmínky.

Při minimalizaci identifikovaných bezpečnostních hrozeb, resp. bezpečnostních rizik, které ohrožují vnitřní i vnější bezpečnost daného systému je využíváno **pravidla ALARA/ALARP**. Toto pravidlo říká, že je riziko nutné snižovat až na takovou úroveň, kdy se výdaje na snížení rizika stávají neúměrnými ve srovnání s příslušným omezením rizika. Tedy vybereme ta, analýzou a statistickými údaji z minulých let zjištěná, rizika, jejichž minimalizace se vejde do 10-15 % chráněných aktiv.

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Co je to bezpečnost?
- 2) Jakým způsobem se dělí bezpečnost z hlediska chráněného objektu?
- 3) Jakým způsobem se dělí bezpečnost z hlediska národní úrovně?
- 4) Jaká je základní funkce bezpečnostního systému?
- 5) Co je to domino efekt?
- 6) Co je to synergický efekt?
- 7) Co je to pravidlo ALARA/ALARP?

Správná odpověď

- 1) Bezpečnost je stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí.
- 2) Bezpečnost se dělí z hlediska objektu, jehož bezpečnost má být chráněna, na bezpečnost vnitřní a vnější.
- 3) Bezpečnost se dělí z hlediska národní úrovně na vnější bezpečnost státu a vnitřní bezpečnost státu.
- 4) Základní funkcí bezpečnostního systému je plánování, řízení, koordinace a vyhodnocování činností jednotlivých prvků při zajišťování bezpečnosti státu.
- 5) Domino efekt je pokračující událost s narůstajícími následky.
- 6) Synergický efekt je efekt společného působení více prvků dohromady, které je obvykle větší, nebo kvalitativně lepší, než prostý součet efektů působících samostatně, bez tohoto spojení.
- 7) Pravidlo ALARA/ALARP definuje, že riziko je nutné snižovat až na takovou úroveň, kdy se výdaje na snížení rizika stávají neúměrnými ve srovnání s příslušným omezením rizika.

2. Právní prostředí pro zajištění bezpečnosti státu

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti právní úpravy zajišťování bezpečnosti státu a stručného politického a geografického vývoje území České republiky jako teoretického východiska pro zajištění bezpečnosti státu.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o základních právních normách a právně teoretických východiscích nutných pro zajištění bezpečnosti státu.

Klíčová slova

System práva, Československo, Česká republika, Ústava ČR, Listina základní práv a svobod, zákon o bezpečnosti České republiky, mezinárodní smlouvy.

2.1. Úvod

V bezpečnosti státu je nutno vymezit několik samostatných oblastí. Je nutné určit, co budeme jako objekty chránit a na základě čeho. Musíme nalézt a nastudovat kde a čím je dáno, že máme právo na život, na majetek, na osobní svobodu a vůbec na něco (Ústava České republiky a její součástí). Následně také kdo a co je těmi objekty, které chceme chránit? Lidský život, svoboda, zdraví, obecný zájem či majetek. V oblasti majetku pak chráníme nejdříve majetek státní a následně majetek soukromý. Dále je nutné čím budeme objekty chránit a jak. Zde se ochrana objektu může dále dělit na ochranu právní a ochranu technickoorganizační. Je ale nutné i zde znát základní právní normy a právně teoretická východiska, která jsou uvedena v této kapitole.

2.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **System práva** – splnění základních kritérií systému, a sice jeho jednotu a zároveň jeho vnitřní diferencovanost, tzn. členění práva do částí, jež se vyznačují specifickými znaky a principy při určujícím postavení znaků a principů, které spojují tyto části v jednotu. Jestliže jeden znak chybí, nelze mluvit o systému.
- **Rakousko – Uhersko** – státní útvar existující mezi lety 1867-1918.

- **Československo** – státní útvar existující od 28. října 1918 do 31. prosince 1992. Označovaný oficiálními názvy Československá republika, Československá socialistická republika, Česká a Slovenská federativní republika.
- **Státní moc České republiky** – vykonávána prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.
- **Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších změn a doplnění)** – soubor právních norem deklarující základní práva občanů a definující demokratické principy České republiky jako svrchovaného, jednotného a výkonného demokratického státu.
- **Státní symboly ČR** – předměty, které si Česká republika ústavou určila jako své oficiální nezaměnitelné označení. Symboly vycházejí z tradic státu a stát reprezentují. V ČR máme sedm státních symbolů – velký státní znak, malý státní znak, státní barvy, státní vlajku, prezidentskou standartu, státní pečeť a státní hymnu.
- **Listina základních práv a svobod** – ústavní zákon, který je součástí ústavního pořádku České republiky, od něhož se odvozují základní lidská práva a svobody.

2.3. Základy teorie práva

Systémem práva rozumíme splnění základních kritérií systému, a sice jeho jednotu a zároveň jeho vnitřní diferencovanost, tzn. členění práva do částí, jež se vyznačují specifickými znaky a principy při určujícím postavení znaků a principů, které spojují tyto části v jednotu. Jestliže jeden znak chybí, nelze mluvit o systému. Základními právními systémy na světě jsou kontinentální právo (psané právo, které má románsko-germánský základ vycházející z římského práva) a angloamerický právní systém (vychází z precedentů, tzv. právo na pochodu) a náboženské právo (například šaría – islámské právo).

Právní řád tvoří právní normy upravující nejrozmanitější oblasti společenských vztahů. Podle významu lze stanovit pro právní řád v ČR toto pořadí:

- *Ratifikované mezinárodní smlouvy,*
- *Ústavní zákony,*
- *Normativní právní akty,*
- *Normativní právní instrukce.*

Právní věda dále člení právní normy podle společenských vztahů, které jsou objektem právní úpravy do právních odvětví, jež ve svém souhrnu tvoří systém práva. Naše právo lze třídit na:

- *ústavní,*
- *správní a finanční,*
- *pracovní,*
- *občanské hmotné,*
- *obchodní,*
- *rodinné,*
- *občanské procesní,*
- *trestní hmotné i procesní,*
- *mezinárodní právo soukromé.*

Ty jsou stanoveny v pramenech práva.

Prameny práva mají dva základní významy. Jde o *subjektivní právo* ve smyslu nároku nebo oprávnění subjektu právního vztahu, nebo o *objektivní právo*, což je soubor norem, tedy pravidel chování obsažených v takových formách práva (např. v zákonech), které konkrétní stát uznává za své prameny práva. Pro formy práva se používá název **prameny práva**. Jde o formy, v nichž je objektivní právo obsaženo. Rozlišujeme 4 hlavní formy pramenů práva:

- *normativní právní akty (NPA),*
- *normativní smlouvy,*
- *právní obyčeje,*
- *soudní precedenty.*

Náš právní řád uznává za prameny práva v ČR jen normativní právní akty a normativní smlouvy!

Právní obyčej je v EU překonaná forma práva. Aby se obyčej stal pramenem práva, musí splňovat podmínku, aby se konkrétní chování na určitém území dlouhodobě, fakticky a masově uskutečňovalo. Obyčej musí být určitý, tzn., že existuje možnost stanovit jeho obsah a státní orgány musí obyčejové právo používat při řešení jednotlivých případů, tedy ho aplikovat při vydávání individuálních právních aktů (IPA) a při jeho porušení, včetně uplatnění státního donucení.

Soudní precedent je individuální soudní rozhodnutí, které se stává právem tehdy, řeší-li se jím případ, který není dosud právními normami upraven.

Ordál, nebo také ordálie neboli boží soud, byl krajní důkazní prostředek při rozhodování soudní pří, když jiné prostředky selhaly nebo chyběly. O vině a nevině (nebo o nepravdivém svědectví) měla rozhodnout zkouška, při níž se očekával zásah nadpřirozených sil. Slovo ordál je germánského původu, odvozuje se z něho jak německé Urteil

(rozsudek), tak starší české ortel. Sám institut je ale daleko starší, poprvé je doložen ve staré Mezopotámii, v sumerském zákoníku krále Urnammu (asi 2100 př. n. l.) a v Chammurapiho zákoníku (1650 př. n. l.) jako zkouška vodou. Užíval se však také v Indii, v Číně a v dalších starověkých civilizacích, ne však ve starověkém Římě a Řecku. Indický Manuův zákoník (Manusmrti) k tomu dodává, že zločinec se domnívá, že jeho čin nikdo nevidí, ačkoliv ve skutečnosti jsou svědky nejen bohové, ale i země, voda, apod. Pokud svědek do týdne po výpovědi zemře, byla jeho výpověď falešná. V Čechách se poprvé zmiňuje v Břetislavových dekretch (1039) a byla použita např. po atentátu na knížete Soběslava I. v roce 1130. V českých zemích se s první odmítavou reakcí setkáme v synodálním statutu Jana IV. z Draždic z roku 1312, kterou do svých prvních statut zahrnul také zatím ještě biskup Arnošt z Pardubic roku 1343. Jan IV. zde zapovídá spoluúčast kněží při ordálu vody a železa. Od 17. století se užívaly jen výjimečně, definitivně je zakázala císařovna Marie Terezie roku 1776.

Normativní právní akty (NPA) jsou nejčastěji zákony. Zákon je NPA vydaným nejvyšším orgánem státní moci. Vydávání zákonů je výrazem svrchovanosti státní moci. Prostřednictvím zákonů lze stanovit závazná pravidla pro všechny druhy subjektů právních vztahů. Vyšší právní sílu než zákony mají pouze **ústavní zákony** a nad nimi jsou v ČR ještě **ratifikované mezinárodní (normativní) smlouvy**, jimiž je ČR vázána. Aby se mezinárodní smlouvy staly naším pramenem práva, musí být schváleny Parlamentem ČR, ratifikovány (potvrzeny) prezidentem republiky a vyhlášeny ve Sbírce zákonů formou sdělení Ministerstva zahraničí ČR. Smlouvu považujeme za normativní, jestliže jsou její ustanovení obecná a závazně regulující celou skupinu právních vztahů stejného druhu a neurčitého počtu (např. mezinárodní smlouvy, smlouvy mezi zaměstnavatelem a odbory). Normativní právní akty nižší právní síly mohou vydávat i některé orgány výkonné moci (vláda – vládní nařízení; ústřední orgán státní správy (ministerstvo) – vyhlášku; k tomu však musí být zákonem zmocněny). Podmínkou platnosti těchto, od zákonů odvozených normativních právních aktů, je vyhlášení ve Sbírce zákonů ČR. K normativně právním aktům patří i obecně závazné vyhlášky obcí. Obecně závazné vyhlášky obcí musí být vyhlášeny (na úřední desce po dobu 15 dnů, a kromě toho způsobem v obci obvyklým (tisk, rozhlas, televize). Účinnost nabývá 15. dne následujícího po dni vyhlášení.).

Z hlediska procesních pravidel, která musí být při přijímání ústavních zákonů dodržena, rozlišujeme ústavy *rigidní (tuhé)* a *flexibilní (pružné)*. Ústava je tuhá (např. v ČR), jestliže pro vydání ústavních zákonů je stanovena přísnější procedura. Pružná ústava je taková, platí-li pro přijímání ústavních zákonů stejná pravidla jako pro běžné zákony.

V praxi nacházíme ještě tzv. *judikáty*, což jsou soudní rozhodnutí Vyšších soudů uveřejněné ve Sbírce soudních stanovisek a rozhodnutí. Tyto judikáty ovlivňují rozhodnutí ostatních soudů v obdobných případech, ale nejsou v žádném případě prameny práva.

Interní normativní instrukce nepatří mezi prameny práva, veřejně se nevyhlašují, pouze se dávají najevo těm, kteří jejich obsah potřebují znát k výkonu svých funkcí. Jde o směrnice, rozkazy a pokyny. Interními normativními instrukcemi příslušný nadřízený orgán upravuje práva a povinnosti administrativně podřízených státních orgánů, státních organizací nebo státních podniků. Přestože jsou interní normativní instrukce určeny pouze podřízeným subjektům, ve skutečnosti se při jejich plnění stává, že zasahují do práv a povinností jiných, než podřízených, subjektů (např. když vnitřní směrnice obsahují i pokyny k tomu jak má podřízený orgán postupovat při aplikaci obecně závazných právních předpisů). Takovými instrukcemi nelze při výkonu funkce však zavazovat soudce, neboť ti jsou při svém rozhodování nezávislí, nikomu nepodřízení a vázáni zákonem.

Právní norma je základním prvkem systému práva. V tomto smyslu je třeba právní normu chápat *ne* jako konkrétní obecně závazný právní akt, ale pouze jako *jedno* závazné obecné pravidlo chování, které pro povinný subjekt představuje nejen určitou povinnost, ale i vědomost o skutečnosti, že v případě nesplnění této povinnosti subjektem nastoupí vůči němu státní donucení. Dále platí, že každé takové právní pravidlo chování nemůže být vykládáno izolovaně, ale musí být vždy vykládáno a chápáno ve smyslu celého systému práva, jehož je právní norma součástí. Každá právní norma obsahuje určité podmínky a předpoklady, při jejichž naplnění se bude realizovat stanovené pravidlo chování. Jedná se o *hypotézu*, která obsahuje podmínky a předpoklady, dále o *dispozici*, která stanoví samotné pravidlo chování a určuje, komu a jaká oprávnění a povinnosti vznikají. Naposledy to je *sankce*, která určuje právní následky při porušení povinnosti uvedené v dispozici. Jednotlivé části právní normy nemusí být stanoveny v témže paragrafu nebo článku obecně závazného právního předpisu. Jedna právní norma může mít některou svou část formulovanou v jiném normativním právním aktu. Častým jevem rovněž je, že část hypotézy je v určité právní normě, např. trestním zákonu, uvedena v *obecné části* zákona a její další část je uvedena ve *zvláštní části* zákona.

Výkladem právních norem se rozumí objasnění obsahu a smyslu jednotlivých ustanovení normativního právního aktu pro potřeby jejich použití na konkrétní případ. Jde tedy o vztah obecného k jedinečnému. Rozlišujeme jednotlivé druhy výkladu práva podle toho, kdo konkrétní výklad podává; dále rozlišujeme různé **metody** výkladu práva a **různý rozsah smyslu právní normy**. Podle právního hlediska rozlišujeme tyto druhy výkladu práva:

- *výklad Ústavního soudu ČR,*
- *výklad vyšších soudů* – je-li určen ke sjednocování rozhodovací činnosti všech soudů,
- *výklad státních orgánů* – při aplikaci práva,
- *vědecký neboli doktrinární výklad,*
- *interní výklad.*

Metoda výkladu práva je postup, jehož cílem je dopracovat se k pravdivému obsahu normy. Metody máme *jazykového výkladu*, kde posuzujeme smysl jednotlivých slov použitých v textu. Musíme vědět, co jednotlivá slova znamenají a co si pod nimi musíme představit. Dále je to metoda *logického výkladu*, která vychází z vědeckých poznatků a pravidel logiky. V prvním myšlení existují tradiční typy výkladových argumentací (úsudek od menšího k většímu a úsudek od většího k menšímu, důkaz ad absurdum, důkaz vyloučení). Následuje metoda *systematického výkladu*, kde jde o to zjistit smysl právní normy ve srovnání s jinými právními normami. Jednota systému právního řádu ani neumožňuje vykládat jednotlivé právní normy izolovaně. Metoda *historického výkladu* má pouze omezený význam. Smysl právní normy se tímto způsobem objasňuje v souvislosti s cílem, který byl sledován jejím vydáním v konkrétních společenských podmínkách.

Rozsah smyslu právní normy se stanoví na výklad:

- **doslovný** – takový, kdy výsledkem vykládacího procesu dospějeme k závěru, že smysl, tedy rozsah právní normy, je adekvátní k jejímu slovnímu textu,
- **rozšiřující (extenzivní)** – je výsledkem interpretace, při níž byl zjištěn smysl normy širší, než vyplývá pouze z doslovného textu,
- **zužující (restriktivní)** – vlastní smysl právní normy se stanoví úžeji, než vyplývá z jejího izolovaně zkoumaného textu. Tento zužující výklad je často dán existencí jiné právní normy, která vlastně rozsah zkoumané právní normy zužuje.

U normativního právního aktu je taktéž stanovena jeho platnost a působnost. Normativní právní akt *se stává platným*, byly-li při jeho tvorbě splněny všechny náležitosti předepsané právním předpisem. Působnost právní normy představuje rozsah, v jakém se konkrétní právní norma použije na konkrétní případ, přičemž rozlišujeme působnost *časovou*, což je přesné ohraničení období, ve kterém mají být společenské vztahy podle ní upravovány. Často se okamžik nabytí platnosti právní normy neshoduje s počátkem její účinnosti, aby se subjekty měli možnost seznámit s jejím obsahem. Den účinnosti bývá v normativně právním aktu výslovně stanoven v závěru zákona. Pokud tomu tak není, nabývá účinnosti 15. dnem po vyhlášení, tedy vydání ve Sbírce zákonů ČR. Právní norma ztrácí platnost a celou působnost svým zrušením a to tak, že nabude platnosti a účinnosti nový normativně právní akt, kterým je k určitému datu zrušena dosavadní platnost právního předpisu. *Prostorová* působnost normativního právního aktu je dána územím, na které se konkrétní právní norma vztahuje. *Osobní* působnost stanoví subjekty, na které se právní norma vztahuje. Nejčastěji se právní norma vztahuje na všechny subjekty na celém území státu.

Na konci textu normativního právního aktu v tzv. závěrečných ustanoveních, se vyskytuje ***derogační klauzule***. Jedná se o speciální ustanovení, které stanoví konec platnosti právní normy. Rozlišujeme:

- ***generální derogační klauzuli*** – obecně stanoví, že se ruší všechny právní normy, které odporují ustanovením nového normativně právního aktu a
- ***derogační klauzuli*** – obsahující přesný výčet všech zrušených ustanovení, případně celých normativně právních aktů.

Zpětnou působnost právních norem označujeme za ***retroaktivitu***. Rozlišujeme dvě skupiny retroaktivity. Jedná se o situace, kdy právní norma upravuje i vztahy vzniklé přede dnem, kdy norma nabyla účinnosti, nebo jde o situace, kdy vznik právního vztahu se sice posuzuje podle právní normy účinné v době vzniku právního vztahu, ale obsah tohoto vztahu, tedy práva a povinnosti jeho subjektů se posuzují podle normy nové. V trestním a přestupkovém právu je retroaktivita příslušných sankčních předpisů přípustná pouze tehdy, jestliže posouzení zaviněného protiprávního jednání, kterého se subjekt dopustil za účinnosti staré právní normy, je podle nové právní normy pro něj *příznivější*. Jinak je retroaktivita právní normy v trestním a přestupkovém právu vyloučena.

Vztah mezi právem a státem je v právním státu dán primátem práva nad státem. Právní stát je takový, který je vázán právem, a který zajišťuje regulaci společenských vztahů. Současné pojetí právního státu vychází z nedotknutelnosti přirozených lidských práv a svobod. Stát je vybaven několika druhy mocí, přičemž dělba těchto mocí je založena na dvou zásadách. Na *zásadě oddělenosti, samostatnosti a nezávislosti v určitém, přesně vymezeném rozsahu* a na *zásadě rovnováhy a vzájemných brzd*. Základem právního řádu demokratického státu je tzv. ústavní pořádek, který upravuje hlavní instituty státního zřízení, zejména soustavu nejvyšších státních orgánů, jejich působnost a vzájemné vztahy, dále principy územní samosprávy, dále základní práva a svobody občanů. Obecně je ústavní pořádek vytvářen především přijetím ústavy. Platí zásada, že nikdo nesmí být nucen činit to, co není uloženo na základě zákona.

2.4. Stručný politický a geografický vývoj Československé republiky

Rakousko – Uhersko byl státní útvar existující mezi lety 1867 až 1918, vytvořený po prohrané rakousko-pruské válce 1866 přeměnou rakouského císařství (Habsburské monarchie) v reálnou unii dvou státních celků (dualismus) a to Předlitavska (Rakouska – oficiální název Království a země v říšské radě zastoupené) a Zalitavska (Uherska, uherského království) spojených osobou panovníka z dědičné Habsbursko-Lotrinské dynastie, společným ministrem zahraničí, války, říšských financí a společným nejvyšším účetním dvorem. Každý z obou celků měl svůj parlament (říšská rada v Předlitavsku, uherský sněm v Zalitavsku) a vládu; společné záležitosti soustátí projednávaly tzv. delegace, tvořené delegovanými poslanci rakouské říšské rady a uherského sněmu. V obou částech rakousko-uherské monarchie zůstaly přitom zachovány dosavadní historické státoprávní jednotky – korunní země s vlastními autonomními zemskými sněmy (český, moravský, chorvatsko-slavonský a jiné zemské sněmy). Společné úřady nesly označení c. a k. (císařský a královský), předlitavské c. k. (císařský královský), zalitavské k. (královský). Ze 49,425 milionů obyvatel Rakouska – Uherska v roce 1905 se jich nejvíce hlásilo k používání německého jazyka a to 23,3 %. Následovala maďarština s 19,6 % a čeština s 12,6 %. Sbrština a chorvatština dohromady tvořily 10,5 %. Dále to byla polština s 9,7 %, ukrajinština a rusínština se 7,9 %, rumunština s 6,2 %, slovenština se 4,2 %, slovinština se 2,9 % a nakonec italština se 1,6 %. Národnosti se odrážejí jen částečně v těchto číslech, např. Židé a státní úředníci různých národností se často hlásili k používání němčiny v každodenním životě.

Obrázek č. 2: Rakousko – Uherská monarchie [13]

V důsledku porážky v I. světové válce (1914-1918) se Rakousko – Uhersko rozpadlo. Na jeho troskách vznikly nové státy: Rakousko, Maďarsko, Polsko, Království SHS a také **Československo**, které se ustavuje 28. října 1918 jako demokratický stát v čele s prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem (1850-1937). Situace vyvrcholila vojenským obsazením sporných území armádou ČSR. K prvním bojům došlo v lednu 1919 při sporu s Polskem o Těšínsko. Nakonec došlo k usmíření, ale hranice přesto vede Těšina. Maďarská armáda se snažila obsadit Slovensko, ale ultimátem Dohody byla nucena se stáhnout. Mírovými smlouvami došlo k uznání nezávislosti i státy, které válku prohrály. Následovaly mnohé reformy systémů, např. volební právo, sociální zákony, pozemková reforma. Nová Ústava byla schválena 29. února 1920. Zahrnovala území Čech, Moravy, Českého Slezska (jižní část Slezska), Slovenska a Podkarpatské Rusi („Horní Uhry“).

Československo, 1920

Řešení státních hranic přišlo na program Nejvyšší rady mírové konference v Paříži (Versailles) 4. dubna 1919. Republičky byly přiznány historické české země (včetně Chebska) s připojením menších území Valticka a Vitorazska od Rakouska a blučínské „zeměčky“ od Německa, dále Slovensko a Podkarpatská Rus. Přesné hranice u dvou posledně jmenovaných území určila až Mírová smlouva sevreská z roku 1920.

Obrázek č. 3: Československo, 1920 [13]

Co do národnostního složení je však čtrnáctimilionové Československo nestabilní stát. Kromě Slováků, kteří byli po většinu své historie součástí Uher, má víc než třímilionovou německou menšinu, téměř třičtvrtěmilionovou maďarskou menšinu na jižním Slovensku, polskou menšinu na severovýchodní Moravě a Rusíny v Podkarpatské Rusi.

Soužití s českými Němci bylo od počátku konfliktní. Dne 4. března 1919 došlo v Kadani k tragickému incidentu mezi německými obyvateli a českým vojskem. Výsledkem bylo 25 mrtvých a několik desítek zraněných. Čeští Němci nebyli pozváni k tvorbě definitivní Ústavy z roku 1920.

Po zániku Rakouska – Uherska vznikl mezi nově vzniklým Československem a Polskem spor o území Těšínska. ***Československo – polský spor o Těšínsko*** se vedl mezi těmito státy od roku 1918 do roku 1958. Vrcholil v letech 1918 až 1920 (28. července 1920 Velvyslanská konference rozhodla o rozdělení sporného území mezi oba státy) a v roce 1938, kdy Polsko východní část české části Těšínska vojensky obsadilo a anektovalo. Po II. světové válce se hranice vrátily do stavu před polským obsazením. S konečnou platností byl ukončen až československo-polskou smlouvou z roku 1958.

Území Těšínska bylo postupně osidlováno od 6. století. Patrně koncem 9. století bylo Svatoplukem I. připojeno k Velkomoravské říši, po jejímž pádu nelze určit, kterému státnímu útvaru bylo podřízeno. V 10. století se území zmocnili čeští Přemyslovci, v 11. století bylo území začleněno do organizace polského státu. V procesu drolení polského středověkého státu se koncem 13. století vyčlenilo těšínské knížectví, v němž panovala boční linie Piastovců. Český král Jan Lucemburský přijal 18. února 1327 od těšínského knížete Kazimíra I. území Těšínska a udělil mu jej 24. února téhož roku jako léno zpět. V Trenčíně 24. srpna 1335 byla uzavřena dohoda mezi Janem Lucemburským a zástupci polského krále Kazimíra III. Velikého, která potvrdila příslušnost Těšínska k zemím Koruny české. Polský král trenčínskou dohodu ratifikoval 9. března 1339. Jako součást zemí Koruny české se Těšínsko následně stalo i součástí Rakouska – Uherska.

V době husitské byl na Těšínsku silný vliv češtiny. V první polovině 16. století přestoupil na protestantismus těšínský kníže Václav Adam, čímž podle zásady *cuius regio, eius religio* (česky: *čí vláda, toho náboženství*) přestoupili na protestantismus i obyvatelé Těšínska. Díky recepci polských knih se jazykem reformační náboženské agitace stala polština. V roce 1782 se na Těšínsko vrátila čeština v rámci katolického školství.

Od roku 1848 začalo národní uvědomování se autochtonního slovanského obyvatelstva Těšínska, které většinou hovořilo do dnešní doby používaným těšínským nářečím. Agitační činnost z polského centra v blízkém Krakově byla úspěšnější než vliv českých středisek národního hnutí. I tak proměna etnického vědomí („Jsme lidé tu z tela a odjakživa mluvíme po našymu.“) v polské národní vědomí („Jsme Poláci z Těšínska a odjakživa mluvíme regionální varietou polštiny.“) zasáhla jen část slovanského autochtonního obyvatelstva Těšínska. Část tohoto obyvatelstva se v odporu k polským národním snahám a pokusům spojit Těšínsko s Haličí dokonce hlásila k německému kulturnímu okruhu (tzv. Šlonzáci). Vedle slovanského obyvatelstva, hlásícího se k Čechům, Polákům, Šlonzákům či bez jasného národnostního vědomí, na Těšínsku žilo v druhé polovině 19. století i velké množství Němců a Židů.

Roku 1848 se polština stala vedle němčiny druhým úředním jazykem. Po roce 1867 získali Poláci v Rakousku – Uhersku privilegované postavení a počtem svých lidí na vysokých diplomatických a správních místech je předčili jedině Němci a Maďaři. Na přelomu 19. a 20. století osídlení Těšínska podstatným způsobem ovlivnila migrace spojená s industrializací. Migranti přicházeli především polské Haliče, avšak část z nich se asimilovala do německého a později i do českého živlu. Významná část obyvatelstva stále nebyla národnostně vyhraněná a hlásila se střídavě k různým národnostem. Majitelé dolů a továren na Těšínsku dávali při obsazování atraktivnějších pracovních míst cílevědomě přednost Němcům a Polákům. Hranice českého osídlení na Těšínsku se posouvala směrem do vnitrozemí. V roce 1908 se česká Matice osvěty lidové přestěhovala z Těšína do Ostravy, české noviny byly přeneseny z Těšína do Frýdku. Úpadek českého živlu v oblasti je sugestivně líčen v díle básníka Petra Bezruče.

V roce 1918 se území Těšínska rozkládalo na území o rozloze 2 281,6 km², kde žilo v roce 1910, podle výsledků posledního rakouského sčítání lidu, 434 521 osob, z nichž 53,8 % používalo jako svůj obcovací jazyk (tzv. Umgangssprache) polštinu, 26,6 % češtinu a 17,7 % němčinu. Uvést těšínské nářečí či jidiš jako obcovací jazyk nebylo možné. Počty německých mluvčích zahrnují i židovské obyvatelstvo, hovořící německy nebo jidiš. Počty polských mluvčích zahrnují i Šlonzáky.

V době rozpadu Rakouska – Uherska se na Těšínsku Poláci prosazovali aktivněji, než Češi. Polští poslanci z Těšínska Józef Londzin a Tadeusz Reger 7. října 1918 prohlásili, že polské obce chtějí do Polska, o čtyři dny později se podobně vyjádřil polský poslanec Jan Michejda. Na schůzi 12. října 1918 v Těšíně se zástupci polských politických stran usnesli na příslušnosti Těšínska k Polsku. Byl ustanoven Polský národní výbor pro Těšínsko (Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego), který Těšínsko

prohlásil za součást Polska a vojensky většinu Těšínska v noci z 31. října na 1. listopadu 1918 obsadil. Až 29. října 1918 byl ustanoven český Národní výbor pro Slezsko, který obdobně (1. listopadu 1918) prohlásil Těšínsko za součást Československa. Československo opíralo svůj nárok o historické právo (Těšínsko bylo od roku 1339 součástí zemí Koruny české), národnostní a strategické důvody (klíčová Košicko – bohumínská dráha a zásoby uhlí). Polsko opíralo svůj nárok zejména o důvody národnostní (v posledním sčítání lidu v roce 1910 uvedla většina obyvatel Těšínska jako svůj obcovací jazyk polštinu) a žádalo právo na sebeurčení pro Poláky žijící na Těšínsku.

Napětí se stupňovalo a snaha uklidnit situaci vedla k uzavření prozatímní dohody o rozdělení Těšínska mezi oba národní výbory. Dohoda neměla prejudikovat definitivní rozhraničení území, o němž měly rozhodnout vlády v Praze a Varšavě. Podle této dohody velká většina Těšínska zatímně připadla Polsku, které tak získalo i kontrolu nad Košicko – bohumínskou dráhou, jediným železničním spojením českých zemí s východním Slovenskem. Podle některých názorů tato dohoda dělila území Těšínska podle národnosti obyvatel, tento závěr je však zpochybňován. Pod polskou kontrolou se nacházelo celkem 77 % území, na němž žilo 73 % polských mluvčích, 22 % německých mluvčích a 5 % českých mluvčích. Pod československou kontrolou se nacházelo 22,7 % území, na němž žilo 70 % českých mluvčích, 20 % německých mluvčích a 10 % polských mluvčích.

Československá vláda a česká veřejnost toto rozdělení vnímaly jako soudobě nepřijatelné. Polská strana byla s tímto rozdělením spokojena. Na konec ledna 1919 Polsko naplánovalo konání voleb do polského Sejmu. V rozporu s uzavřenou dohodou se tyto volby měly konat i v Polskem kontrolované části Těšínska. V souvislosti s konáním těchto voleb Polsko v jejím kontrolované části Těšínska rozmístilo vojenské jednotky. Československý protest proti konání voleb jako nepřijatelnému projevu státní svrchovanosti ve sporném území byl Polskem odmítnut a Československo se rozhodlo pro vojenské řešení sporu. Vypukla Sedmidenní válka a početně silnější československá vojska (hlavní polské síly v té době bojovaly na východě s Ukrajinci o kontrolu nad východní Haličí) zabrala většinu sporného území. Československý útok se zastavil na nátlak Dohody.

Československý i polský zástupce 3. února 1919 podepsali pod tlakem Dohody, která pohlížela na československou akci vesměs velmi nevráživě, nařízení o nové demarkační čáře a celé území bylo postaveno pod mezinárodní kontrolu. Demarkační čára nově stanovená dohodovou komisí byla pro Československo příznivější, než demarkační čára dosažená v prozatímní dohodě obou národních výborů. Na druhou stranu

se v dohodě výslovně hovořilo o rozdělení Těšínska, což bylo pro Československo původně nepřijatelné.

Na jednáních mírové konference v Paříži československá strana nadále argumentovala historickým právem a ekonomickou a dopravní nezbytností Těšínska pro Československo. Polská strana nadále argumentovala důvody národnostními, které už tak nezdůrazňovala při řešení hraničních problémů Polska na východě. Pokus řešit sporné otázky dvoustranným československo-polským jednáním v Krakově zcela ztroskotal. Bylo zvažováno řešení plebiscitem, která přijala i československá strana, přestože byl v rozporu s argumentem historického práva. Neustále se prodlužující provizorium a agitační plebiscitní kampaně vedly k radikalizaci situace. Dohodová plebiscitní komise byla často bezradná, nebyla schopna čelit vlně násilností a najít schůdné východisko v navzájem protikladných návrzích českých, polských, ale i německých a šlonzáckých. Poté, co polská strana zjistila, že zřejmě nebude moci počítat s německými i šlonzáckými hlasy, začala organizaci plebiscitu bojkotovat.

Na situaci měla vliv i Rusko-polská válka, probíhající od února 1919. V době obsazení Kyjeva polskými vojsky sice nadhodil polský diplomat E. Pilz v Paříži možnost řešení sporu arbitráží a Edvard Beneš souhlasil, ale polská strana jako celek se toto řešení zdráhala přijmout. Jak se ale měnila situace na frontě v polský neprospěch, spor o Těšínsko ztrácel v Polsku na důležitosti. Pomoc Polsku ve válce byla navíc vázána na jeho souhlas s přijetím arbitráže ve všech dosud nevyřešených otázkách polských hranic.

Velvyslancecká konference vydala rozhodnutí o československo-polských hranicích, včetně Těšínska, 28. července 1920. Doposud celistvé Těšínsko bylo rozděleno mezi Československo a Polsko. Polsku připadl bílský politický okres a část těšínského a fryštátského okresu (celkem 1 002 km² s celkem 139 630 obyvateli, z toho 61,1 % hovořících polsky, 1,4 % hovořících česky a 31,1 % hovořících německy). Československu připadl frýdecký politický okres a většina z okresů Těšín a Fryštát (celkem 1 280 km² s celkem 295 191 obyvateli, z toho 48,6 % hovořících polsky, 39,9 % hovořících česky a 11,3 % hovořících německy). Československu tak připadlo přibližně 56 % území a 68 % obyvatelstva Těšínska s tím, že největší skupina mluvčích žijících na tomto území používala jako svůj obcovací jazyk polštinu. Československé minimální požadavky (uhelný revír a Košicko – bohumínská dráha) byly přijaty. Československá strana rozhodnutí přes svůj nesouhlas podepsala týž den a polská 31. července 1920. Polská strana současně předala slavnostní ohrazení, které kritizovalo nerespektování národnostních poměrů při stanovení hranic.

Po uzavření Říšského míru 18. března 1921, který ukončil Rusko-polskou válku, začala polská strana požadovat změnu hranic na Těšínsku. Východní část československého Těšínska začala být Poláky nazývána „Zaolzie“ (česky: Zálší, tedy oblast za řekou Olší, viděno směrem z Polska).

Národnostní postoje v československé části Těšínska se vyvíjely především v závislosti na mezinárodní situaci. Do ledna 1934 je možné se z polské strany setkat s projevy loajality, resp. s velmi pozitivním hodnocením národnostní politiky Československa. Výrazným předělem ve vzájemných vztazích byl leden 1934, kdy byla v Polsku zorganizována kampaň k 15. výročí Sedmidenní války. Poté nastalo období psychóz. Jedna kampaň střídala druhou, přibývalo útoků, sabotáží, organizovaných diverzí, docházelo k vypovídání československých příslušníků z Polska a polských z Československa. Československé orgány zabavovaly polský tisk, několik set polských železničářů bylo z národnostně smíšeného území přesunuto do českého vnitrozemí.

Je nesporný fakt, že v meziválečném období docházelo k asimilaci obyvatelstva Těšínska ve prospěch české národnosti. Hodnocení čechizace ze strany polských autorů je různé a pohybuje se od tvrzení, že polská menšina měla svá práva garantována jen formálně a československé orgány využily každé příležitosti k čechizaci polského obyvatelstva a k tvrzení, že místní polská menšina si pouze namlouvala, že je pronásledována.

Naprostá většina toho obyvatelstva, které se na Těšínsku považovalo za Poláky, byla přesvědčena o tom, že region byl odjakživa polský, a že Češi a Němci se do něj pouze přistěhovali. Rozdělení Těšínska považovali za nespravedlivé a neudržitelné. Ve druhé polovině 30. let 20. století se polské požadavky stupňovaly a vyúsťovaly až v představu o československém Těšínsku jako o území výhradní polské teritoriální expanze. Československo od roku 1920 nárok na tu část Těšínska, která byla přiřčena Polsku, nevznášelo.

Počátkem roku 1938 vznikl Svaz Poláků v Československu, který po vzoru henleinovců vystoupil s požadavkem rozsáhlé autonomie, směřující k revizi hranic na Těšínsku. Zástupci polské menšiny koordinovali na pokyn z Varšavy svůj postup s německou menšinou a slovenskými autonomisty. Odmítli nový národnostní a jazykový statut z července 1938 a předali své požadavky i Runcimanově misi. V Polsku se mezitím rozvinula mohutná propagandistická kampaň za připojení československé části Těšínska k Polsku. Polsko organizovalo bojový a diverzní výcvik československých Poláků, kteří měli podpořit polská vojska v případném válečném konfliktu s Československem.

Polskem anektovaná východní část českého Těšínska 21. září 1938 polská vláda formulovala své územní nároky vůči Československu. Tyto nároky byly součástí Hitlerova godesberského memoranda. Polská vláda zaslala 30. září 1938 československé vládě ultimátum o okamžitém vydání požadovaných oblastí a 2. října 1938 započalo obsazování východní části československého Těšínska polskou armádou pod velením Władysława Bortnowského, které trvalo až do 11. října 1938. Polsko anektovalo východní část československé části Těšínska o rozsahu 869 km²; jednalo se o celé území okresu Fryštát, téměř celý okres Český Těšín a několik obcí či jejich částí z okresu Frýdek. Nadpoloviční většina obyvatelstva Polskem anektovaného území se hlásila k české národnosti. Místní Češi a Němci byli hospodářsky diskriminováni, vyvlastňováni, propouštěni ze zaměstnání a nuceni k vysídlení, veškeré jejich národnostní projevy včetně školství, kultury či veřejného užívání mateřské řeči byly zakázány. Polština se stala jediným úředním jazykem. Přibližně 30 000 Čechů a 5 000 Němců bylo v době polského záboru donuceno odejít do zbytku Československa.

Českoslovenští Poláci své přičlenění k Polsku většinou uvítali s nadšením. Později však začali být nespokojeni s některými jevy – zhoršením sociálních poměrů některých skupin obyvatel, podhodnocením koruny československé vůči polskému zlotému při výměně oběživa, omezením demokratických prvků ve veřejném a politickém životě, komisařskou správou obcí a obsazováním klíčových funkcí přistěhovalci z Polska na úkor místních Poláků. Češi založili odbojovou organizaci Slezský odboj, jejímž cílem bylo znovuzískání československého Těšínska. Aktivity Slezského odboje na anektovaném území měly odezvu v aktivitách polských bojůvek proti českému obyvatelstvu a umožňovaly jako odvetu masově propouštět toto obyvatelstvo z práce a vypovídat jej z nyní polského území.

Období polského záboru československého Těšínska netrvalo ani rok. Po porážce Polska Německem na počátku II. světové války oblast obsadila německá armáda a Těšínsko bylo přičleněno k Německu. S cílem posílit česko-polské antagonismy a vzbudit vděčnost českého obyvatelstva k Třetí říši, žádal říšský protektor Konstantin von Neurath u říšské kanceláře neúspěšně o připojení území bývalého československého Těšínska k Protektorátu.

Po II. světové válce začalo Polsko opět požadovat připojení i československého Těšínska k Polsku. Hlavním argumentem Polska byl požadavek na vytvoření polského národnostně homogenního státu, který by, poté, co bylo Polsko nuceno podstoupit Sovětskému svazu velkou část svých východních území osídlených Bělorusy a Ukrajinci, ve svých hranicích zahrnoval všechny oblasti osídlené Poláky. Současně

vznikly další československo-polské spory o bývalá německá území Kladska, Hlubčicka a Ratibořska, na kterých žila česká menšina, ale která Sovětský svaz předal do správy Polsku.

Po mnoha bezvýsledných jednáních byla nakonec na zásah Sovětského svazu v roce 1947 podepsána mezi Československem a Polskem smlouva o přátelství a vzájemné pomoci. V souvislosti s jednáním o uzavření této smlouvy Československo zastavilo připravovaný odsun přibližně 6 000 tzv. polských okupantů (Poláků, kteří se v československé části Těšínska usadili v době polského záboru v roce 1938). Podpis smlouvy zklidnil situaci, i když vzájemné napětí přetrvávalo. Ke zdrojům neklidu patřila rozsáhlá propagandistická kampaň, vedená z Polska a podněcující naděje místních Poláků na připojení celého Těšínska k Polsku.

Československo-polský spor o Těšínsko s konečnou platností ukončila Smlouva mezi Československou republikou a Polskou lidovou republikou o konečném vytyčení státních hranic, podepsaná ve Varšavě 13. června 1958. Tato smlouva byla 17. října 1958 ratifikována Národním shromážděním Republiky československé, a to ústavním zákonem č. 62/1958 Sb., o konečném vytyčení státních hranic s Polskou lidovou republikou. Platnosti smlouva nabyla 14. února 1959.

Přestože byl spor o Těšínsko na mezistátní úrovni vyřešen, jeho dozvuky toto vyřešení přesáhly. V roce 1968 proběhla invaze do Československa, které se zúčastnila i polská armáda. Z důvodu historických reminiscencí polská vojska na území československého Těšínska nepůsobila. Na československém Těšínsku i tak vzniklo napětí a docházelo k projevům národnostní nesnášenlivosti z obou stran. I v dnešní době se objevují sporadické polské nacionalistické hlasy, žádající připojení celého Těšínska k Polsku.

V roce 1933 se v sousedním *Německu* dostává k moci *Adolf Hitler* a z Německa se stává *totalitní stát*. Hitlerovské Německo v roce 1938 obsazuje *Rakousko*, které se tímto anšlusem stává součástí tak zvané *Velkoněmecké říše*, a Československo se svými třemi miliony Němců, soustředěnými zejména v pohraničních oblastech státu, je další na řadě. Hitler žádá o odstoupení pohraničního území Německu. Přestože má Československo obrannou dohodu s *Francií* a *Sovětským svazem*, tehdejší představitelé těchto zemí chtějí zabránit válce stůj co stůj. Mnichovskou dohodou z 29. září 1938 je československá vláda přinucena kapitulovat a *Sudety* (pohraniční část Čech a Moravy) jsou přičleněny k Německu. Okleštěné Československo je pak 15. března 1939 zabráno německým vojskem a vyhlášen *Protectorát Čechy a Morava*. Den předtím *Slovensko* vyhlásilo nezávislost a *Maďarsko* zabralo Podkarpatskou Rus a část jižního Slovenska.

Československo, 1939

V posledních dvou zářijových dnech roku 1938 se v Mnichově sešli představitelé Německa, Itálie, Francie a Anglie (bez účasti zainteresované Československé republiky) a rozhodli, aby tzv. Sudety (území, kde převládala německá menšina) byly odstoupeny hitlerovskému Německu, a to během 10 dnů. Okleštěná republika však měla jen krátké trvání. Dne 15. března 1939 fašistické Německo obsadilo zbytek Československa a na druhý den vydal Hitler výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava; na území Slovenska vznikl samostatný stát zcela závislý na nacistické říši. Podkarpatská Rus byla zabrána profašistickým Maďarskem.

Obrázek č. 4: Československo, 1939 [13]

Dne 1. září 1939 vypukla 2. světová válka. V květnu 1945, kdy válka skončila vítězstvím spojenců, bylo Československo obnoveno, i když Podkarpatská Rus byla v rozporu s některými předchozími dohodami přičleněna k Sovětskému svazu. Dochází k hromadnému odsunu Němců z pohraničních oblastí – Sudet.

Československo od července 1945

Poválečnou podobu osvobozené Československé republiky ovlivnily také politické a územní zájmy vítězných mocností, zejména Sovětského svazu. Vážným zásahem do vnitřních záležitostí Československa byla proklamace SSSR o vůli obyvatel Podkarpatské Rusi připojit se k Sovětskému svazu. S poukazem na skutečnost, že toto území bylo v 10. až 11. století součástí Kyjevské Rusi, byla Podkarpatská Rus připojena k SSSR. Stalo se tak československo-sovětskou smlouvou z 29. června 1945.

Obrázek č. 5: Československo od července 1945 [14]

V únoru 1948 se pak díky puči v Československu ujímají moci **komunisté**; země se stává totalitním státem a součástí **sovětského bloku**. Liberalizační hnutí roku 1968 známé jako *Pražské jaro* bylo poraženo díky sovětské invazi v srpnu téhož roku. Následovalo období *normalizace*. Poměry v zemi změnila až *sametová revoluce* v listopadu 1989.

Jako státní útvar přestalo Československo existovat *1. ledna 1993*, kdy se mírovou cestou rozdělilo na *Česko a Slovensko*.

Československo, také *Česko-Slovensko* (krátce, ale opakovaně), oficiálními názvy Československá republika (uváděno také jako Republika československá (ČSR)), Československá socialistická republika (ČSSR), nebo Česká a Slovenská federativní republika (ČSFR) existovala tedy od *28. října 1918* do *31. prosince 1992*. Po zániku Československa vznikl problém, jaký je jednoslovný obecný název státu Česká republika. Použití názvu Čechy pro celý stát je nesprávné a na Moravě a ve Slezsku je někdy chápáno urážlivě. Jako věcně správné pojmenování celého státu je většinou odborníků označováno Česko, ovšem toto označení má celou řadu odpůrců, mnozí jej vnímají jako ošklivý novotvar (přestože jím není a bylo použito i dlouho před vznikem Československa), něco nepatřičného či cizorodého. Přesto se v posledních letech používání tohoto označení postupně prosazuje.

2.5. Česká republika

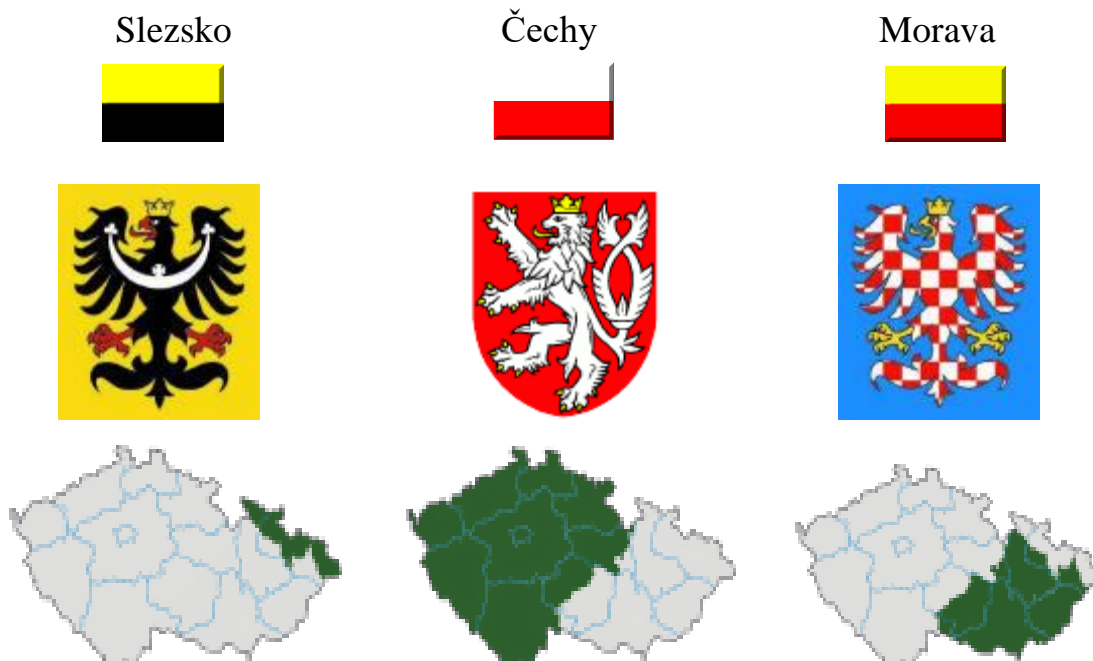
Rozloha:	78 864 km ²
Počet obyvatel:	10 230 060 (dle sčítání lidu v březnu 2001)
Úřední jazyk:	čeština
Politický systém:	parlamentní republika
Správní rozdělení:	územní samosprávné celky
Měnová jednotka:	1 koruna česká (Kč)
Hlavní město:	Praha
Správní členění:	14 krajů
Náboženství:	převládá římsko-katolická víra (39,2 %) vysoké procento obyvatel bez vyznání (39,7 %)

Česká republika (Česko, Czechia, nebo Czech republic) je vnitrozemským státem, který se nachází uprostřed mírného pásu severní polokoule ve střední části Evropy a zaujímá území historických zemí Čech, Moravy a části Slezska. Státní hranice tvoří sousedství s Polskem (761,8 km), Německem (810,3 km), Rakouskem (466,3 km) a Slovenskem (251,8 km). Z fyzicko-geografického hlediska leží Česká republika na rozhraní dvou horských soustav Českého masivu a Západních Karpat. Územím České republiky prochází hlavní evropské rozvodí oddělující povodí Severního, Baltského a Černého moře.

Státní moc je v České republice vykonávána prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Rozdělení státní moci je definováno Ústavou České republiky (zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění) a je obsahem tohoto studijního materiálu. V čele republiky stojí *prezident*, kterého volí přímo čeští občané, tzv. oprávnění voliči na období pěti let. V letech 1993-2012 byl volen na společné schůzi obou komor parlamentu. Česká republika je správně rozdělena na územní samosprávné celky, tedy 14 krajů (vyšší územněsprávní celky) a 6 258 obcí (základní územní jednotky).

Obrázek č. 6: Česká republika – kraje [14]

Obrázek č. 7: Česká republika – Čechy, Morava a Slezsko [14]

VŠB-TUO a Fakulta bezpečnostního inženýrství se nachází sídlem v Ostravě, která je z větší části ve Slezsku. Vzhledem k tomu, že tzv. Slezsko není pro mnoho osob polohově známo, zaměřím se na něj. **Slezsko** (pol. Śląsk, něm. Schlesien) je historické území, rozkládající se v současnosti zčásti v Polsku (většina území), zčásti v Česku a osada Pechern a dvě enklávy severozápadně od města Bad Muskau leží i v Německu. Až do roku 1742 patřilo celé Slezsko k zemím Koruny České. V té době bylo metropolí Slezska město Vratislav. Po roce 1742 se pak jeho území v různých historických obdobích dělilo na několik částí s proměnlivým rozsahem (České Slezsko, Pruské Slezsko a Polské Slezsko). České Slezsko má rozlohu 4 452 km² (historicky), počet obyvatel asi 1 milion.

Mezi významné slezské obce patří:

- Bílovec,
- Bohumín,
- Bruntál,
- Český Těšín,
- Frýdek,
- Háj ve Slezsku,
- Havířov,
- Hlučín,
- Hrabyně,
- Hradec nad Moravicí,
- Jablunkov,
- Javorník,
- Jeseník,
- Karviná,
- Klimkovice,
- Kravaře,
- Krnov,
- Město Albrechtice,
- Nošovice,
- Odry,
- Opava,
- Orlová,
- Osoblaha,
- Ostrava (Slezská),
- Studénka,
- Sudice,
- Třinec,
- Vítkov,
- Vrbno,
- **Zlaté Hory.**

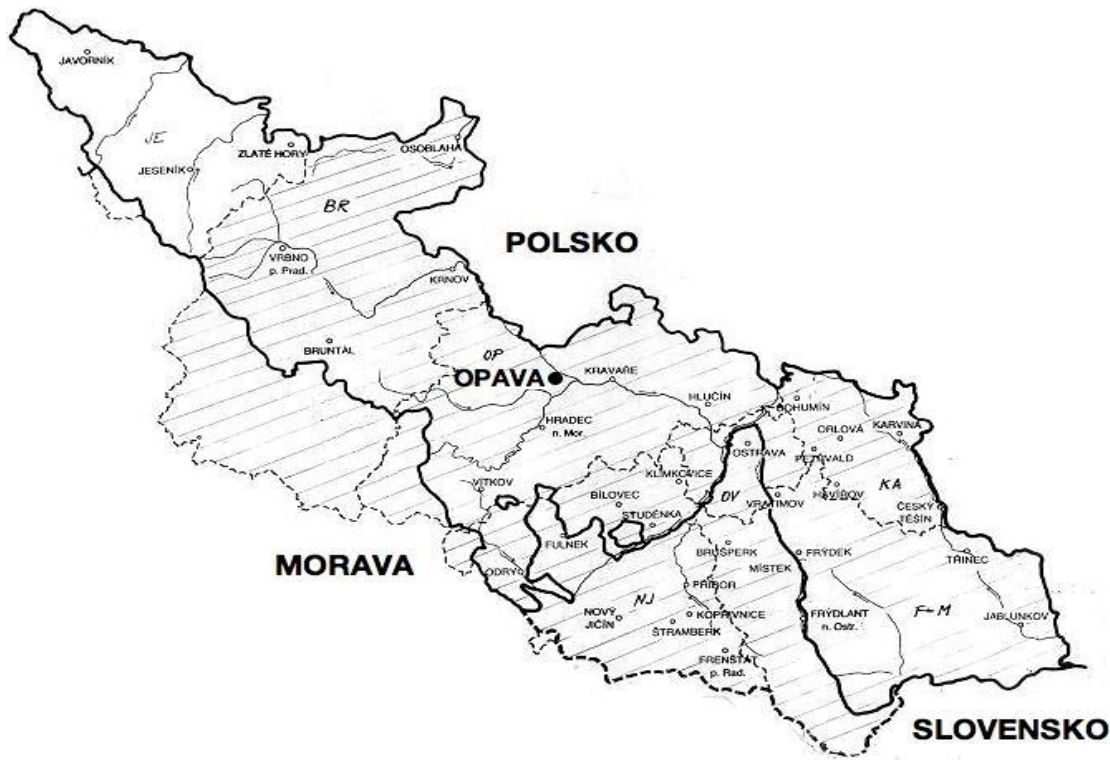
Nezapomínejme, že *Česko je složeno z Čech, Moravy a Slezska*. Řazeno abecedně. Pojem Severní Morava byl součástí Ústavy od roku 1948 do konce roku 1992. Nyní Severní Morava jako označení uceleného územního státoprávního celku neexistuje.

Historický exkurz Slezska:

- 1356 – Karel IV. 9. října přivtělil Slezsko ke Koruně České,
- 1742 – Rakousku zůstala jen malá jižní část Slezska s centrem Opavou,
- 1782 – Rakouské Slezsko spojeno s Moravou,
- 1849 – Rakouské Slezsko odděleno od Moravy jako země rakouské monarchie,
- 1920 – po vzniku ČSR k Slezsku připojeno Hlučínsko a část Těšínska,

- 1928 – Slezsko připojeno k Moravě – země Moravskoslezská,
- 1938 – většina Slezska obsazena v říjnu německou armádou, Hlučínsko připojeno k Říši, zbytek Slezska součástí Sudet,
- 1945 – k československému Slezsku připojena další území v rozsahu expozitury ZNV v Moravské Ostravě,
- 1949 – Slezsko rozděleno mezi Ostravský kraj a Olomoucký kraj ČSR,
- 1960 – Slezsko začleněno do Severomoravského kraje ČSR,
- 2000 – Slezsko znovu rozděleno mezi Ostravský kraj a Olomoucký kraj ČR,
- 2001 – od 31. května změněn název Ostravského kraje na Moravskoslezský kraj,
- 2005 – od 1. ledna převedeny obce Huzová, Moravský Beroun a Norberčany Moravskoslezského do Olomouckého kraje.

Mapa českého Slezska:

Obrázek č. 8: Mapa českého Slezska [14]

Ostrava leží na okraji oblasti lašského nářečí a je poznamenána blízkostí Polska. Tedy *ostravské nářečí* je odvozeno z *lašského nářečí*. V tomto nářečí psal veršovánky např. Fran Směja: „*Kdo chce chovat kury, něsmi něchat' v plotě d'ury, bo to potem kura šeda místo doma šedzi u sušeda.*“. Lašsko je oblast rozprostírající se po obou březích řeky Ostravice, Odry, Lubiny, Ondřejnice, Jičínky a Sedlnice. Územně se jedná o nejednotlivou oblast mezi městy Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Frenštát pod

Radhoštěm, Nový Jičín a Kopřivnice. Etymologicky nelze název Lašska blíže určit, než že je odvozen ze jména kmene Lachů. Geografickým centrem Lašska jsou Hukvaldy – rodiště Leoše Janáčka. V minulosti patřilo území Lašska pod správu Těšínského knížectví. Neplést si původní ostravské nářečí s „brigádnickým slangem“ vzniklým v letech 1953-1956 na základě nářečí brigádníků z východního Slovenska a okolí Prahy ve směsi s již uvedeným ostravským nářečím. Tímto způsobem je také psán tzv. Ostravak Ostravski, který by výše uvedenou veršovánku pravděpodobně popsal slovy: „*Ku-va, Pepa, zavirej si te kury, inak jim nakopu do řiti...*“.

Území mezi soutokem řek Odry a Ostravice se na předložené mapce nachází na Moravě, všechno ostatní je ve Slezsku.

Obrázek č. 9: Území mezi soutokem řek Odry a Ostravice [14]

2.6. Ústava České republiky

Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění) je souborem právním norem deklarující základní práva občanů a definující demokratické principy České republiky jako svrchovaného, jednotného a výkonného demokratického státu. Základní lidská práva a svobody vymezené Ústavou České republiky vycházejí ze skutečnosti, že každý člověk je způsobilý mít práva, a to zejména: právo na život a jeho ochranu a to již před narozením, včetně zákazu trestu smrti; právo na nedotknutelnost člověka a jeho soukromí; právo na osobní svobodu. Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona. Dále sem patří politická práva (právo na svobodu projevu a informace), národnostní a etnická práva, hospodářská, sociální a kulturní práva (vznik odborových

organizací nezávisí na státu), právo na soudní a jinou právní ochranu (jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy).

Ústava je sestavena z VIII hlav a Preambule, což je úvodní prohlášení. Ústava sestává ze základních ustanovení, stanovení moci zákonodárné, stanovení moci výkonné, stanovení moci soudní, stanovení Nejvyššího kontrolního úřadu, stanovení České národní banky a územní samosprávy ČR. Zdůraznit je zapotřebí, že v *Preambuli Ústavy ČR* je uvedeno: „*My, občané České republiky ...*“, tedy je zde deklarováno, že ČR je státem všech občanů, kteří mají uděleno státní občanství a nikoliv národa, zde žijícího, jako je tomu například na Slovensku, kde je Ústava v *Preambuli* započata slovy: „*My, národ slovenský ...*“.

Čl. 1 Ústavy ČR hovoří o tom, že ČR je svrchovaný, jednotný a demokratický stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. V čl. 2 je uvedeno, že lid je zdrojem veškeré státní moci, kterou vykonává prostřednictvím moci zákonodárné, výkonné (exekutivní) a soudní. Podstatné je rovněž, že každý občan může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Na to navazuje čl. 2 zákona č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších změn a doplnění, kde se uvádí, že: „*Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem a to způsobem, který zákon stanoví*“. Tyto věty lze tedy shrnout tím, že občan může činit vše, co mu není zákonem zakázáno a státní orgán nemůže činit nic, co není výslovně zákonem uloženo. Ústavu je nutno individuálně nastudovat, níže jsou stručně uvedena pouze některá pravidla.

Zákonodárná moc v ČR náleží Parlamentu České republiky – nejvyšší zákonodárný orgán, který je podle Ústavy tvořen dvěma komorami, a to *Poslaneckou sněmovnou* a *Senátem*. *Poslanecká sněmovna* (PS) má 200 poslanců volených na dobu 4 let. *Senát* má 81 senátorů volených na 6 let, přičemž každé 2 roky se má volit 1/3 senátorů. Není možné, aby někdo byl současně poslancem i senátorem. Jako *aktivní volební právo* se uvádí, že právo volit má každý občan ČR, který dosáhl věku 18 let. Jako *pasivní volební právo* se stanoví, že právo být zvolen do Poslanecké sněmovny má každý občan s právem volit a s dosaženým věkem 21 let. Do Senátu má být zvolen každý občan s právem volit a s dosaženým věkem 40 let. Rozdělení politických sil v Parlamentu České republiky je výsledkem svobodných voleb. Komory Parlamentu jsou způsobilé se usnášet za přítomnosti alespoň 1/3 svých členů. K přijetí usnesení komory je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců nebo senátorů, nestanoví-li Ústava jinak. Například k přijetí ústavního zákona nebo mezinárodní smlouvy o lidských právech je třeba souhlasu 3/5 všech poslanců a 3/5 přítomných senátorů.

Návrhy zákonů se podívají Poslanecké sněmovně. Návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního správního celku. Návrh zákona, se kterým Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas, postoupí Senátu. Senát má 30 dnů na projednání. Pokud Senát návrh zamítne, Poslanecká sněmovna o něm musí znova hlasovat. Takový návrh je pak přijat pouze, je-li schválen nadpoloviční většinou všech poslanců. Pozměňovací návrhy ve druhém kole nejsou přípustné. Prezident republiky má právo do 15 dnů vrátit přijatý běžný zákon. Vracení musí odůvodnit. O takovém zákonu hlasuje Poslanecká sněmovna znovu a opět platí, že takový návrh je pak přijat pouze, je-li schválen nadpoloviční většinou všech poslanců. Přijaté zákony podepisuje předseda Poslanecké sněmovny, premiér a prezident. K platnosti zákona je třeba, aby byl vyhlášen ve Sbírce zákonů ČR.

Moc výkonnou, dle Ústavy, tvoří prezident republiky (hlava státu) a vláda (nejvyšší výkonný orgán státní moci; jmenuje ji a odvolává prezident republiky; ze své činnosti je odpovědná Parlamentu České republiky).

K moci výkonné patří na nižší úrovni také místní samosprávy. Česká republika se člení na územní jednotky, které jsou samosprávné, což znamená, že výkon správy je zde svěřen orgánům samosprávných celků a státní orgány vykonávají správu jen ve věcech, které do jejich působnosti svěřil zákon. Základními jednotkami územní samosprávy jsou *obce*. Obec tvoří společenství občanů, které volí jako své zástupce členy *obecního zastupitelstva*, které spravuje obec. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté. Obec je jako veřejnoprávní korporace právníckou osobou. Obec hospodář podle svého rozpočtu, který není součástí státního rozpočtu. Obec spravuje své náležitosti samostatně (hospodaření s majetkem, poskytování a přijímání darů, čistota obce, ukládání sankcí podle zákona o obcích, atd.), má možnost vydávat obecně závazné vyhlášky (musí být vyvěšena na úřední desce). Obecní zastupitelstvo tvoří 5-55 členů, podle velikosti obce, počet musí být stanoven 85 dní před volbami. *Obecná rada* tvoří 5-11 členů, nevolí se v obcích s méně než 15 členy zastupitelstva.

Moc soudní vykonávají jménem republiky nezávislé soudy prostřednictvím nezávislých soudců. Působnost a organizace soudců je stanovena zákonem a její schéma je obsaženo v soustavě obecných soudů v České republice, která je tvořena 4 stupni (I.-IV.).

V I. stupni se nachází okresní soudy (75), obvodní soudy v Praze (10) a Městský soud v Brně. Provádí řízení v I. stupni rozhoduje samosoudce nebo senát, který tvoří jeden soudce a dva přísedící. Skládají se z předsedy, místopředsedy a soudců. Jejich zasedání jsou veřejná.

II. stupeň zahrnuje krajské soudy (8) a Městský soud v Praze. Provádí řízení v I. a II. stupni, a to ve věcech trestních a civilních. V trestních věcech řídí soudní jednání dva druhy senátu, který tvoří buď jeden soudce a dva přísedící, nebo třemi soudci. V civilních věcech rozhoduje buď samosoudce, nebo senát tvořený třemi soudci. Skládají se z předsedy, místopředsedy, dalších soudců a přísedících. Jejich jednání jsou veřejná.

Ve III. stupni působí vrchní soudy (2), které provádí řízení ve II. stupni a jiných zákonem stanovených věcí, soudní jednání řídí senáty, které tvoří tři soudci. Nachází se v Praze a v Olomouci. Skládají se z předsedů, místopředsedů a soudců kárného soudu. Jejich zasedání jsou neveřejná, ale je možné přizvat i jiné osoby.

IV. stupeň je tvořen Nejvyšším soudem. Rozhoduje v senátech složených buď ze tří soudců v běžných záležitostech, nebo ze sedmi soudců ve věcech politických stran, politických hnutí a kompetenčních žalob. Dále rozhoduje v rozšířených senátech složených ze sedmi nebo devíti soudců, rozhoduje o postoupených věcech. Nachází se opět v Brně, skládá se z předsedy, místopředsedy a dalších soudců.

Mimo soustavu obecných soudů stojí Ústavní soud, který se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenováni prezidentem republiky se souhlasem Senátu. Soudcem se může stát bezúhonný občan s vysokoškolským právnickým vzděláním nejméně 10 let činný v právnickém povolání ve věku od 41 let. Ústavní soud se skládá z předsedy, dvou místopředsedů a dvanácti soudců. Všichni soudci tvoří plénum, které se může usnášet, je-li přítomno alespoň deset soudců, v plánu se hlasuje tajně. Pro rozhodování věcí, které nepatří do působnosti pléna, vytváří Ústavní soud ze soudců čtyři tříčlenné senáty. Rozdělení agendy mezi senáty na dobu kalendářního roku rozděluje předseda soudu.

Podstatnou a dnes mladou generací často opomíjenou součástí ústavy je také znalost **státních symbolů ČR**, které jsou uvedeny v čl. 14 Ústavy a blíže specifikovaný zákonem č. 3/1993 Sb., o státních symbolech České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Státní symboly jsou předměty, které si stát ústavou určil jako své oficiální nezaměnitelné označení. Symboly vycházejí z tradic státu a stát reprezentují. *V ČR máme sedm státních symbolů.* Rozlišujeme velký státní znak, malý státní znak, státní barvy, státní vlajku, prezidentskou standartu, státní pečeť a státní hymnu.

Státní znak České republiky ve své dnešní podobě je výsledkem poměrně složitého vývoje, jehož počátek je možno datovat do období 12. a 13. století. Roku 1158, dle kroniky tzv. Dalimila, český kníže Vladislav II., za vojenskou pomoc proti Milánu, obdržel od císaře

Friedricha I. Barbarossy královský titul a náhradou za dosavadní znak s orlicí, erb se stříbrným lvem v červeném poli.

Skutečně první doložený lev – coby symbol panující dynastie Přemyslovců – však pochází až z roku 1213 z jezdecké pečeti moravského markraběte Vladislava Jindřicha. Původně se tak jednalo o spíše přemyslovský dynastický erb, zatímco zemským symbolem zůstávala nadále tzv. svatováclavská orlice. S tím jak se středověcí panovníci snažili upevňovat své postavení, snažili se také o přednostní užívání svého erbu a tím se postupně stříbrný lev v červeném poli stal nejen symbolem dynastickým, nýbrž i zemským; kdy v této funkci přetrval až do roku 1918.

Se vznikem samostatného československého státu v říjnu 1918 vyvstala rovněž potřeba nového výsostného státního znaku vyjadřujícího nejen změnu státoprávních poměrů, ale zároveň též kontinuitu historického vývoje českých zemí s nově utvořeným státem. Na základě ankety, kancelářský oficiál Archivu ministerstva vnitra, Jaroslav Kurša připravil návrh na realizaci *malého, středního a velkého státního znaku*, jež vycházely z historických zemských znaků dotčených zemí. Samotné výtvarné provedení poté následně provedl František Kysela. Existence těchto tří znaků ČSR byla potvrzena zákonem č. 252/1920 Sb., z 30. března 1920.

Malý státní znak ČSR (§ 4 tohoto zákona: „*Na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku vpravo hledící, úst rozžavených, s jazykem vyplazitým, drápy a čelenkou, vše zlaté barvy, nesoucí na svých prsou červený štítek s třemi modrými vrchy, z nichž na prostředním vyšším vztyčen jest stříbrný kříž patriarší.*“).

Střední státní znak ČSR (§ 5 tohoto zákona: „*Střední znak republiky Československé má dva štíty, přední a zadní. Na předním (srdečním) jest znak český: na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku vpravo hledící, úst rozžhavených, s jazykem vyplazitým, drápy a čelenkou, vše zlaté barvy. Zadní štít jest čtvrcený. V jeho horním pravém poli jest znak slovenský: na červeném štítě tři modré vrchy, z nichž na prostředním vyšším vztyčen jest*

stříbrný kříž patriarší. V levém horním poli znak Podkarpatské Rusi: štít na zděl rozdělený, v pravém, modrém poli tři zlatá břevna, v levém, stříbrném poli stojící červený medvěd v pravo hledící. V pravém spodním poli znak moravský: na modrém štítě v pravo hledící orlice s čelenkou, stříbrně a červeně šachovaná. V levém spodním poli znak slezský: na zlatém štítě v pravo hledící černá orlice s čelenkou v červené zbroji se stříbrnou pružinou na prsou, zakončenou jetelovými trojlístkami a uprostřed zdobenou křížkem.“).

Velký státní znak ČSR (§ 6 výše tohoto zákona: „Veliký znak republiky Československé skládá se ze štítu předního a zadního. Na předním jest znak český: na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku v pravo hledící, úst rozžhavených,

s jazykem vyplazitým, drápy čelenkou, vše zlaté barvy. Zadní štít jest rozdělen na sedm polí třemi vodorovnými pruhy tak, že vrchní dva jsou rozpůleny, třetí spodní třikrát dělen. V horním pravém poli jest znak slovenský: na červeném štítě tři modré vrchy, nichž na prostředním vyšším vztyčen jest stříbrný kříž patriarší. V levém horním poli znak Podkarpatské Rusi: štít na zděl rozdělený, v pravém, modrém poli tři zlatá břevna, v levém, stříbrném poli stojící červený medvěd v pravo hledící. V pravém středním poli znak moravský: na modrém štítě v pravo hledící orlice s čelenkou, stříbrně a červeně šachovaná. V levém středním poli znak slezský: na zlatém štítě v pravo hledící černá orlice s čelenkou v červené zbroji se stříbrnou pružinou na prsou, zakončenou jetelovými trojlístkami a uprostřed zdobenou křížkem. V pravém spodním poli znak Těšínska: na modrém štítě zlatá orlice v pravo hledící. Ve spodním středním poli znak Opavska: štít červeně a bíle rozpůlený. V levém spodním poli znak Ratibořska: štít rozpůlený, v pravém modrém poli zlatá orlice s čelenkou v pravo hledící, levé pole bílé a červeně rozpůlené.“).

Pomnichovská Česko-Slovenská republika pak z této trojice státních znaků (jako výraz autonomního uspořádání státu) používala pouze střední státní znak. V době německé okupace, za existence Protektorátu Čechy a Morava, byl z prsou lva odstraněn srdeční štítek a nadále byly používány pouze dva znaky – malý a větší, a to na základě vládního nařízení č. 222/1939 Sb. ze dne 19. září 1939.

Malý protektorátní znak byl definován v § 4 tohoto zákona: „Menší znak Protektorátu Čechy a Morava jest: Na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku vpravo hledící, úst rozžavených, jazykem vyplazitým, čelenkou a zbrojí, vše zlaté barvy.“

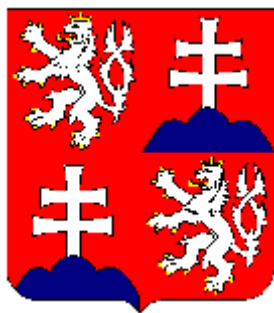
Větší protektorátní znak byl definován v § 5 tohoto zákona: „Větší znak Protektorátu Čechy a Morava má štít čtvrcený. V jeho pravém horním a levém spodním poli jest znak český: na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku vpravo hledící, úst rozžavených, s jazykem vyplazitým, čelenkou a zbrojí, vše zlaté barvy. V levém horním a pravém spodním poli znak moravský: na modrém štítě orlice vpravo hledící, stříbrně a červeně šachovaná, s čelenkou a zbrojí, vše zlaté barvy.“

S osvobozením Československa roku 1945 byl do praxe uveden jen již malý státní znak, s výjimkou prezidentské standardy, kde se udržel velký státní znak, doplněný o devizu Pravda vítězí. Ústava z 9. května 1948 sice stanovila, že státní znak a vlajku upravuje zákon (§ 169), žádný zákon v tomto znění však nebyl vydán. Teprve zákon ze 17. listopadu 1960 č. 163 ustanovil nový státní znak (dle návrhu M. Hegara), jenž měl odrážet tzv. „dobudování socialismu“ v Československu. Šlo spíše o emblém, který odporoval heraldickým pravidlům, byť alespoň zachoval český zemský symbol – lva.

Státní znak ČSSR byl dle § 1 tohoto zákona deklarován takto: „Státní znak Československé socialistické republiky tvoří červený štít tvaru husitské pavézy s pěticípou hvězdou v horní části, na kterém je bílý dvouocasý lev nesoucí na hrudi červený štítek s modrou siluetou Kriváně a vatrou zlaté barvy. Kresba znaku je zlatá.“

Změna politického klimatu spojená s pádem totalitního systému moci v Československu po listopadu roku 1989 si pochopitelně vyžádala změnu státního znaku, který měl nejen vyjádřit obnovu demokratických zásad, kontinuitu historického vývoje, nýbrž i vystihnout federativní uspořádání československého státu. Po velmi složitých jednáních byl konečně ústavním zákonem č. 102/1990 Sb. z 20. dubna 1990 zaveden Státní znak České a Slovenské federativní republiky, když národní rady obou republik nejdříve schválily národní znaky. Česká národní rada zákonem č. 68/1990 Sb. z 13. března 1990 znak malý a znak velký, podle návrhů Jiřího Loudy a Slovenská národní rada, jenž o podobě slovenského znaku rozhodla již 1. března 1990 zákonem č. 50/1990 Sb.

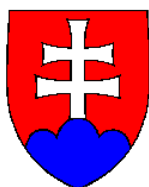
Státní znak České a Slovenské Federativní republiky tvoří, dle čl. 2 § 1, čtvrcený štít, ve kterém v prvním a čtvrtém červeném poli je stříbrný dvouocasý řvoucí lev ve skoku vpravo hledící, se zlatými drápy, zlatým vyplazeným jazykem a zlatou heraldickou korunou. Ve druhém a třetím červeném poli je stříbrný dvojitý kříž vztyčený na středním vyvýšeném vršku modrého trojvrší. Čtvrcení znaku je vyznačeno stříbrnou linkou.

Velký státní znak České, dle č. 1 § 1, tvoří čtvrcený štít, ve kterém v prvním a čtvrtém červeném poli je stříbrný dvouocasý řvoucí lev ve skoku vpravo hledící se zlatými drápy, zlatým vyplazeným jazykem a zlatou heraldickou korunou. Ve druhém modrém poli je stříbro červeně šachovaná orlice vpravo hledící se zlatým zobákem, zlatými pařáty a zlatou heraldickou korunou. Ve třetím zlatém poli je černá orlice vpravo hledící s červeným zobákem, červenými pařáty, zlatou heraldickou korunou a stříbrnou pružinou na prsou zakončenou jetelovými trojlístkami a uprostřed zdobenou křížkem.

Malý státní znak České republiky, dle č. 1 § 2, tvoří červený štít, na kterém je stříbrný dvouocasý řvoucí lev ve skoku vpravo hledící se zlatými drápy, zlatým vyplazeným jazykem a zlatou heraldickou korunou.

Čl. 2 § 1 deklaruje státní znak Slovenské republiky, jako: „*Štátny znak Slovenskej republiky tvorí na červenom ranogotickom štíte dvojitý strieborný kříž vztyčený na strednom vyvýšenom vršku modrého trojvršia.*“.

S rozpadem československé federace, Česká národní rada zákonem č. 3/1993 Sb. ze 17. prosince 1992 převzala oba státní znaky České republiky jako státní znaky samostatné České republiky, pouze u malého byl španělský štít pozměněn na gotický.

Velký státní znak samostatné České republiky, § 2/1, je tvořen štítem se čtyřmi poli. Jednotlivá pole symbolizují i historická území České republiky – Čechy, Moravu a Slezsko, čtvrté pak republiku jako celek. V prvním a čtvrtém poli je vyobrazen stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou zbrojí a zlatou korunou. Ve druhém poli je na modrém podkladu umístěna červeno-stříbrně šachovaná orlice se zlatou

korunou. Ve třetím poli se na zlatém podkladu nachází černá orlice s červenou zbrojí a zlatou korunou, ozdobená stříbrným půlměsícem zakončeným jetelovými listy a uprostřed vybíhajícím křížkem.

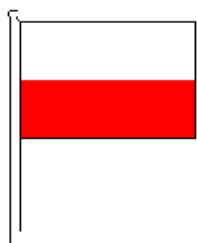

Malý státní znak samostatné České republiky, § 2/3, je tvořen jediným polem, na němž je umístěn na červeném podkladu stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou zbrojí a zlatou korunou.

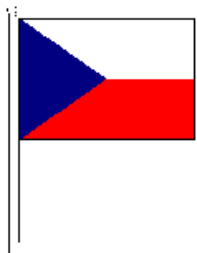
Státní barvy jsou bílá, červená a modrá v uvedeném pořadí.

Tak jako současný státní znak České republiky prošel složitým vývojem, obdobně tomu bylo (byť v méně komplikované podobě) i se *státní vlajkou ČR*.

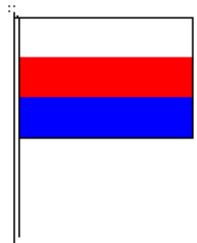

Původním zemským výsostným symbolem byl bílo-červený prapor, který po krátký čas, po vzniku samostatného Československa, byl užíván jako nová státní vlajka právě vzniklého státu. Pro odpor především slovenské politické scény a podobnost s výsostnými symboly Polska a rakouské republiky byl tento původní český zemský symbol nahrazen novou státní vlajkou,

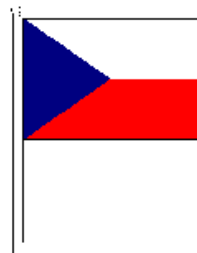
jejímž autorem se stal Jaroslav Kursa, autor i nových československých státních znaků.

Samotná vlajka Československé republiky byla ústavním zákonem tvořena ze spodního pole červeného a vrchního pole bílého, mezi něž byl vsunut modrý klín od žerdi do středu vlajky, přičemž poměr vlajkové šířky k její délce byl dán 2:3 a délka klínu se rovnala polovině vlajkové délky.

S německou okupací byla na zásah okupační moci tato vlajka nahrazena novou protektorátní vlajkou, tvořenou třemi vodorovnými, stejně širokými pruhy v pořadí bílá, červená a modrá barva.

Zahraniční odboj si poté podržel původní československou státní vlajku, jež podobu nezměnila žádná z budoucích politických či státoprávních změn postihujících československý stát v tomto období a posléze se stala i státní vlajkou samostatné České republiky. Státní vlajka se skládá z horního bílého pruhu a dolního červeného pruhu, do nichž je vsunut žerďový modrý klín. Poměr šířky k délce je 2:3. Modrý klín zasahuje do poloviny šířky

vlajky. Visí-li vlajka svisle, pak je bílý pruh vlevo a červený vpravo; modrý je vždy nahoře. Užité barvy jsou národními barvami České republiky.

Pouze v roce 1990 v rámci konstituování ČSFR jak Česká, tak Slovenská národní rada zavedly příslušnými zákony (ČNR zák. č. 67/1990 Sb. a SNR zák. č. 50/1990 Sb.) státní vlajky národních republik, které navázaly na kontinuitu původních zemských symbolů. ČR tak zavedla státní vlajku složenou ze dvou stejně širokých pruhů, spodního červeného a vrchního bílého, při poměru šířky vlajky k délce 2:3. Stejný poměr stran, tj. 2:3, měla i státní vlajka Slovenské republiky tvořená třemi stejně širokými vodorovnými pruhy, v pořadí svrchní pruh bílý, prostřední modrý a spodní červený.

Prezidentská standarta neboli vlajka prezidenta republiky je čtvercového tvaru. Na bílém podkladu, olemovaným okrajem z bílých, červených a modrých kamének je umístěn velký státní znak, pod kterým je na červené stužce podložené žlutými lipovými ratolestmi bílý nápis PRAVDA VÍTĚZÍ.

Státní pečeť tvoří velký státní znak podložený lipovými ratolestmi. Okolo je vepsán nápis ČESKÁ REPUBLIKA. Státní pečeť otiskuje jen prezident republiky.

Státní hymnou České republiky je první sloka písně „Kde domov můj“ z původní české hry Fidlovačka z roku 1834. Autorem textu je Josef Kajetán Tyl, autorem hudby František Škroup.

*Kde domov můj,
kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalínách,
v sadě skví se jara květ,
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země,
země česká, domov můj,
země česká, domov můj!*

Kde domov můj?¹⁾
(Fr. Škroup-J.K.Tyl)

¹⁾ Píseň ze sborníku „FIDLOVAČKA“ z r. 1834.

Obrázky uvedené v kapitole 2.6 *Ústava České republiky* byly čerpány z knihy *Československo 1918-1938* Pavla Augusta a Františka Honzáka. [13]

2.7. Listina základních práv a svobod

Dalším již uvedeným ústavním zákonem je Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky (zákon č. 2/1993 Sb. ve znění pozdějších změn a doplnění), od níž se odvozují následující právní úpravy. Lidská práva a svobody jsou všeobecnou a nedotknutelnou hodnotou, je uznávána nezrušitelnost přirozených práv člověka, jakožto občana a svrchovanost zákona. Zakotvuje se zde princip, že omezení základních práv a svobod je možné jen pouze na základě zákona. Listina základních práv a svobod garantuje:

- právo na život (čl. 6). V rámci řešené problematiky se vztahuje k ochraně života osob nacházejících se v chráněném objektu nebo podniku či v souvislosti se zajišťováním ochrany jiných bezpečnostních zájmů podniku;
- nedotknutelnost osoby a jejího soukromí (čl. 7) a osobní svobodu (čl. 8);
- právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochranu jména, jakož i ochranu při nedovoleném zasahování do soukromí neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo zneužíváním údajů o své osobě (čl. 10);
- právo vlastnit majetek (čl. 11), resp. z tohoto článku vyplývá, že vlastní-li někdo majetek, pak ostatní mají povinnost tato majetková práva respektovat;
- nedotknutelnost obydlí (čl. 12), kdy není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí;
- právo zaručení listovního tajemství, tajemství jiných písemností a záznamů s výjimkami, které stanoví zákon, a zaručení tajemství podávané telefonem, telegrafem a podobným způsobem (čl. 13);
- právo na informace (čl. 17), které má každý občan a přeneseně i organizace. Opatřování informací se děje buď přímo oprávněnou osobou, nebo prostřednictvím osoby, která jej zastupuje (např. soukromá bezpečnostní agentura).

2.8. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky

Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky (č. 110/1998 Sb. ve znění pozdějších změn a doplnění) stanovuje, že základní povinnosti státu je zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot.

2.9. Základní právní předpisy v oblasti vnitřní bezpečnosti

Základními právními předpisy, ze kterých je v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku nutno vycházet jsou *ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky*, a *ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod*, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Působnost v oblasti charakterizované pojmem „*bezpečnosti*“ a „*vnitřní bezpečnost*“ upravují zejména následující právní předpisy:

- *ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění*, stanovuje odpovědnost státu a všech dalších subjektů za zajištění bezpečnosti ČR; uvádí, že bezpečnost ČR zajišťují, mimo jiné, i ozbrojené bezpečnostní sbory;
- *zákon ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů (kompetenční zákon), ve znění pozdějších změn a doplnění*, stanoví, že Ministerstvo vnitra je mimo jiné ústředním orgánem státní správy pro veřejný pořádek a další věci vnitřního pořádku a bezpečnosti a dále pro krizové řízení;
- *zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších změn a doplnění*, vymezuje IZS a také postavení Policie ČR jako jednu ze základních složek IZS;
- *zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, ve znění pozdějších změn a doplnění*, vedle obecné odpovědnosti orgánů krizového řízení a dalších subjektů stanovuje i specifickou odpovědnost Ministerstva vnitra – koordinaci příprav na krizové stavy a jejich řešení. Novela krizového zákona doplnila v § 10 působnost Ministerstva vnitra a Policie ČR v oblasti odpovědnosti za vnitřní bezpečnost a pořádek;
- *zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, ve znění pozdějších změn a doplnění*, zřizuje Policii ČR jako ozbrojený bezpečnostní sbor ČR a rozpracovává působnost Ministerstva vnitra v oblasti bezpečnosti;
- *zákon ČNR č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění*, mimo jiné umožňuje, aby Policie ČR jako ozbrojený bezpečnostní sbor mohla společně s ozbrojenými silami využívat vedle běžných hospodářských opatření za stavu ohrožení státu a válečného stavu i mobilizační dodávky;
- *zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění*, že Armádu ČR lze vedle plnění jejich hlavních úkolů použít pro účely řešení nevojenských krizových situací, a to zejména k plnění úkolů Policie ČR, k záchranným a likvidačním pracím za použití vojenské techniky;

- *zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování, ve znění pozdějších změn a doplnění*, umožňuje, aby příslušníci Policie ČR a další zaměstnanci byli v důležitém zájmu bezpečnosti ČR zproštěni mimořádné služby v ozbrojených silách;
- *zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů*, ukládá orgánům veřejné správy povinnost zabezpečení své připravenosti na plnění úkolů při zajišťování obrany ČR.

Vedle zákonů jsou důležitým pramenem práva *mezinárodní smlouvy*, kterými je ČR vázána.

V rámci OSN:

- *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech* – závazek smluvních stran uznat odpovědnost za zlepšení životních podmínek svých obyvatel. V oblasti práv jednotlivců státy garantují jejich výkon bez ohledu na jakoukoliv diferenciaci (rasu, náboženství, pohlaví, atd.).
- *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* – tento dokument klade důraz zejména na dodržování základních lidských práv a práv politických, bez jakékoliv diskriminace.

V rámci EU:

- *Evropská úmluva o lidských právech* – oproti paktům OSN je zde podrobnější a progresivnější regionální úprava lidských práv (Součástí Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 – ETS 005).

Jde o velký počet smluv (paktů) vzniklých na základě iniciativy různých mezinárodních organizací v oblastech lidských práv, ochrany specifických skupin populace (děti, ženy, menšiny, atd.), mezinárodních vztahů a spolupráce, životního prostředí, hospodářství, atd.

V rámci OSN byla po II. světové válce přijata Všeobecná deklarace lidských práv, která měla i přes svoji doporučující povahu značný vliv na velké množství států. Nebyla však závazná, proto dne 16. prosince 1966 Valné shromáždění OSN otevřelo k podpisu dva pakty o lidských právech, které začaly platit počátkem roku 1977.

Mezi *specifické dokumenty* patří:

- *Bezpečnostní strategie České republiky* – je základním koncepčním dokumentem, který na základě bezpečnostních hrozeb specifikuje bezpečnostní zájmy ČR a který poukazuje na zajištění bezpečnosti občanů jako na základní funkci státu. Definiuje základní hodnoty, zájmy, postoje a ambice České republiky při zajišťování bezpečnosti státu a občanů. Je zde popsáno současné bezpečnostní prostředí, včetně trendů a hrozeb i jejich možných dopadů na zájmy státu. Jsou také stanoveny přístupy, jak těmto hrozbám čelit, s využitím všech možných národních, bilaterálních i multilaterálních nástrojů.
- *Strategie České republiky pro boj proti terorismu* – je klíčovým dokumentem v oblasti boje proti terorismu, zahrnuje opatření zaměřená na minimalizaci rizik a dopadů potenciálních teroristických útoků.
- *Národní akční plán boje proti terorismu* – je základním programovým dokumentem stanovujícím gestorské instituce odpovědné za realizaci přijímaných vnitropolitických opatření pro boj proti terorismu.

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy a východisky, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Co je to systém práva?
- 2) Co jsou to prameny práva?
- 3) Co jsou nejčastější normativní právní akty?
- 4) Co je to právní norma?
- 5) Co je to metoda výkladu práva?
- 6) Mezi kterými lety existovalo Rakousko – Uhersko?
- 7) O jaké území vznikl po zániku Rakouska – Uherska spor mezi nově vzniklým Československem a Polskem?
- 8) Co jsou to Sudety?
- 9) Mezi kterými lety existovalo Československo?
- 10) Jakým způsobem je vykonávána státní moc v České republice?
- 11) Z jakých částí je složena Česká republika?

- 12) Co je Ústava České republiky?
- 13) Kterému nejvyššímu orgánu, podle Ústavy ČR, náleží zákonodárná moc?
- 14) Kdo tvoří moc výkonnou v ČR na nejvyšší úrovni?
- 15) Kdo vykonává soudní moc v ČR?
- 16) Kolik státních symbolů má ČR?
- 17) Jaké státní symboly má ČR?
- 18) Je Listina základních práv a svobod součástí ústavního pořádku ČR?
- 19) Ve kterém zákonu je stanoveno, že základní povinnosti státu je zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot?
- 20) Ze kterých základních právních předpisů je nutno vycházet v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku?
- 21) Jaký je, vedle zákonů, další důležitý pramen práva, kterým je ČR vázána?
- 22) Který dokument je základním koncepčním dokumentem, který na základě bezpečnostních hrozeb specifikuje bezpečnostní zájmy ČR a který poukazuje na zajištění bezpečnosti občanů jako na základní funkci státu?

Správná odpověď'

- 1) Splnění základních kritérií systému, a sice jeho jednotu a zároveň jeho vnitřní diferencovanost, tzn. členění práva do částí, jež se vyznačují specifickými znaky a principy při určujícím postavení znaků a principů, které spojují tyto části v jednotu. Jestliže jeden znak chybí, nelze mluvit o systému.
- 2) Formy práva, v nichž je obsaženo objektivní právo. Rozlišujeme 4 hlavní formy pramenů práva: normativní právní akty, normativní smlouvy, právní obyčeje a soudní precedenty.
- 3) Normativními právními akty jsou nejčastěji zákony.
- 4) Právní norma je základním prvkem systému práva.
- 5) Metoda výkladu práva je postup, jehož cílem je dopracovat se k pravdivému obsahu normy.
- 6) Rakousko – Uhersko byl státní útvar existující mezi lety 1867-1918.

- 7) Po zániku Rakouska – Uherska vznikl mezi nově vzniklým Československem a Polskem spor o území Těšínska.
- 8) Sudety označují pohraniční část Čech a Moravy, které byly na základě Mnichovské dohody přičleněny k Německu.
- 9) Československo byl státní útvar existující mezi 28. říjnem 1918 a 31. prosincem 1992.
- 10) Státní moc je v České republice vykonávána prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.
- 11) Česká republika se skládá z Čech, Moravy a Slezska.
- 12) Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění) je souborem právních norem deklarující základní práva občanů a definující demokratické principy České republiky jako svrchovaného, jednotného a výkonného demokratického státu.
- 13) Zákonodárná moc v ČR náleží Parlamentu České republiky – nejvyšší zákonodárný orgán, který je podle Ústavy tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem.
- 14) Moc výkonnou v ČR tvoří prezident republiky (hlava státu) a vláda (nejvyšší výkonný orgán státní moci).
- 15) Moc soudní v ČR vykonávají jménem republiky nezávislé soudy prostřednictvím nezávislých soudců.
- 16) Česká republika má 7 státních symbolů.
- 17) Mezi státní symboly ČR patří velký státní znak, malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, prezidentská standarta, státní pečeť a státní hymna.
- 18) Ano, je součástí ústavního pořádku ČR.
- 19) V ústavním zákonu č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- 20) Základními právními předpisy, ze kterých je v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku nutno vycházet jsou ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, a ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- 21) Mezinárodní smlouvy.
- 22) Bezpečnostní strategie České republiky.

3. Bezpečnostní systém státu, jeho struktura a principy. Problematika Schengenského prostoru

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti bezpečnostního systému státu a problematiky Schengenského prostoru.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o bezpečnostním systému, jeho struktuře a principech, a problematice Schengenského prostoru.

Klíčová slova

Bezpečnostní systém státu, Schengenský prostor, zahraniční politika, vnitřní bezpečnostní politika, obranná politika, hospodářství, informace, prvky bezpečnostního systému.

3.1. Úvod

Bezpečnost České republiky, resp. bezpečnostní politika státu, je vytvářena na základě působnosti jednotlivých prvků bezpečnostního systému státu, a jejich vazeb mezi nimi, a to na úrovni politické, jak domácí, tak zahraniční, vojenské, rovněž vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva, hospodářské, legislativní, finanční, sociální a právní. Zároveň Česká republika plní své úkoly a povinnosti na mezinárodní úrovni, kde mimo jiné hovoříme o působnosti v rámci Schengenského prostoru.

3.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Bezpečnostní systém státu** – institucionální nástroj pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky. Je tvořen vzájemně propojenými prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci, prvky územní samosprávy, právníky a fyzickými osobami, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti státu.
- **Prvky bezpečnostního systému** – vytvářejí hierarchickou strukturu, jsou centrálně řízeny a koordinovány, případně na jednotlivých úrovních působí samostatně v rozsahu své působnosti.

- *Schengenský prostor* – označení území evropských států (v současnosti 26 států), na němž mohou osoby překročit hranice smluvních zemí na kterémkoliv místě, přičemž nemusí procházet hraniční kontrolou.

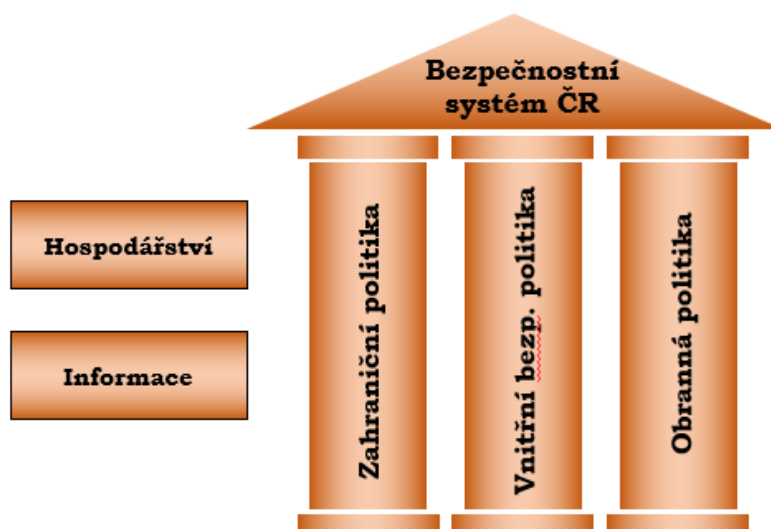
3.3. Bezpečnostní systém státu

Bezpečnostní systém státu představuje institucionální nástroj pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky.

Je tvořen vzájemně propojenými prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci, prvky územní samosprávy, právníckými a fyzickými osobami, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti státu.

Bezpečnostní systému státu plní funkce v oblastech:

- *plánování,*
- *řízení,*
- *koordinace,*
- *vyhodnocování činností při zajišťování bezpečnosti státu,*
- *adekvátní a operativní reakce na hrozby a rizika.*

Obrázek č. 10: Bezpečnostní systém ČR [15]

Zahraníční politika ČR propojuje domácí a mezinárodní prostředí. Umožňuje státu i nestátním subjektům působit v zahraničí tak, aby přispěly k prosazování zájmů ČR i mezinárodního společenství představovaného zejména OSN, a současně tlumí aktivity, které by tyto zájmy poškozovaly.

Usiluje o *zajištění a obranu životních zájmů ČR*, jimiž jsou zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti ČR, stejně tak jako zachování všech náležitostí demokratického právního státu, včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod.

Úkolem zahraniční politiky je také (prostřednictvím zastupitelských úřadů v součinnosti se zpravodajským systémem) vyhodnocovat vývoj v zahraničí, shromažďovat informace o původu bezpečnostních hrozeb, a přispívat k jejich komplexní analýze a k návrhům řešení problémů.

Rovněž aktivně usiluje o realizaci strategických a dalších významných zájmů ČR, zejména o:

- *bezpečnost a stabilitu euroatlantického prostoru,*
- *posilování soudržnosti a efektivnosti NATO a EU,*
- *přispívání k prevenci a zvládnutí místních a regionálních konfliktů,*
- *zajištění funkčních a transparentních režimů kontroly zbrojení, včetně nešíření zbraní hromadného ničení,*
- *zajištění energetické, surovinové a potravinové bezpečnosti,*
- *k boji s nelegální migrací, k omezování radikalizace a k potírání mezinárodního terorismu a organizovaného zločinu.*

Výchozím dokumentem zahraniční politiky je *Koncepce zahraniční politiky ČR*, která představuje základní rámec pro uskutečňování a naplňování zahraničně-politických zájmů a cílů ČR.

Tato koncepce uvádí, že hlavním nástrojem pro zajištění bezpečnosti a obrany ČR je *systém kolektivní obrany NATO*, založený na:

- *závazku vzájemné obrany,*
- *upevňování transatlantické vazby,*
- *adekvátním příspěvku každého člana k obraně celého společenství a vzájemné solidaritě.*

K naplňování zahraničně politických zájmů mohou kromě ústavních orgánů a orgánů státní správy přispívat i nestátní aktéři, včetně orgánů samosprávy, organizací občanské společnosti, zástupců podnikatelské sféry, akademických a výzkumných institucí, církví a náboženských společností, atd.

Mezi priority zahraniční politiky dále patří:

- *přispívání k rozvoji aliančních sil a prostředků a k adaptaci NATO na nové bezpečnostní prostředí a výzvy,*
- *aktivní podíl na Společné zahraniční a bezpečnostní politice EU,*
- *prohlubování vztahů s partnerskými zeměmi,*
- *upřednostňování multilaterálních způsobů řešení mezinárodních otázek a bezpečnostních problémů,*
- *podpora programů rozvojové a humanitární pomoci,*
- *vytváření podmínek pro začlenění ČR do řešení projektů či systémů, které budou schopny zajistit ochranu území proti zbraním hromadného ničení a raketovým útokům a přispívání ke stabilitě a účinnosti kontroly zbrojení.*

Vnitřní bezpečnostní politika je souborem cílů, úkolů a prostředků směřujících k všestrannému zabezpečení preventivní a represivní činnosti v oblasti kriminality; úsilí zaručení individuální svobody a práva občanů; a ochraně demokratického ústavního zřízení.

Formuluje principy, zásady, metody a systém bezpečnostní policejní činnosti, stejně tak i součinnost s ostatními orgány činnými v trestním řízení s analogickými složkami sousedních států a mezinárodními organizacemi (Interpol, Europol).

Vnitřní bezpečnostní politika nabývá dvou významů. V širším pojetí označuje vše, co přímo nespadá do vnější bezpečnosti (vojenské napadení, ultimáta, migrace, embarga, atd.), kde zdroje ohrožení mají svůj původ a působí na území státu. V užším významu se jedná např. o vymezení působnosti Ministerstva vnitra (kompetenční zákon); vymezení pojmu veřejný (vnitřní) pořádek; vymezení působnosti Policie České republiky a dalších ozbrojených bezpečnostních sborů.

Hlavní priority politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti jsou:

- *zvyšování profesionality a zkvalitňování činnosti bezpečnostních složek ČR a příslušných orgánů,*
- *spolupráce se soukromým sektorem a jeho zapojování do oblasti bezpečnosti a využití např. bezpečnostních, zdravotnických a sociálních služeb,*
- *aktivní přístup k boji proti terorismu, snížení zranitelnosti ČR vůči teroristickým útokům,*
- *boj proti všem formám organizovaného zločinu, korupci,*
- *potlačování nežádoucích obchodů se zbraněmi a vojenským materiálem, potlačování distribuce, prodeje a zneužívání omamných a psychotropních látek,*
- *snaha o výrazné omezení všech forem nelegální migrace, atd.*

Obranná politika je přirozená a trvalá součást bezpečnostního úsilí státu. Určuje a realizuje politické přístupy k poslání ozbrojených sil v souladu se zájmy ČR definovanými Bezpečnostní strategií ČR. Jejím hlavním cílem je zajišťování svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším ohrožením. Obranná politika má nadresortní povahu a měla by mít dlouhodobou platnost.

Základním pilířem obrany ČR je členství v NATO a posilování transatlantické vazby. Proto ČR jako členský stát NATO formuluje svou obrannou politiku také v souladu se Strategickou koncepcí NATO.

Ve smyslu Ústavy ČR je *vrcholným orgánem výkonné moci vláda*, která také obrannou politiku primárně vytváří a prosazuje. Jak je známo, vládu jmenuje prezident ČR a současně ministry pověřuje řízením jednotlivých ministerstev nebo jiných úřadů. Činnost a působnost vlády, Ministerstva zahraničních věcí (MZV), Ministerstva obrany (MO), Ministerstva financí (MF) a Ministerstva vnitra (MV) je v oblasti vytváření a realizaci obranné politiky v současné době dále upravena ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti ČR* a zákonem č. 222/1999 Sb., *o zajišťování obrany ČR*, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Vojenské zajištění obrany ČR je v působnosti MO, které je ve smyslu kompetenčního zákona odpovědné za zajištění obrany ČR a řízení armády a správu vojenských újezdů. V případě zajištění obrany ČR jsou kompetence MO zaměřeny na zpracování návrhu vojenské obranné politiky a potřebných opatření k zajištění obrany státu, které předkládá vládě ČR, Bezpečností radě státu a prezidentu ČR.

Hospodářská politika vytváří podmínky pro zajišťování bezpečnosti státu, eliminuje existující a potenciální bezpečnostní rizika v ekonomice země a ve vnějších ekonomických vztazích, zásadním způsobem ovlivňuje produkci zdrojů k zajištění bezpečnosti země.

Hlavními prioritami hospodářské politiky jsou:

- *posilování makroekonomické stability,*
- *minimalizace potenciálních zdrojů pro vznik hrozeb,*
- *rozvoj systému hospodářských opatření pro krizové stavy.*

Posilování makroekonomické stability (ad 1) je dosahováno prostřednictvím reformy veřejných financí s cílem snížit vnější i vnitřní zadluženost, a tím dlouhodobě stabilizovat veřejné rozpočty; úsilím státu o udržování stabilní cenové hladiny; zajištěním finančního a devizového hospodářství státu.

Minimalizace potenciálních zdrojů pro vznik hrozeb (ad 2) zahrnuje maximální zprůhlednění finančních toků v ekonomice země; provádění důsledných finančních kontrol; trvalé zajišťování lidských, věcných a finančních zdrojů pro udržení bezpečnosti státu, s ohledem na jeho ekonomické možnosti; dopracování právních norem umožňujících blokovat bankovní účty subjektů podezřelých z podpory terorismu; vytváření podmínek ke zvyšování ekonomické výkonnosti, tzn. podmínek pro podnikání, ochranu investic a exportu.

Pro rozvoj systému hospodářských opatření pro krizové stavy (ad 3) je vytvářen optimální rozsah potřebných komodit a výrobních kapacit, a udržování schopností, kterými je možné v případě potřeby mobilizovat dostatečné, věcné a finanční zdroje pro řešení krizových situací.

Vláda si je vědoma potřeby **aktivně informovat veřejnost** o bezpečnosti a vývoji v bezpečnostním prostředí a o opatřeních za účelem zajištění bezpečnosti občanů a celé ČR.

Cílem je lepší pochopení bezpečnostní problematiky ze strany veřejnosti a zlepšení zpětné vazby, ale i aktivnější účasti občanů při prevenci a řešení dílčích bezpečnostních problémů.

Hlavními prioritami informování veřejnosti jsou:

- *spolupráce se sdělovacími prostředky,*
- *tvorba a provoz portálu veřejné správy jako jednotného místa pro předávání důležitých informací potřebných k zajišťování bezpečnosti státu, jak veřejnosti, tak i jednotlivým prvkům bezpečnostního systému,*
- *podpora budování komunikační infrastruktury k zajištění přístupu občanů k informacím určených pro veřejnost,*
- *podpora studia v oborech bezpečnosti na vysokých školách, podpora vzdělávacích programů s bezpečnostní tematikou.*

Prvky bezpečnostního systému vytvářejí hierarchickou strukturu, jsou centrálně řízeny a koordinovány, případně na jednotlivých úrovních působí samostatně v rozsahu své působnosti.

Bezpečnostní systém ČR je možné strukturovat následujícím způsobem:

1) Ústřední úroveň:

- *Prezident republiky,*
- *Parlament ČR,*
- *Vláda ČR,*
- *Bezpečnostní rada státu a její pracovní orgány,*
- *Ústřední správní úřady.*

2) Územní prvky bezpečnostního systému:

- *Hejtman kraje, starosta obce,*
- *Krajské úřady, obecní úřady ORP a ostatních obcí a jejich pracovní orgány krizového řízení.*

Prezident republiky může na návrh vlády nařídit přijetí mimořádných opatření v případě vyhlášení *stavu ohrožení státu* nebo *válečného stavu*. Může *odmítnout* nebo *nařídit povolání vojáků* v záloze k mimořádné službě, nebo nařídit povolání vojáků v záloze v menším rozsahu, než jaký požaduje vláda. *Vláda musí prezidentovo rozhodnutí respektovat a nese za něj odpovědnost.* Tu nese prezident, ale jen ve smyslu ustanovení o velezradě.

Parlament ČR patří mezi vrcholnými státními orgány k *jednomu z hlavních pilířů bezpečnostního systému ČR*. Svou legislativní a kontrolní činností vytváří *předpoklady pro realizaci bezpečnostní politiky*. V jeho dolní komoře (Poslanecké sněmovně) zabezpečuje přípravu materiálu a jednání k bezpečnosti *Výbor pro obranu a bezpečnost*, do jehož činnosti jsou zapojeni poslanci jednotlivých parlamentních stran. V horní komoře Parlamentu ČR (Senátu) v rámci jeho pracovního výboru pracují senátoři ve *Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost*.

Vláda ČR je hlavním výkonným orgánem bezpečnostního systému ČR. Projednává a navrhuje právní předpisy, strategie a koncepce v rámci bezpečnostní politiky státu. K provedení příslušných zákonů přijímá svá nařízení a usnesení. Bezpečnostní problematika v rámci Úřadu vlády je odborně zabezpečována cestou odboru obrany a bezpečnosti. Koordinačním pracovním orgánem vlády na úrovni ministrů je **Bezpečnostní rada státu** (dále jen „BRS“), která řeší bezpečnostní problémy i mimo krizové řízení. *Pracovními orgány BRS* jsou pracovní výbory na úrovni náměstků ministrů pro řešení problematik obranného plánování, civilního nouzového plánování, koordinace zahraniční bezpečnostní politiky a zpravodajskou činnost.

Ministerstva a další ústřední orgány státní správy mají podle svého významu a postavení v bezpečnostním systému ČR své nezastupitelné místo. V rámci svých kompetencí *předkládají vládě návrhy právních předpisů* a dalších materiálů, popř. na základě zákonného zmocnění *vydávají prováděcí vyhlášky* k upřesnění postupu a realizaci opatření. Svou *výkonnou působnost mohou zabezpečovat* vedle činnosti vlastních úřadů i *výkonnými složkami* (např. Policie ČR, HZS ČR, Armáda ČR, Celní správa ČR, Vězeňská služba ČR, atd.). Jejich odborná pracoviště a výkonné složky zajišťují bezpečnost na celostátní úrovni a dále, prostřednictvím svých územních složek, i bezpečnost na vymezeném teritoriu.

Orgány kraje se ve spolupráci s ústředními orgány podílejí na zajištění bezpečnostního systému kraje. Rovněž **orgány určených obcí** spolupracují na zajišťování bezpečnosti v rámci správního území, v němž tyto obce vykonávají v přenesené působnosti státní správu. Na úrovni krajů a určených obcí jako koordinační orgány pro nekrizovou bezpečnostní problematiku i přípravu na krizové situace a jejich řešení působí *bezpečnostní rady krajů a bezpečnostní rady obcí*. Pracovním orgánem hejtmána nebo starosty k řešení krizových situací jsou u krajů *krizové štáby krajů* a u obcí *krizové štáby obcí*.

3.4. Schengenský prostor

Již od roku 2007 mohou občané České republiky *bez omezení překračovat hranice* v rámci Schengenského prostoru (naplnění práva volného pohybu osob v praxi), což představuje také řadu bezpečnostních rizik. Mezi ta lze zařadit nárůst drobné kriminality v příhraničí; zrušení kontrol na státních hranicích s sebou přináší nebezpečí nelegálního přistěhovalectví, organizovaného zločinu nebo i terorismu. *Chaos* vneslo také schengenské právo při začleňování do práva evropského. Schengenské právo zahrnuje asi 3 000 dokumentů, které se staly součástí práva ES/EU, a přitom si jeho normy zachovaly svá specifika. Dalším rizikem je také *problémová ochrana osobních údajů*. Schengenský informační systém (SIS) obsahuje množství důvěrných informací o občanech EU, např. katalog motorových vozidel, karavanů, zbraní nebo bankovek, dále také údaje o osobách se zákazem pobytu, pohřešovaných osobách nebo podezřelých ze závažných trestných činů. *Nedostatečná ochrana lidských práv* je taktéž jedním z bezpečnostních rizik Schengenského prostoru. Protokol, začleňující Schengenský systém do EU, výslovně vyloučil pravomoc Evropského soudního dvora ve vztahu k opatřením, která se v rámci Schengenu dotýkají udržování pořádku a zabezpečování vnitřní bezpečnosti. Velký význam může mít např. zanesení jména občana do SIS, přesto SIS disponuje chabými kontrolními mechanismy proti zneužití. Prakticky chybí přezkum správnosti vkládaných údajů, zejména pak přezkum nezávislým soudním orgánem.

Evropská unie přijala několik nástrojů k minimalizaci těchto bezpečnostních hrozeb a z nich vyplývajících rizik.

Absenci hraničních kontrol nahrazuje rozsáhlá spolupráce všech států v mnoha oblastech:

- *spolupráce v oblasti justice a vnitra,*
- *policejní spolupráce,*
- *právní pomoc ve věcech trestních,*
- *zřízení Schengenského sekretariátu – kontroly SIS.*

V případě vážného ohrožení může ČR i dočasně znovu zavést kontrolu na svých hranicích.

Základem je úzká *policejní spolupráce*, díky níž pohraniční oblasti střeží např. společné česko-polské policejní hlídky. Důležitou roli zde hraje *Europol*, který se *podílí na vyšetřování nejzávažnější trestné činnosti* a koordinuje *opatření proti teroristickým skupinám*.

Česká policie má *přístup do Schengenského informačního systému*, v němž může prověřovat záznamy o celoevropsky hledaných osobách či vozidlech. Rovněž byl zřízen *Schengenský sekretariát* poskytující administrativní servis, a několik specializovaných agentur, např. *Společný kontrolní úřad pro ochranu údajů v SIS*. Schengenský sekretariát je postupně začleňován do *Generálního sekretariátu Rady EU*. Nyní je v každém členském státě schengenského systému zřízen *nezávislý vnitrostátní orgán dozoru* oprávněný sledovat zákonnost zpracování osobních údajů v SIS na svém území. V ČR je tímto orgánem *Úřad pro ochranu osobních údajů*.

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Co je to bezpečnostní systém státu?
- 2) Čím je tvořen bezpečnostní systém státu?
- 3) Co vytvářejí prvky bezpečnostního systému?
- 4) Co je výchozím dokumentem zahraniční politiky?
- 5) Co je vnitřní bezpečnostní politika?
- 6) Co je základním pilířem obrany ČR?
- 7) Jaké jsou hlavní priority hospodářské politiky?
- 8) Co je cílem aktivní informovanosti veřejnosti?
- 9) Jaké úrovně rozlišujeme v rámci bezpečnostního systému ČR?
- 10) Co je to Schengenský prostor?
- 11) Může v případě vážného ohrožení ČR dočasně znovu zavést kontrolu na svých hranicích?

Správná odpověď

- 1) Bezpečnostní systém státu je institucionální nástroj pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky.
- 2) Bezpečnostní systému státu je tvořen vzájemně propojenými prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci, prvky územní samosprávy, právníky a fyzickými osobami, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti státu.
- 3) Prvky bezpečnostního systému vytvářejí hierarchickou strukturu, jsou centrálně řízeny a koordinovány, případně na jednotlivých úrovních působí samostatně v rozsahu své působnosti.
- 4) Výchozím dokumentem zahraniční politiky je Koncepce zahraniční politiky ČR.
- 5) Vnitřní bezpečnostní politika je souborem cílů, úkolů a prostředků směřujících k všestrannému zabezpečení preventivní a represivní činnosti v oblasti kriminality; úsilí zaručení individuální svobody a práva občanů; a ochraně demokratického ústavního zřízení.
- 6) Základním pilířem obrany ČR je členství v NATO a posilování transatlantické vazby.
- 7) Hlavními prioritami hospodářské politiky jsou posilování makroekonomické stability, minimalizace potenciálních zdrojů pro vznik hrozeb a rozvoj systému hospodářských opatření pro krizové stavy.
- 8) Cílem je lepší pochopení bezpečnostní problematiky ze strany veřejnosti a zlepšení zpětné vazby, ale i aktivnější účasti občanů při prevenci a řešení dílčích bezpečnostních problémů.
- 9) V rámci bezpečnostního systému ČR rozlišujeme ústřední úroveň a územní prvky bezpečnostního systému.
- 10) Schengenský prostor je označení území evropských států (v současnosti 26 států), na němž mohou osoby překročit hranice smluvních zemí na kterémkoliv místě, přičemž nemusí procházet hraniční kontrolou.
- 11) Ano, v případě vážného ohrožení může ČR dočasně znovu zavést kontrolu na svých hranicích.

4. Struktura veřejné správy ČR při zajišťování bezpečnosti. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek. Bezpečnostní sbory. Obrana státu, ozbrojené síly a branná povinnost

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti veřejné správy ČR při zajišťování bezpečnosti, vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, působení bezpečnostních sborů a obrany státu.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o veřejné správy ČR při zajišťování bezpečnosti, vnitřní bezpečnosti, veřejného pořádku, bezpečnostních sborech a obraně státu, včetně ozbrojených sil a branné povinnosti.

Klíčová slova

Zajišťování bezpečnosti, vnitřní bezpečnost, veřejný pořádek, bezpečnostní sbory, ozbrojené síly, ostatní složky, obrana státu.

4.1. Úvod

Bezpečnost České republiky je jednou z hlavních priorit pro orgány veřejné správy České republiky, včetně zajišťování bezpečnosti občanů, jejich práv, života a zdraví, majetku, a celospolečenských zájmů. Při naplňování tohoto úkolu mají nezastupitelné místo bezpečnostní složky, které působí v České republice.

4.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Ozbrojené síly** – zajišťují bezpečnost státu, přičemž jejich hlavním úkolem je obrana státu proti vnějšímu napadení. Další úkoly ozbrojených sil vyplývají z mezinárodních smluvních závazků.
- **Bezpečnostní sbory** – jsou vymezeny zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších změn a doplnění. Na území ČR rozlišujeme 7 bezpečnostních sborů, z nichž 4 jsou označovány jako ozbrojené bezpečnostní sbory (Policie České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky a Generální inspekce bezpečnostních sborů).

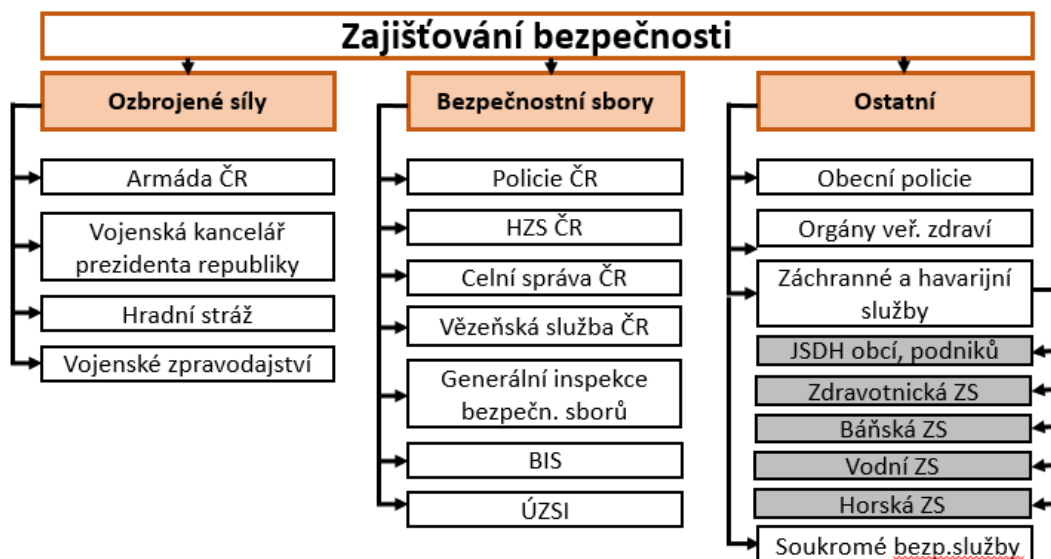
- **Ostatní složky** – za ostatní složky jsou považovány sbory a služby zajišťující bezpečnost na území České republiky, jako jsou orgány obce zajišťující bezpečnost a veřejný pořádek, ostatní záchranné sbory, záchranné, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, orgány ochrany veřejného zdraví, neziskové organizace a sdružení občanů, a soukromé bezpečnostní služby.

4.3. Struktura veřejné správy ČR při zajišťování bezpečnosti

Zajišťování bezpečnosti České republiky je prioritou Vlády České republiky, která tak činní prostřednictvím bezpečnostních složek státu.

Bezpečnostní složky České republiky se dělí na:

- *ozbrojené síly,*
- *bezpečnostní sbory,*
- *ostatní složky.*

Obrázek č. 11: Struktura veřejné správy ČR při zajišťování bezpečnosti [15]

4.4. Ozbrojené síly

Ozbrojené síly jsou vymezeny zákonem č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění. Česká republika vytváří ozbrojené síly k zajišťování své bezpečnosti, přičemž jejich hlavním úkolem je obrana státu proti vnějšímu napadení. Další úkoly ozbrojených sil ČR vyplývají z mezinárodních smluvních závazků. Činnost ozbrojených sil kontrolují ústavní a další zákonem stanovené orgány. Vrchním velitelem ozbrojených sil je prezident republiky.

Ozbrojené síly České republiky se skládají z:

- *Armády České republiky (AČR), jejíž součástí je Vojenská policie a Vojenské zpravodajství,*
- *Vojenské kanceláře prezidenta republiky,*
- *Hradní stráž.*

AČR tvoří jednu z hlavních částí ozbrojených sil. V čele organizační struktury AČR stojí *generální štáb*, pod který spadají:

- *Pozemní síly AČR – jejich základem jsou dvě brigády, které jsou spolu s dalšími jednotkami pozemního vojska určeny pro plnění úkolů na území ČR i mimo něj,*
- *Vzdušné síly AČR – vojenské letectvo zabezpečující suverenitu a obranyschopnost vzdušného prostoru ČR,*
- *Velitelství výcviku – Vojenská akademie, resortní vzdělávací a výcvikové zařízení ministerstva obrany.*

AČR je *součástí složek IZS* (ostatní složka IZS dle zákona č. 239/2000 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění), kdy síly a prostředky AČR jsou využívány k záchranným a likvidačním pracím.

Hlavní úkoly AČR stanovuje zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Služební poměr vojáků z povolání, konkrétně tedy jeho vznik, změnu, zánik a obsah, upravuje zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Další legislativa vymezující jejich působení a činnost:

- *zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, ve znění pozdějších změn a doplnění,*
- *zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování, ve znění pozdějších změn a doplnění,*
- *zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.*

Vojenská kancelář prezidenta republiky je vojenským útvarem ozbrojených sil ČR (vyplývá ze zákona č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění). V čele stojí *náčelník Vojenské kanceláře prezidenta republiky*. Náčelníka *jmenuje a odvolává prezident republiky*. Náčelník vojenské kanceláře *jmenuje do funkce příslušníky vojenské kanceláře a jmenuje a odvolává velitele Hradní stráže*. Vojenská kancelář se skládá z úseku *vojensko-politického a organizačně-administrativního*. Vojenská kancelář *plní úkoly související s výkonem pravomoci prezidenta jako vrchního velitele ozbrojených sil a úkoly související s řízením Hradní stráže*.

Hradní stráž v současnosti funguje jako *součást ozbrojených sil ČR. Je přímo podřízena Vojenské kanceláři prezidenta republiky.* Příslušníci jsou vybíráni a doplňováni z řad AČR nebo přímým náboem podle specifických kritérií.

K hlavním úkolům Hradní stráže patří:

- *vnější ostraha areálu Pražského hradu,*
- *organizování a zajišťování vojenských poct.*

Organizační struktura se skládá z Velení a štábu, 1. a 2. praporu, hudby Hradní stráže, roty zabezpečení. K hodnostnímu označení příslušníků Hradní stráže se vztahuje vyhláška č. 387/2010 Sb., o vojenských znacích a stejnokrojích, ve znění pozdějších změn a doplnění.

4.5. Bezpečnostní sbory

Bezpečnostní sbory jsou vymezeny zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Bezpečnostní sbory České republiky je možné dělit na:

- *Policie České republiky (ozbrojený bezpečnostní sbor),*
- *Hasičský záchranný sbor České republiky,*
- *Celní správa České republiky (ozbrojený bezpečnostní sbor),*
- *Vězeňská služba České republiky (ozbrojený bezpečnostní sbor),*
- *Generální inspekce bezpečnostních sborů (ozbrojený bezpečnostní sbor),*
- *Bezpečnostní informační služba (součást zpravodajské služby),*
- *Úřad pro zahraniční styky a informace (součást zpravodajské služby).*

Policie České republiky je zřízena zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění (dříve se jednalo o zákon č. 283/1991 Sb.). Spadá pod Ministerstvo vnitra České republiky. Policie ČR je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který slouží veřejnosti (zajišťuje vnitřní bezpečnost státu).

Hlavními úkoly Policie ČR jsou:

- *chránit bezpečnost osob, majetku a veřejný pořádek,*
- *předcházet trestné činnosti,*
- *plnit úkoly podle trestního řádu.*

V čele stojí *Policejní prezident*, ten odpovídá za činnost policie ministru vnitra.

Organizační struktura Policie ČR:

- *policejní prezidium,*
- *14 krajských ředitelství,*
- *územní odbory, které se dále dělí na obvodní oddělení.*

Příslušníci Policie ČR jsou ve *služebním poměru*, ve znění zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších změn a doplnění. Policistou se může stát občan České republiky starší 18 let, který je bezúhonný, způsobilý k právním úkonům, dosáhl minimálně středního vzdělání s maturitní zkouškou, má fyzickou, zdravotní a osobnostní způsobilost k výkonu služby, není členem politické strany nebo politického hnutí a nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost. *Bezúhonnost* je řešena výše citovaným zákonem. *Fyzická, zdravotní a osobnostní způsobilost* se prokazuje v průběhu přijímacího řízení, jehož součástí je i vyšetření zaměřené na zjištění přítomnosti omamných a psychotropních látek. Je také *základní složkou IZS*. Policie *zajišťuje obsluhu tísňové linky na čísle 158*. Do organizační struktury *patří i speciální útvary s celostátní působností* jako např. *Útvar rychlého nasazení (URNA)* a *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování (ÚOOZ SKPV, nyní Národní centrála proti organizovanému zločinu (NCOZ))*.

URNA je specifickou součástí Policie České republiky. Je určen zejména k *ozbrojeným zásahům proti teroristům, při únosech osob* a dopravních prostředků, *při zásazích proti nebezpečným pachatelům* organizované trestné činnosti a pachatelům zvláště závažných úmyslných trestných činů. V daných oblastech URNA provádí zejména *zadržení podezřelých osob*, u nichž je zvýšené nebezpečí, že se vzeprou použití donucovacích prostředků, a to i za použití zbraně. URNA je rozdělen do tří sekcí: *Sekce rychlého nasazení*, která je tvořena třemi zásahovými skupinami (specialisté, pyrotechnici a výcviková skupina); *Sekce speciálních služeb*, v níž jsou zařazeni příslušníci se zvláštními odbornostmi, jako např. odstřelovači, spojaři, dokumentaristé, vyjednaváči, řidiči, atd.; a *Sekce administrativně-logistická*, jež zabezpečuje organizační, materiálové a personální zázemí, zahrnuje sekretariát, právní služby a administrativní pracovníky.

ÚOOZ SKPV (známý též jako proti-mafiánský útvar) byl útvar zabývající se vyhledáváním, dokumentováním a vyšetřováním organizované trestné činnosti. Tento útvar byl v roce 2016 sloučen s Útvarem odhalování korupce a finanční kriminality (ÚOKFK) v jeden celek – *NCOZ*. Je specializovaným a metodickým pracovištěm pro odhalování a zajišťování výnosů z trestné činnosti.

Činnost Policie ČR v rámci IZS při mimořádných událostech:

- *uzavírání zájmových prostorů a regulace jejich vstupu a opuštění,*
- *regulace dopravy v prostoru MU,*
- *šetření okolnosti vzniku MU k objasnění příčin jejího vzniku,*
- *plnění úkolů souvisejících s identifikací zemřelých,*
- *řešení ochrany a zabezpečení movitého a nemovitého majetku (eliminace kriminální činnosti) při vzniku MU.*

Hasičský záchranný sbor České republiky (HZS ČR) je zřízen na základě zákona č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění (dříve zákon č. 238/2000 Sb.). HZS ČR spadá pod Ministerstvo vnitra České republiky a je jednotným bezpečnostním sborem. HZS ČR se podílí na zajišťování bezpečnosti ČR plněním a organizováním úkolů požární ochrany (zákon č. 133/1985 Sb.), ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, IZS (zákon č. 239/2000 Sb.) a krizového řízení (zákon č. 240/2000 Sb.), ve znění pozdějších změn a doplnění.

Organizační strukturu HZS ČR tvoří:

- *generální ředitelství,*
- *hasičské záchranné sbory krajů, jejichž součástí jsou územní odbory,*
- *záchranný útvar,*
- *škola požární ochrany ve Frýdku-Místku,*
- *Hasičský útvar ochrany Pražského hradu.*

Generální ředitelství je součástí Ministerstva vnitra a řídicím orgánem 14 hasičských záchranných sborů krajů, Hasičského útvaru ochrany Pražského hradu, záchranného útvaru v Hlučíně, školy ve Frýdku-Místku. Vykonává úkoly Ministerstva vnitra, a to ve věcech požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, IZS nebo na úseku krizového řízení, s výjimkou oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti.

HZS krajů tvoří výkonnou složku HZS ČR, jejich součástí jsou územní odbory, které mají dále ve své struktuře územně dislokované stanice. HZS kraje je tvořen příslušníky zaměstnanci a obsluhuje pracoviště pro příjem tísňového volání na čísle 150.

Záchranný útvar má sídlo v Hlučíně. Zde působí dvě záchranné roty (Záchranná rota a Speciální záchranná rota). Záchranné roty jsou dále dislokovány v Jihlavě a Zbirohu, v obou případech po jedné rotě. Záchranný útvar plní úkoly spojené s řešením MU velkého rozsahu, kde je nutností využití speciální techniky, kterou záchranný útvar disponuje. Záchranný útvar dále plní úkoly v oblasti školící, výcvikové a vzdělávací. *Škola požární ochrany ve Frýdku-Místku* poskytuje vzdělání

a provádí odbornou přípravu podle zákona o požární ochraně za podmínek stanovených školským zákonem. Hlavním úkolem *Hasičského útvaru ochrany Pražského hradu* je zajištění požární ochrany Pražského hradu. Kromě toho vykonává útvar běžnou hasičskou činnost ve vlastním zásahovém obvodu, působí v oblastech protichemické ochrany, ochrany památek a kulturního dědictví.

HZS ČR je *základní složkou IZS*. Úkoly HZS ČR plní příslušníci HZS ČR ve služebním poměru a občanskí zaměstnanci HZS ČR v pracovním poměru.

Hlavní činnosti HZS ČR zahrnují:

- *výkon státního požárního dozoru,*
- *zásahová činnost,*
- *preventivně výchovná činnost,*
- *ochrana obyvatelstva,*
- *poskytování humanitární pomoci v rámci ČR i do zahraničí,*
- *tvorba právních předpisů v oblasti požární ochrany, IZS, ochrany obyvatelstva a krizového řízení.*

Celní správa České republiky spadá do působnosti *Ministerstva financí*. Je ozbrojeným bezpečnostním sborem a správním orgánem. V současnosti je součástí systému celního dohledu nad zbožím v rámci jednotného celního území Evropské unie.

Dvoustupňové řízení celní správy (zavedeno od roku 2013) trvá dodnes. Tvoří jej *Generální ředitelství cel ČR* a jemu je podřízeno *14 celních úřadů v každém kraji a celní úřad Praha – Ruzyně*. Každý celní úřad, kromě Libereckého kraje, má svá územní pracoviště.

Celní správa plní *dva základní úkoly*:

- *ochrana a regulace domácího trhu formou výběru cla z dováženého zboží,*
- *správa daní.*

Legislativa celní správy je velice rozsáhlá. Řídí se nařízením vlády, zákony a vyhláškami ČR, ale i právními předpisy EU:

- *organizací, postavení a věcnou a územní působnost celních orgánů upravuje zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě ČR, ve znění pozdějších změn a doplnění,*
- *celní zákon č. 13/1993 Sb., upravující právní vztahy vznikající při výkonu veřejné správy v oblasti dohledu nad mezinárodním obchodem EU, ve znění pozdějších změn a doplnění,*

- vyhláška č. 286/2012 Sb. stanovuje vnější označení, odznaky, služební stejnokroje a zvláštní barevné provedení a označení služebních vozidel celní správy, ve znění pozdějších změn a doplnění,
- vyhláška č. 285/2012 Sb. stanovuje územní pracoviště celních úřadů, které se nenacházejí v jejich sídlech, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Vězeňská služba České republiky je stejně jako např. Celní správa České republiky ozbrojeným bezpečnostním sborem. Spadá pod Ministerstvo spravedlnosti. Vězeňská služba zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence, výkon trestu odnětí svobody, střeží, předvádí a eskortuje vězeňské osoby. Dohlíží na pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.

Mezi základní složky vězeňské služby patří:

- vězeňská stráž,
- justiční stráž,
- správní služba.

Nejdůležitější legislativní dokumenty (ve znění pozdějších změn a doplnění):

- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži ČR – stanovuje úkoly, organizaci, řízení a hospodářskou činnost vězeňské služby,
- zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby – stanovuje postavení příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby při zajišťování výkonu vazby,
- vyhláška č. 109/1994 Sb., o řádu výkonu vazby – upravuje působnost a úkoly zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby,
- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody – upravuje výkon trestu odnětí svobody ve věznicích a ve zvláštních odděleních vazebních věznic.

Rozlišujeme typy věznic:

1) věznice s ostrahou:

- s nízkým stupněm zabezpečení,
- se středním stupněm zabezpečení,
- s vysokým stupněm zabezpečení,

2) věznice se zvýšenou ostrahou.

Do jednotlivých oddělení jsou vězni umísťováni dle míry vnějšího a vnitřního rizika.

Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS) je ozbrojený bezpečnostní sbor (vznik v roce 2010), je nástupcem předchozí Inspekce Policie ČR. Inspekce je organizační složkou státu a účetní jednotkou.

Funguje dle zákona č. 341/2011 Sb. ve znění pozdějších změn a doplnění.

Hlavním úkolem je vyhledávat, odhalovat a vyšetřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie ČR, celník, příslušník Vězeňské služby, příslušník inspekce a/nebo zaměstnanci těchto útvarů. Inspekce také provádí zkoušku spolehlivosti vůči protiprávnímu jednání uvedených příslušníků a zaměstnanců. Navrhuje proti takové činnosti opatření a vydává metodická doporučení pro činnost jednotlivých bezpečnostních sborů.

Bezpečnostní informační služba (BIS) je česká státní zpravodajská služba s vnitřním polem působnosti (kontrarozvědka).

Tento bezpečnostní sbor získává, shromažďuje a vyhodnocuje informace důležité pro:

- bezpečnost,
- ochranu ústavního zřízení,
- demokratických principů,
- významných ekonomických zájmů ČR.

Za činnost BIS odpovídá vláda ČR, která zároveň koordinuje její činnost. Oprávnění ukládat úkoly BIS v mezích její působnosti náleží i prezidentu republiky s vědomím vlády. BIS nespadá pod žádné ministerstvo, je samostatným státním úřadem. Zřizuje ji zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších změn a předpisů, služební poměr příslušníků BIS se řídí zákonem č. 361/2003 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění. BIS nemá žádné trestně-právní pravomoci.

V rámci své činnosti smí BIS získávat pouze informace, které se týkají:

- bezpečnosti nebo významných ekonomických zájmů státu,
- činnosti cizích zpravodajských služeb na našem území,
- záměrů nebo činů mířících proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti ČR,
- extremismu,
- organizovaného zločinu a terorismu,
- ohrožení utajovaných informací,
- kybernetické bezpečnosti.

Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI) je jediná státní zpravodajská služba ČR s vnějším polem působnosti (rozvědka). Tento bezpečnostní sbor se zabývá sběrem, analýzou, ochranou a oprávněným využitím zpravodajsky významných informací.

Tyto informace pocházejí z oblasti *politické, ekonomické a bezpečnostní sféry mimo území České republiky*. Tedy *informace* zejména z vládních a klíčových míst, oblasti výroby, techniky a obchodu a dále dokumenty a předměty zvláštního významu. Jejich oprávněné využití zahrnuje předání informací příslušným orgánům a rozehráním zpravodajské hry. *Zřizovatelem* civilizační rozvědky je *Vláda ČR*, která je za její činnost, prostřednictvím ministra vnitra, odpovědná.

V rámci ÚZSI rozlišujeme pojem „*operativní důstojník*“ a „*agent*“. *Operativní důstojník* je zaměstnanec v „terénu“, sbírá zpravodajské informace nebo řídí síť agentů. *Agent* není zaměstnancem služby. Je osobou jednající v její prospěch z finančních, ideových nebo jiných důvodů.

Rozvědka vs. Kontrarozvědka: výzvědná služba je označení pro služby s vnějším polem působnosti (rozvědky). Zpravodajská / bezpečnostní služba je označení používané pro služby s vnitřním polem působnosti (kontrarozvědkou) jako je BIS. Zákon o zpravodajských službách České republiky však zahrnuje pod pojmem zpravodajská služba ÚZSI, BIS i Vojenské zpravodajství.

Vojenské zpravodajství (VZ) je *jednotnou ozbrojenou zpravodajskou službou*. Plní úkoly pro Ministerstvo obrany a Armádu ČR.

Zabezpečuje informace o:

- *možném vojenském ohrožení,*
- *činnostech namířených proti obraně ČR,*
- *činnostech ohrožujících utajované skutečnosti v oblasti obrany ČR.*

V rozsahu své působnosti *získává, shromažďuje a vyhodnocuje informace, které svědčí o riziku terorismu, organizovaného zločinu a sabotáži*. VZ vzniklo 1. ledna 2005 z Vojenského obranného zpravodajství a Vojenské zpravodajské služby. Je v kompetenci *Ministerstva obrany*. Působí jako *rozvědná zpravodajská služba vně území republiky*, ale své operace smí provádět *i na území ČR*. Bylo zřízeno zákonem č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších změn a doplnění. Integruje rozvědnou i kontrarozvědnou činnost. Úkoly Vojenskému zpravodajství ukládá *Vláda ČR* a s jejím vědomím *prezident*. Při jejich realizaci využívá Vojenské zpravodajství *všech zpravodajských oborů* – zpravodajství z lidských zdrojů (HUMINT), signálového zpravodajství (SIGINT), obrazového zpravodajství (IMINT), otevřených zdrojů (OSINT) a v neposlední řadě i bilaterálních a multilaterálních spolupráce.

4.6. Ostatní složky

Mezi sbory a služby zajišťující bezpečnost na území České republiky můžeme zahrnout také:

- *orgány obce zajišťující bezpečnost a veřejný pořádek (Obecní policie),*
- *ostatní záchranné sbory, záchranné, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby (jednotky požární ochrany, Zdravotnická záchranná služba, Báňská záchranná služba, Vodní záchranná služba, Horská služba, atd.),*
- *orgány ochrany veřejného zdraví (Ministerstvo zdravotnictví, krajské hygienické stanice),*
- *neziskové organizace a sdružení občanů (Český červený kříž, Charita, atd.),*
- *soukromé bezpečnostní služby.*

Obecní policie je zřízena zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších změn a doplnění; je orgánem obce, který zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce a plní další úkoly stanovené zákonem. V obci, která je městem, statutárním městem a v hlavním městě Praze se obecní policie označuje jako *městská policie*. Působnost obecní policie vykonávají *strážníci*, kteří jsou *v pracovním poměru k obci*.

Mezi hlavní úkoly Obecní policie patří:

- *ochrana a bezpečnost osob a majetku,*
- *dohled na dodržování pravidel občanského soužití a obecně závazných vyhlášek obce,*
- *dohled na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích,*
- *dohled na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku,*
- *podílení se na prevenci kriminality v obci,*
- *odhalování přestupků a jiných správních deliktů, jejichž projednávání je v působnosti obce.*

Při plnění svých úkolů obecní policie *spolupracuje s Policií České republiky*. Každý má právo obracet se na strážníka obecní policie se žádostí o pomoc a strážníci *jsou povinni v rozsahu svých úkolů požadovanou pomoc poskytnout*. Na základě *veřejnoprávní smlouvy* mezi příslušnými obcemi může obecní policie vykonávat svoji pravomoc *i na území jiných obcí*, které vlastní obecní policie nezřídily. *Strážníkem obecní policie se může stát dle § 4 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění, občan České republiky starší 21 let, který je bezúhonný, spolehlivý, zdravotně způsobilý, dosáhl středního vzdělání s maturitní zkouškou a má osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů.*

Zdravotnická záchranná služba (ZZS) je zřízena zákonem č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších změn a doplnění. Nepřetržitá zdravotnická pomoc je v ČR zajišťována poskytovateli ZZS, kteří jsou zřízeni krajem. ZZS je tvořena 14 územními středisky, které pokrývají území všech krajů výjezdovými stanovišti; tato stanoviště disponují výjezdovými skupinami, které řídí zdravotnické operační středisko. Zdravotnické operační středisko také zajišťuje nepřetržitý provoz tísňového volání na čísle 155. Mezi výjezdové skupiny patří: Výjezdová skupina rychlé lékařské pomoci, Výjezdová skupina v systému Rendez-Vous a Výjezdová skupina rychlé zdravotnické pomoci. V ČR je také poskytována letecká záchranná služba.

Výjezdová skupina rychlé lékařské pomoci je provozována ve tříčlenném složení, a to řidič-záchranář, zdravotnický záchranář a lékař. Tato skupina vyjíždí pouze k závažným případům, které vyhodnotí zdravotnické operační středisko.

Výjezdová skupina v systému Rendez-Vous představuje setkávání rychlé lékařské pomoci a rychlé zdravotnické pomoci ve složení řidič-záchranář a lékař.

Výjezdová skupina rychlé zdravotnické pomoci je vykonávána ve složení řidič-záchranář a zdravotnický záchranář.

Součástí *Letecké záchranné služby* je lékař a slouží převážně k rychlejšímu zásahu v terénu a šetrnějšímu transportu pacienta do vzdálenějších zdravotnických zařízení. Tuto službu zajišťují soukromé subjekty a státní organizace.

Hlavní činností ZZS je poskytování zejména přednemocniční neodkladné péče osobám se závažným postižením zdraví nebo v přímém ohrožení života.

Jednotky požární ochrany (JPO; zde myšleny především JSDH obce nebo závodu) se zřizují na základě zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších změn a doplnění. Organizační struktura jednotky je stanovena ve vyhlášce č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších změn a doplnění.

JPO je *organizovaný systém* tvořený odborně vyškolenými osobami (hasiči), *požární technikou* (automobily) a *věcnými prostředky* požární ochrany (výbava automobilů, agregáty, atd.). JPO působí buď v *organizačním řízení*, nebo v *operačním řízení*.

JSDH obce:

- *činnost vykonávají členové na základě dobrovolnosti,*
- *tato činnost se při hašení požáru, provádění záchranných prací, při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech považuje za výkon občanské povinnosti.*

JSDH závodu:

- *pracovně právní vztah se řídí zákoníkem práce.*

Báňská záchranná služba provádí práce a rychlé a účinné zásahy k záchraně lidských životů a majetku při haváriích, včetně poskytování první pomoci v podzemí, zdolávání havárií a odstraňování jejich následků.

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže je dobrovolnou občanskou organizací, jejímž úkolem je záchran a poskytování neodkladné rozšířené první pomoci na otevřených vodních plochách a v jejich blízkosti, zajišťování bezpečnosti v aquaparcích, bazénech a koupalištích, a plnění úkolů jako aktivní součást IZS.

Horská služba ČR v současnosti nemá legislativní ukotvení, které by souhrnně upravovalo její činnost a organizaci. Mezi hlavní činnost horské služby patří organizace a provádění záchranných a pátracích prací v horském terénu, poskytování první pomoci a případné zajištění převozu raněných do nejbližšího zdravotnického zařízení, vytváření podmínek pro bezpečnost návštěvníků hor.

Svaz záchranných brigád kynologů ČR (SZBK) je občanským sdružením zabývajícím se *záchrannými pracemi pomoci speciálně vycvičených psů*. SZBK aktivně spolupracuje s orgány IZS a dalšími jim podobnými (např. Český červený kříž, Horská služba ČR). Záchraní psi se využívají k *vyhledávání utonulých osob pod vodní hladinou* a nejvíce k *vyhledávání osob zavalených v sutinách*.

Soukromé bezpečnostní služby (SBS) jsou jedním z výrazných a dynamicky se rozvíjejících prvků bezpečnosti, v širším slova smyslu při ochraně majetku, zdraví a života osob. Od zrušení vyhlášky č. 135/1983 Sb., o ostraze majetku v socialistickém vlastnictví, *není činnost SBS komplexně českým právním řádem upravena*. Provozování podniků zajišťujících ostrahu majetku a osob, stejně jako služeb soukromých detektivů *je soukromé podnikání, které má povahu koncesované živnosti*. Ministerstvo vnitra v současnosti *dokončuje práce na novém zákoně upravujícím oblast SBS*. Policie České republiky však není jediným subjektem odpovědným za ochranu společenských vztahů v oblasti bezpečnosti. SBS je řízena pouze podle *živnostenského zákona č. 451/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších změn a doplnění*.

V návrhu zákona je SBS rozdělena do pěti kategorií:

- *Ostraha osob a majetku – ochrana majetku, osob a právních zájmů, zajišťování pořádku v místech veřejných akcí, provoz a obsluha dohledových center střeženého místa,*
- *Činnost soukromých detektivů – vyhledávání osob, získávání informací o konkrétní osobě, získávání informací v souvislosti s vymáháním pohledávek, zjišťování skutečností pro soudní řízení,*
- *Převoz hotovosti a cenin, které přesahují hodnotu 5 mil. Kč,*
- *Technická služba k ochraně osob a majetku – bezpečnostní služba, která opravňuje jejího držitele k projektování, kontrole, montáži, údržbě a opravě zabezpečovacích systémů a montáži, údržbě, servisu a revizi dohledového poplachového a přijímacího centra,*
- *Bezpečnostní poradenství – speciální možnost provozovatele poskytnout poradenskou, analytickou, projekční, či jinou činnost související s jednotlivými bezpečnostními činnostmi.*

Oprávnění pracovníků SBS v chráněném objektu:

- *kontrolovat osoby, které vcházejí nebo vycházejí z objektu, za jehož ostrahu smluvně odpovídá určitá SBS,*
- *kontrolovat vozidla vjíždějící do objektu/z objektu vyjíždějících i jejich náklad, vyžadovat od jejich osádek potřebné doklady,*
- *požadovat uvnitř objektu vysvětlení od osob v případě podezření z nedovolené nebo trestné činnosti,*
- *vyzvat každého, kdo je podezřelý z neoprávněného vniknutí do objektu, aby prokázal svoji totožnost a oprávnění se v objektu zdržovat,*
- *omezit osobní svobodu podle § 76 odst. 2 Trestního řádu každého, kdo je přistižen při trestném činu nebo bezprostředně po něm,*
- *provádět osobní prohlídky zaměstnanců zákazníka je možné pouze v ojedinělých případech, kdy jsou k tomu výslovně zmocněni.*

Výčet oprávnění, která pracovníci SBS nejsou oprávněni provádět:

- *nemají oprávnění kohokoliv žádat či vynucovat si na někom vysvětlení jeho chování či postupu,*
- *nemají právo žádat prokázání totožnosti,*
- *zbraň mohou druhé osobě odejmout jen tehdy, pokud jsou splněny podmínky nutné obrany či krajní nouze,*
- *nemohou provádět osobní prohlídku, která je v kompetenci policistů České republiky, případně strážníků obecní (městské) policie,*
- *nejsou oprávněni provádět prohlídku cizího motorového vozidla,*
- *nemohou zakázat občanovi, aby vstupoval do obchodu nebo objektu, který hlídá,*

- do bytu či jiného uzavřeného prostoru mohou pracovníci SBS vstupovat jen za podmínek krajní nouze,
- donucovací prostředky, kterými jsou tyto pracovníci vybaveni, mohou použít jen v mezích nutné obrany a krajní nouze,
- omezit pohyb agresivní osoby připoutáním k vhodnému předmětu mohou jen za podmínky nutné obrany či krajní nouze.

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Čím je tvořena struktura veřejné správy ČR při zajišťování bezpečnosti?
- 2) Jak dělíme bezpečnostní složky České republiky?
- 3) Co je hlavním úkolem ozbrojených sil?
- 4) Kdo je hlavním velitelem ozbrojených sil?
- 5) Které bezpečnostní sbory označujeme za ozbrojené?
- 6) Je Armáda ČR součástí Integrovaného záchranného systému?
- 7) Komu je přímo podřízena Hradní stráž?
- 8) Jak dělíme bezpečnostní sbory ČR?
- 9) Z čeho se skládají ozbrojené síly?
- 10) V jakém poměru se nacházející příslušníci Policie ČR?
- 11) Do působnosti kterého ministerstva spadá Celní správa ČR?
- 12) Co je hlavním úkolem Generální inspekce bezpečnostních sborů?
- 13) Jaké je pole působnosti Bezpečnostní informační služby?
- 14) Kdo odpovídá za činnost Bezpečnostní informační služby?
- 15) Jaké je pole působnosti Úřadu pro zahraniční styky a informace?
- 16) Co je jednotnou ozbrojenou zpravodajskou službou?
- 17) Které sbory a služby zajišťující bezpečnost na území ČR se řadí mezi ostatní složky?
- 18) V jakém poměru jsou strážníci vůči obci, ve které vykonávají působnost Obecní policie?
- 19) Jakým právním předpisem je upravena činnost soukromých bezpečnostních služeb?

Správná odpověď'

- 1) Zajišťování bezpečnosti České republiky je prioritou Vlády České republiky, která tak činní prostřednictvím bezpečnostních složek státu. Mezi bezpečnostní složky státu řadíme ozbrojené síly, bezpečnostní sbory a ostatní složky.
- 2) Bezpečnostní složky České republiky dělíme na ozbrojené síly, bezpečnostní sbory a ostatní složky.
- 3) Hlavním úkolem ozbrojených sil je obrana státu proti vnějšímu napadení.
- 4) Prezident republiky.
- 5) Ozbrojené síly České republiky se skládají z Armády České republiky, jejíž součástí je Vojenská policie a Vojenské zpravodajství, Vojenské kanceláře prezidenta republiky a Hradní stráž.
- 6) Ano, Armáda ČR je součástí složek IZS. Jedná se o ostatní složku IZS.
- 7) Hradní stráž je přímo podřízena Vojenské kanceláři prezidenta republiky.
- 8) Bezpečnostní sbory České republiky lze dělit na Policii České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správu České republiky, Vězeňskou službu České republiky, Generální inspekci bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační službu a Úřad pro zahraniční styky a informace.
- 9) Mezi ozbrojené bezpečnostní sbory se řadí Policie České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky a Generální inspekce bezpečnostních sborů.
- 10) Příslušníci Policie ČR jsou ve *služebním poměru*, ve znění zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- 11) Celní správa ČR spadá do působnosti Ministerstva financí.
- 12) Hlavním úkolem Generální inspekce bezpečnostních sborů je vyhledávat, odhalovat a vyšetřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie ČR, celník, příslušník Vězeňské služby, příslušník inspekce a/nebo zaměstnanci těchto útvarů.
- 13) Bezpečnostní informační služba je česká státní zpravodajská služba s vnitřním polem působnosti (kontrarozvědka).
- 14) Za činnost Bezpečnostní informační služby odpovídá vláda ČR.

- 15) Úřad pro zahraniční styky a informace je jediná státní zpravodajská služba ČR s vnějším polem působnosti (rozvědka).
- 16) Vojenské zpravodajství.
- 17) Mezi ostatní složky se řadí orgány obce zajišťující bezpečnost a veřejný pořádek, ostatní záchranné sbory, záchranné, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, orgány ochrany veřejného zdraví, neziskové organizace a sdružení občanů, a soukromé bezpečnostní sbory.
- 18) Působnost obecní policie vykonávají strážníci, kteří jsou v pracovním poměru k obci.
- 19) Neexistuje komplexní právní předpis, kterým by byla upravena činnost soukromých bezpečnostních služeb.

5. Bezpečnostní strategie a doktríny, azylová a migrační politika

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti bezpečnostní strategie a doktrín, azylové a migrační politiky.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o Bezpečnostní strategii ČR, bezpečnostního prostředí a souvisejících doktrín, a dále o azylové a migrační politice.

Klíčová slova

Bezpečnostní strategie, bezpečnostní prostředí, bezpečnostní hrozby, strategie prevence a potlačování hrozeb, migrační a azylová politika.

5.1. Úvod

Zajištění bezpečnosti občanů je základní funkcí státu. K tomu Česká republika využívá řady nástrojů, kdy jedním ze základních je Bezpečnostní strategii České republiky specifikující bezpečnostní zájmy státu. Úroveň bezpečnosti státu a jeho stabilita je taktéž výrazně závislá na bezpečnostním prostředí, ve kterém se střetávají zájmy státu a jiných aktérů. Při zajišťování bezpečnosti státu zaujímá významné postavení také migrační a azylová politika.

5.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Bezpečnostní strategie ČR** – základní koncepční dokument, který specifikuje na základě bezpečnostních hrozeb bezpečnostní zájmy ČR a poukazuje na zajištění bezpečnosti občanů jako na základní funkci státu.
- **Bezpečnostní zájmy ČR** – jsou rozděleny do tří kategorií: životní, strategické a další významné.
- **Bezpečnostní prostředí** – prostor, v němž se střetávají zájmy státu se zájmy jiných aktérů (občanů, cizích států, teroristických organizací, atd.) a odehrávají se zde procesy, které mají významný vliv na úroveň bezpečnosti státu.
- **Bezpečnostní hrozba** – jedná se o přírodní nebo člověkem podmíněný proces, který představuje schopnost zdroje hrozby být aktivován a tím způsobit následky, resp. škodu. Bezpečnostní hrozba bývá zdrojem bezpečnostního rizika.

- **Migrace** – časově více či méně ohraničený proces přesunu osob mezi prostory určenými státními hranicemi.
- **Azyl** – právní ochrana uprchlého cizince, který ve státě, jehož je státním občanem nebo kde bydlel, má opodstatněné obavy z pronásledování, z rasových, náboženských či národnostních důvodů, z důvodů sexuální orientace nebo zdravotního stavu, kvůli zastávání určitých politických názorů, atd., se nechce nebo nemůže vrátit zpět do svého domovského státu. Právo na azyl se neodvívá od toho, zda jsou důvody předjímané perzekuce skutečné, či jen domnělé.
- **Uprchlík** – státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka podle ustanovení mezinárodních smluv a který je oprávněn pobývat na území členského státu.
- **Azylant** – v ČR se jedná o osobu, které bylo přiznáno postavení uprchlíka.

5.3. Bezpečnostní strategie ČR

Je základním koncepčním dokumentem, který na základě bezpečnostních hrozeb specifikuje bezpečnostní zájmy ČR a který poukazuje na zajištění bezpečnosti občanů jako na základní funkci státu. Základním hodnotovým a právním rámcem pro tvorbu a uplatňování Bezpečnostní strategie ČR je zejména Ústava ČR, Listina základních práv a svobod a ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění. Bezpečnostní strategie ČR definuje ve čtyřech kapitolách základní hodnoty, zájmy, postoje a ambice ČR při zajišťování bezpečnosti státu a občanů. Bezpečnostní strategie také poukazuje na potřebu zapojení občanů a dalších subjektů při zajišťování bezpečnosti státu. ČR rozlišuje své bezpečnostní zájmy podle stupně důležitosti. V Bezpečnostní strategii ČR jsou zájmy rozděleny do tří kategorií: životní, strategické a další významné.

Životním zájmem je zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti ČR, zachování všech náležitostí demokratického právního státu včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel. Ochrana životních zájmů státu a jeho občanů je základní povinností vlády i všech orgánů veřejné správy.

Naplňování *strategických zájmů* napomáhá ochraně životních zájmů. Zároveň slouží k zajištění společenského rozvoje a prosperity ČR. Jsou jimi zejména:

- *bezpečnost a stabilita (v euroatlantickém prostoru),*
- *prevence a zvládnání místních a regionálních konfliktů,*
- *posilování soudržnosti a efektivnosti NATO a EU a jejich strategického partnerství,*
- *transparentní režim kontroly konvenčního zbrojení,*
- *podpora a rozvoj regionální spolupráce,*
- *zajištění vnitřní bezpečnosti a OOB,*
- *jištění ekonomické, energetické, surovinové, potravinové a kybernetické bezpečnosti ČR,*
- *prevence a potlačování bezpečnostních hrozeb.*

Účelem *dalších významných zájmů* je přispět k zajištění životních a strategických zájmů a zvyšovat odolnost společnosti vůči bezpečnostním hrozbám. Mezi tyto cíle patří například snižování kriminality, posilování zpravodajské ochrany a obrany ČR, rozvoj občanských sdružení a nevládních organizací, vědecko-technický rozvoj, ochrana životního prostředí.

V jednotlivých kapitolách Bezpečnostní strategie ČR jsou nadefinovány hodnoty a zájmy státu a je zde popsáno současné bezpečnostní prostředí, včetně trendů a hrozeb, i jejich možných dopadů na zájmy státu. Následně jsou pak stanoveny přístupy, jak těmto hrozbám čelit, s využitím všech možných národních, bilaterálních i multilaterálních nástrojů.

5.4. Bezpečnostní prostředí

Pravděpodobnost přímého ohrožení území ČR masivním vojenským útokem je nízká.

Bezpečnost a stabilita v hraničních částech Evropy a v oblastech s Evropou sousedících se ovšem celkově snižují, a proto nelze zcela vyloučit přímé ohrožení území některých členských zemí NATO a EU. Základním nástrojem k eliminaci těchto rizik je členství ČR v NATO a EU a dobré vztahy se sousedními zeměmi. Na stabilitu bezpečnostního prostředí mají zásadní vliv rostoucí ambice některých aktérů (států, nestátních aktérů, různých uskupení a jejich stoupenců), kteří jsou připraveni k prosazení svých zájmů použít i vojenskou sílu či hrozbu jejím použitím. Bezpečnostní hrozby se do značné míry také odvíjejí od slabých či zhroucených států, jejichž vlády nejsou schopny zajistit vlastní obranu, bezpečnost svých občanů a vládu práva. Zvyšující se závažnost nevojenských hrozeb (např. energetika, migrace, kybernetické útoky) a zhoršující se bezpečnostní situace v oblastech bezprostředně

sousedících s členskými státy NATO a EU zvýrazňují nedostatky v jejich vojenských schopnostech a připravenosti bezpečnostním hrozbám odolat.

K **negativním aspektům** patří:

- *zneužití informačních a komunikačních technologií a infrastruktury,*
- *nerovnoměrný ekonomický rozvoj,*
- *snadné šíření radikálních politických i náboženských myšlenek,*
- *vysoká mobilita zvyšující rychlost šíření infekčních onemocnění,*
- *přetrvávající tendence států nadřazovat národní zájmy na úkor společných,*
- *dlouhodobě příliš nízká úroveň obranných rozpočtů.*

Rozpočet prohlubuje rozdíly ve vojenských schopnostech a asymetrii obranné efektivity v euroatlantickém prostoru. Nadále porostou bezpečnostní dopady demografických změn, zejména rizika plynoucí ze *stárnutí populace ve vyspělých zemích*. Problémy spojené s chudobou, dlouhodobým sociálním vyloučením a nedostatkem základních potřeb a služeb mohou výrazně zvýšit pravděpodobnost výskytu *extremismu, kriminality, lokálních ozbrojených konfliktů a masové nekontrolovatelné migrace*. Rostoucí závislost na dostupnosti přírodních zdrojů vede k intenzivnější globální soutěži v zajištění přístupu ke strategickým surovinám a energiím. Zvyšuje se význam ochrany kritické infrastruktury a především prostředků přepravy těchto strategických surovin. Vyšší četnost *mimořádných událostí* spojených s pohromami přírodního a antropogenního původu klade *zvýšené nároky na zajištění ochrany obyvatelstva, životního prostředí a majetku, na zvyšování odolnosti celé společnosti a na adaptační opatření*.

5.5. Bezpečnostní hrozby

Na základě analýzy bezpečnostního prostředí, ve kterém se ČR nachází, lze identifikovat specifické hrozby pro její bezpečnost. ČR jako zodpovědný člen mezinárodních organizací zahrnuje mezi relevantní bezpečnostní hrozby i takové, které nemají přímý dopad na její bezpečnost, ale ohrožují její spojence.

Jedná se zejména o:

- *oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti,*
- *nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí,*
- *terorismus,*
- *šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů,*
- *kybernetické útoky,*

- *negativní aspekty mezinárodní migrace,*
- *extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí,*
- *organizovaný zločin (hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita),*
- *ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury,*
- *přerušení dodávek strategických surovin nebo energie,*
- *pohromy přírodního a antropogenního původu.*

Kooperativní bezpečnost: Některé státy usilují o revizi stávajícího mezinárodního uspořádání a jsou připraveny použít metod hybridního válčení, kombinujících konvenční i nekonvenční vojenské prostředky s nevojenskými nástroji (propaganda využívající tradiční i nová média, zpravodajské dezinformační akce, kybernetické útoky, politický a ekonomický nátlak, vysílání neoznačených příslušníků ozbrojených sil).

Nestabilita: Nevyřešené konflikty se všemi svými negativními důsledky mohou mít přímý i nepřímý vliv na bezpečnost ČR. Spory etnického, teritoriálního nebo politického a ekonomického charakteru mají potenciál vyústit do ozbrojených konfliktů.

Terorismus: Hrozba terorismu je trvale vysoká. Teroristické skupiny jsou schopny přímo ohrozit lidské životy, zdraví a životní prostředí, ale také kritickou infrastrukturu. Celoevropsky významným a narůstajícím bezpečnostním rizikem je fenomén tzv. *zahraničních bojovníků* – osob, které nejsou občany státu, v němž se konflikt odehrává, ale během občanské války se k povstání připojují. Jedná se například o syrské povstání proti Bašáru Asadovi, při kterém odešlo bojovat více než 11 000 zahraničních bojovníků z celého světa a okolo 3 000 z nich pocházelo z některé evropské země (Francie, Velká Británie, Německo, Belgie a Nizozemí).

Zbraně hromadného ničení: Specifickou hrozbu představuje možné použití balistických řízených střel a řízených střel s plochou dráhou letu nesoucích konvenční nebo nekonvenční nálož.

Kybernetické útoky: Neexistence geografických hranic a relativizace vzdálenosti mezi zdroji hrozeb a potenciálním cílem. Díky své asymetričnosti umožňuje státním i nestátním aktérům poškodit strategické a významné zájmy ČR bez využití konvenčních prostředků.

Organizovaný zločin prostřednictvím obchodních i osobních vztahů překračuje hranice států. Nejasná hranice mezi politickou a kriminální motivací živenou korupcí často vede k propojování struktur organizovaného zločinu s teroristickými sítěmi.

Ochrana kritické infrastruktury: Kritická infrastruktura představuje klíčový systém prvků, jejichž narušení nebo nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva nebo ekonomika státu. S ohledem na vysoký stupeň vzájemného propojení jednotlivých odvětví je kritická infrastruktura ohrožena komplexně, a to přírodními, technologickými a asymetrickými hrozbami. Zejména energetika je ohrožována také politickými tlaky. Příkladem těchto ohrožení jsou politicky motivované manipulace s dodávkami surovin – jako je plyn (Rusko/Ukrajina).

Dodávky surovin: Soutěžení o přístup ke zdrojům strategických, zejména *energetických surovin*, se stává nedílnou součástí mezinárodních vztahů. Rostoucí důležitost má i oblast potravinové bezpečnosti a zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody.

Pohromy přírodního a antropogenního charakteru mají dopad (kromě ohrožení životů a majetku) i na ekonomiku země, zásobování surovinami, vodou či poškození kritické infrastruktury. Šíření infekčních nemocí s pandemickým potenciálem zvyšuje zranitelnost populace a klade větší nároky na ochranu veřejného zdraví a zajištění poskytování zdravotní péče.

ČR v rámci **strategie prevence a potlačování hrozeb** aktivně participuje na formulování a realizaci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU a aktivně se účastní misí Společné bezpečnostní a obranné politiky. ČR rozvíjí své aktivity v oblasti rozvojové a transformační spolupráce a humanitární pomoci, které jsou účinným nástrojem přispívajícím k zajištění bezpečnosti a stability na regionální i globální úrovni. ČR se aktivně zasazuje o potírání všech forem terorismu jak na národní úrovni, tak v rámci mezinárodních organizací, včetně sjednávání a provádění protiteroristických úmluv (Protiteroristická strategie EU, Strategie ČR pro boj proti terorismu).

V návaznosti na přijetí *nové Strategické koncepce NATO* a opatření směřujících k posílení, níže uvedeného, *článku 5 Washingtonské smlouvy* aktivně *podporuje rozvoj a budování územní protiraketové obrany NATO* a zkoumá možnosti konkrétního zapojení do tohoto systému.

Článek 5 Washingtonské smlouvy zní – Smluvní strany se dohodly, že *ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich* v Evropě nebo Severní Americe *bude považován za útok proti všem*, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru. Každý takový útok a veškerá

opatření učiněna v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.

V souvislosti s hrozbou kybernetických útoků patří k prioritám vlády *zajištění bezpečnosti kritické infrastruktury a významných informačních systémů* pomocí vládního koordinačního místa pro okamžitou reakci na kybernetické bezpečnostní incidenty.

Pro prevenci případných rizik plynoucích z migrace je klíčové *řízení přistěhovalectví*, včetně *integrace cizinců* pobývajících na území ČR. ČR si v této oblasti dosud uchovává velkou míru suverenity.

Základním přístupem v oblasti ochrany veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti je *prevence a potírání všech forem kriminality* (Koncepte boje proti organizovanému zločinu).

Prioritou vlády je *boj proti korupci, daňovým únikům a závažné hospodářské kriminalitě*.

V souvislosti s hrozbou přerušení dodávek strategických surovin nebo energie je prioritou vlády *vytváření podmínek pro diverzifikované dodávky strategických surovin* a v domácím prostředí vhodné podmínky pro stabilní dodávky elektrické energie a pro tvorbu strategických rezerv státu.

5.6. Migrační politika ČR

Migrace je časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi.

Od vzniku samostatné ČR prošla situace v oblasti migrace *zásadním vývojem*. Ze země zdrojové na počátku 90. let minulého století přes období velkého *přílivu žadatelů o mezinárodní ochranu a tranzitujících cizinců* na přelomu 20. a 21. století se Česká republika v posledních letech stala *zemí, která je pro cizince migrující za prací a obchodem cílovou zemí pro dlouhodobé či trvalé usazení*.

Migrace je možné dělit z několika pohledů:

- **legální migrace** – vstup na území České republiky za dodržení všech podmínek a zákonů, které tento vstup upravují a povolují,
- **nelegální migrace** – nelegální vstup na území daného státu, nejčastěji spojený s pobytem bez platného víza (přichází-li osoba ze země, jejichž občané mají při vstupu povinnost mít toto platné vízum), nebo vstup s padělaným či pozměněným cestovním dokladem. S tímto druhem migrace se potýká nejen ČR, ale v podstatě všechny státy světa.

Prioritou státu v oblasti migrace je v souladu se Zásadami politiky vlády v oblasti migrace cizinců přijímat určitá opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat nelegální migraci. S tímto cílem také souvisí snaha zajistit účinnou ochranu státních hranic v rámci schengenského prostoru.

Již v roce 2003 (usnesením č. 55/2003) přijala vláda ČR *základní koncepční materiál v oblasti migrace, Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců*. Tento materiál v šesti základních bodech *vymezuje směr migrační politiky ČR*. Znění jednotlivých zásad vyjadřuje vůli ČR aktivně a zodpovědně se za respektování závazků plynoucích z mezinárodních úmluv, smluv a doporučení zabývat se migrační politikou.

Vstupem do EU v květnu 2004 je národní migrační politika ve značné míře řešena v konsensu s partnerskými zeměmi a s využitím instrumentů evropského práva.

Zásada 1: ČR s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni vyplynou z členství v EU, důsledně prosazuje řídicí roli státu v oblasti migrace.

Zásada 2: Migrační politika státu je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře ze strany dalších subjektů zabývajících se migrací.

Zásada 3: Migrační politika státu je zaměřena na odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit, a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.

Zásada 4: Migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.

Zásada 5: Realizace migrační politiky státu předpokládá široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.

Zásada 6: ČR se spolupodílí na úsilí světového a evropského společenství na řešení migračních důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčin těchto jevů.

5.7. Azylová politika ČR

V právním systému ČR se používá termín *Mezinárodní ochrana*, která je dále dělena na *azyl* a *doplňkovou ochranu*. *Azyl* je *právní ochrana uprchlého cizince, který ve státě, jehož je státním občanem nebo kde bydlel, má opodstatněné obavy z pronásledování, z rasových, náboženských nebo národnostních důvodů, z důvodů sexuální orientace či zdravotního stavu, kvůli zastávání určitých politických názorů, atd., se nechce nebo nemůže vrátit zpět do svého domovského státu. Právo*

na azyl se neodvívá od toho, zda jsou důvody předjímané perzekuce skutečné, či jen domnělé.

Pravidla pro přiznání národního statusu azyllanta si každý stát určuje sám.

Podle článku 43 Listiny základních práv a svobod poskytuje ČR azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod.

Mezinárodní ochrana je pojem, který český zákon o azylu používá ke společnému označení azylu a doplňkové ochrany. Český zákon o azylu rozlišuje *tři druhy azylu a dva druhy doplňkové ochrany*, které Vám teoreticky mohou být uděleny. **Azyl z důvodu pronásledování** – bude Vám udělen v případě, že Vám v zemi původu hrozí natolik vážné nebezpečí, že vrátit se zpět by pro Vás znamenalo ohrožení života nebo porušení Vašich základních práv (např. pokud by Vám v zemi hrozilo mučení, fyzické nebo psychické násilí, sexuální násilí, trest smrti či nespravedlivé odsouzení k nepřiměřenému trestu, atd.). **Azyl za účelem sloučení rodiny** – může Vám být udělen v případě, že někdo z blízkých členů Vaší rodiny (otec, matka, manžel, manželka, atd.) získal v České republice azyl z důvodu pronásledování nebo humanitární azyl. **Humanitární azyl** – může Vám být udělen v případě, že nespĺňujete důvody pro udělení azylu z důvodu pronásledování ani azylu za účelem sloučení rodiny, přesto však existují velmi závažné důvody, pro které se do své země vrátit nemůžete. Pokud jde o doplňkovou ochranu, český zákon o azylu rozlišuje **doplňkovou ochranu z důvodu špatného zacházení a doplňkovou ochranu za účelem sloučení rodiny**.

Za **uprchlíka** je považován státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka podle ustanovení mezinárodních smluv: *Úmluvy o právním postavení uprchlíků* (1951) a k ní se vážící, tzv. *Ženevské úmluvy*, a který je oprávněn pobývat na území členského státu.

V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označovaná jako **azyllant**.

Počet žadatelů o azyl na území ČR od roku 2004 do roku 2019:

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet žadatelů	5 459	4 021	3 016	1 878	1 656	1 258	833	756
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Počet žadatelů	753	707	1 156	1 525	1 447	1 450	1 702	1 922

Gestorem za problematiku mezinárodní migrace a mezinárodní ochrany v ČR, to jak na úrovni legislativně – koncepční, analytické, tak i realizační je **Ministerstvo vnitra**. V rámci ministerstva za tuto oblast zodpovídá **Odbor azylové a migrační politiky**.

Odbor azylové a migrační politiky je útvarem Ministerstva vnitra pro výkon působnosti vymezené ministerstvu v oblasti mezinárodní ochrany, uprchlictví, vstupu a pobytů cizinců, koncepce integrace cizinců, státního integračního programu a schengenské spolupráce. Odbor je útvarem ministerstva pro řízení organizační složky státu Správa uprchlických zařízení MV; předkládá návrhy na zřízení či změnu charakteru azylových zařízení nebo zařízení pro zajištění cizinců. Člení se na 25 oddělení.

Agenda dlouhodobých pobytů a dlouhodobých víz je pod záštitou Ministerstva vnitra.

Část kompetencí v této oblasti je svěřena Policii ČR, resp. **Ředitelství služby cizinecké policie**. Ředitelství služby cizinecké policie je řídicím, koncepčním, metodickým a kontrolním pracovištěm ve směru k oblastním ředitelstvím.

Cizinecká policie se zabývá úkoly, které vyplývají z *nelegální migrace*, uplatňuje represivní opatření v souvislosti s *pobytem cizinců*, kteří jsou na území ČR *v rozporu s cizineckým zákonem a zákonem o azylu*, a v neposlední řadě plní úkoly, které vyplývají z *mezinárodních smluv a právních předpisů EU*.

Oblastní ředitelství služby cizinecké policie jsou dislokována v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Oblastní ředitelství služby cizinecké policie řídí výkonné útvary – *inspektoráty cizinecké policie ve vnitrozemí, odbory specializovaných činností a skupiny dokumentace*. Inspektoráty na pěti mezinárodních letištích jsou řízeny přímo Ředitelstvím služby cizinecké policie ČR.

Této problematice se dále věnuje *zákon o azylu* (č. 325/1999 Sb.), podle kterého rozhoduje Ministerstvo vnitra ČR o zahájení správního řízení a udělení azylu, *zákon o pobytu cizinců na území ČR* (č. 326/1999 Sb.) a *jejich prováděcí vyhláška* (č. 328/2015 Sb.), vše ve znění pozdějších změn a doplnění.

Zákon o azylu:

- *upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince, který požádal ČR o mezinárodní ochranu na území ČR, a pobyt azylanta nebo osoby požívající doplňkové ochrany na tomto území,*
- *upravuje řízení o udělení či odnětí azylu, práva a povinnosti účastníků řízení (žadatele o udělení mezinárodní ochrany a osob požívajících doplňkovou ochranu) a azylantů,*

- vymezuje působnost Policie ČR, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy,
- upravuje státní integrační program a azylová zařízení.

Zákon o pobytu cizinců na území ČR upravuje v návaznosti na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví Schengenský zahraniční kodex, podmínky vstupu cizince na území ČR a vycestování cizince z území, kdy cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. Tento zákon se nevztahuje na cizince, který:

- je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany,
- je cizincem, který je strpěn na území,
- je azylantem nebo osobou požívající doplňkové ochrany,
- pobývá na území na základě zvláštního právního předpisu upravujícího přechodný pobyt cizích ozbrojených sil na území,
- požádal ČR o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území (časově omezený pobyt).

Policie odepře cizinci vstup na území, jestliže:

- nemá platný cestovní doklad,
- předloží padělaný nebo pozměněný cestovní doklad, vízum nebo povolení k pobytu,
- nepředloží vízum, podléhá-li cizinec vízové povinnosti nebo povolení k pobytu,
- nepředloží doklady prokazující účel a zabezpečení podmínek pobytu na území,
- nemá dostatečné množství prostředků k pobytu na území a k vycestování z území,
- je nežádoucí osobou,
- je důvodné nebezpečí, že by cizinec mohl při svém pobytu na území ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek nebo ohrozit mezinárodní vztahy ČR,
- nesplňuje požadavky stanovení opatřením Ministerstva zdravotnictví před zavlečením infekčního onemocnění ze zahraničí.

Vyhláška č. 328/2015 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění, kterou se provádí zákon o azylu a zákon o ochraně cizinců upravuje:

- seznamy zemí, které ČR považuje za bezpečné země původu, bezpečné třetí země a evropské bezpečné třetí země,
- vzor průkazu žadatele o udělení mezinárodní ochrany a vzor průkazu žadatele o poskytnutí dočasné ochrany.

Bezpečnými zeměmi původu jsou Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Island, Kosovo, Lichtenštejnsko, Makedonie, Mongolsko, Norsko, Spojené státy americké, Srbsko, Švýcarsko.

Evropskými bezpečnými třetími zeměmi jsou Černá Hora, Moldavsko.

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Co je to Bezpečnostní strategie ČR?
- 2) Jaké zájmy jsou specifikovány v Bezpečnostní strategii ČR?
- 3) Co je životním zájmem?
- 4) K čemu napomáhá naplňování strategických zájmů?
- 5) Co je účelem dalších významných zájmů?
- 6) Co je to bezpečnostní prostředí?
- 7) Jaké bezpečnostní hrozby lze identifikovat pro bezpečnost ČR?
- 8) Co je to migrace?
- 9) Jak je možné dělit migraci?
- 10) Co je základním koncepčním materiálem v oblasti migrace?
- 11) Jak se dělí Mezinárodní ochrana?
- 12) Co je to azyl?
- 13) Jaké druhy azylu rozlišujeme?
- 14) Jaké druhy doplňkové ochrany rozlišujeme?
- 15) Kdo je to uprchlík?
- 16) Kdo je to azylant?
- 17) Kdo je gestorem problematiky mezinárodní migrace a mezinárodní ochrany v ČR?
- 18) Který právní předpis upravuje řízení o udělení či odnětí azylu, práva a povinnosti účastníků řízení a azylantů?

Správná odpověď

- 1) Bezpečnostní strategie ČR je základní koncepční dokument, který specifikuje na základě bezpečnostních hrozeb bezpečnostní zájmy ČR a poukazuje na zajištění bezpečnosti občanů jako na základní funkci státu.
- 2) Bezpečnostní strategie ČR specifikuje životní, strategické a další významné zájmy ČR.
- 3) Životním zájmem je zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti ČR, zachování všech náležitostí demokratického právního státu včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel.
- 4) Naplňování strategických zájmů napomáhá ochraně životních zájmů.
- 5) Účelem dalších významných zájmů je přispět k zajištění životních a strategických zájmů a zvyšovat odolnost společnosti vůči bezpečnostním hrozbám.
- 6) Bezpečnostní prostředí je prostor, v němž se střetávají zájmy státu se zájmy jiných aktérů (občanů, cizích států, teroristických organizací, atd.) a odehrávají se zde procesy, které mají významný vliv na úroveň bezpečnosti státu.
- 7) Na základě analýzy bezpečnostního prostředí, ve kterém se ČR nachází, lze identifikovat specifické hrozby pro její bezpečnost. Jedná se zejména o oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti, nestabilitu a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí, terorismus, šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, kybernetické útoky, negativní aspekty mezinárodní migrace, extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí, organizovaný zločin (hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita), ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury, přerušení dodávek strategických surovin nebo energie, pohromy přírodního a antropogenního původu.
- 8) Migrace označuje časově více či méně ohraničený proces přesunu osob mezi prostory určenými státními hranicemi.
- 9) Migraci je možné dělit na legální migraci a nelegální migraci.
- 10) Základním koncepčním materiálem v oblasti migrace jsou Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců.
- 11) Mezinárodní ochrana se dělí na azyl a doplňkovou ochranu.

- 12) Azyl je právní uprchlého cizince, který ve státě, jehož je státním občanem nebo kde bydlel, má opodstatněné obavy z pronásledování a se nechce nebo nemůže vrátit zpět do svého domovského státu.
- 13) Rozlišujeme 3 druhy azylu – azyl z důvodu pronásledování, azyl za účelem sloučení rodiny a humanitární azyl.
- 14) Rozlišujeme 2 druhy doplňkové ochrany – doplňková ochrana z důvodu špatného zacházení a doplňkovou ochranu za účelem sloučení rodiny.
- 15) Uprchlík je státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka podle ustanovení mezinárodních smluv a který je oprávněn pobývat na území členského státu.
- 16) Azylant je v ČR osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka.
- 17) Gestorem za problematiku mezinárodní migrace a mezinárodní ochrany v ČR je Ministerstvo vnitra, Odbor azylové a migrační politiky.
- 18) Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších změn a doplnění.

6. Bezpečnost v kontextu ochrany osob a objektu, fyzická bezpečnost

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti ochrany osob a objektu, fyzické bezpečnosti.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o bezpečnosti v kontextu ochrany osob a objektu, fyzické bezpečnosti.

Klíčová slova

Ochrana objektu, technická ochrana, fyzická ostraha, režimová ochrana, právní předpis, fyzická bezpečnost.

6.1. Úvod

Každá organizace se snaží chránit osoby, majetek a také informace před negativními událostmi s potenciálem narušit chod a stabilitu organizace. Chráněné statky nazýváme jako aktiva, přičemž tato aktiva tvoří systém ochrany vlastnictví. Cílem organizací je zavedení vhodných bezpečnostních opatření ochrany objektu, jež budou mít maximální účinek za současného využití minimálních nákladů.

6.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Ochrana** – souhrn opatření, jenž je nutné vytvořit a zrealizovat za účelem odvrácení či zmírnění následků, které mohou vzniknout při negativním působení na chráněný zájem. Cílem ochrany je předcházet, minimalizovat a zamezit možnému nebezpečí, útokům, negativním vlivům a jevům, které směřují proti chráněnému zájmu objektu. K dosažení cíle je využíváno všech dostupných metod a prostředků vědy, techniky a organizačních opatření. Základem ochrany je prevence.
- **Fyzická bezpečnost** – tvořena lidským činitelem, souborem technických, organizačních a režimových opatření, které zabraňují neoprávněnému nakládání s majetkem, to je neoprávněnému užívání, poškození, zničení, nebo zcizení hmotného a nehmotného majetku nebo směřují k zajištění bezpečnosti osob.
- **Technická ochrana** – technickými prostředky technické ochrany rozumíme prvky ochrany, které jsou využívány pro zabránění, ztížení či oznámení narušení ochrany objektu.

- *Fyzická ostraha* – lze ji provádět vlastními silami, strážnými, zaměstnanci SBS, případně policií či armádou.
- *Režimová ochrana* – zahrnuje organizační a administrativní opatření směřující k zajištění bezporuchového fungování celého systému ochrany objektu.

6.3. Ochrana objektu

Posláním je zabezpečit objekt tak, aby se zabránilo vniknutí cizích osob na pozemek nebo do budov. Je potřeba využít odpovídajících prostředků pro dosažení minimalizace rizik.

Rozeznáváme 3 základní druhy ochrany objektu:

1) technická ochrana:

- *ochrana obvodová, plášťová, prostorová, předmětová,*
- *mechanické zábranné systémy (MZS), stavebně technická opatření, systémy elektronické ochrany, včetně moderních kontrol vstupů a pohybu v chráněném objektu (PZTS, EPS, DDPC), kamerové systémy (VSS),*

2) režimová ochrana:

- *vnější režimová ochrana,*
- *vnitřní režimová ochrana,*

3) fyzická ostraha:

- *strážní služba,*
- *bezpečnostní dohled,*
- *bezpečnostní ochranný doprovod,*
- *bezpečnostní průzkum,*
- *kontrolní propustková služba,*
- *bezpečnostní výjezd.*

6.4. Technická ochrana

Technickou ochranu zajišťují technické prostředky a systémy určené k ochraně osob a majetku.

Pro obvodovou ochranu se běžně používá termín „ochrana perimetru“. Bezpečnost vyhrazeného území a prostor kolem chráněného objektu zajišťují technické prostředky, jako jsou ploty, brány, vrata, turnikety, atd.

Úkolem plášťové ochrany je stěžít anebo prakticky znemožnit vniknutí pachatele do chráněného prostoru v objektu, popřípadě ho odradit od této činnosti. K tomu jsou využívána stavebně technická opatření zahrnující dveře, okna, střechy, stěny, podlahy.

Prostorová ochrana zachytí pohyb pachatele uvnitř objektu. Těžištěm prostorové ochrany jsou centrální body budovy, schodišťové přístupy, haly, spojovací chodby a vnitřní komunikační uzly. K tomu jsou využívány systémy elektronické ochrany, kontroly vstupů a pohybu osob.

Předmětová ochrana slouží k ochraně před manipulací pachatele s chráněným předmětem či před jeho odcizením. To je realizováno pomocí např. trezorů, pancéřových peněžních trezorů, ohnivzdorných skříní, ocelových schránek a detektorů.

Mechanická ochrana je jednou z nejzákladnějších a řadí se mezi jedny z prvních používaných. Hlavním úkolem prostředků mechanických zábran je schopnost odolávat a zdržovat napadení.

Prakticky se s mechanickými prostředky můžeme setkat v každém objektu. Mnohdy jsou považovány za postačující a ochrana není doplněna dalšími druhy zabezpečení proti vloupání.

Mechanické zábranné systémy můžeme rozdělit do následujících kategorií:

1) Obvodová ochrana

Jedná se o oplocení či ohrazení okolního pozemku, včetně *bran, závor, propustí*, atd., omezující či *zabraňující přístup* nežádoucích osob na chráněné území. MZS mohou být dále podle požadavku stupně zajištění *doplněny i detekčními a monitorovacími systémy*.

Základní MZS obvodové ochrany se skládají z drátěného oplocení, pevných bariér a doplňkových prvků.

Klasické drátěné oplocení dosahuje zpravidla výšky 1,5-2 metru (zinkovaný, železný drát), dá se přestřípnout standardními nástroji nebo rozplést. Tento druh je lehce překonatelný, doporučuje jím vymezit méně významné objekty, jako jsou parky, sportovní zařízení, zahrady, atd.

Obrázek č. 12: Druhy drátěného oplocení – část 1 [16]

Bezpečnostní oplocení splňuje náročnější požadavky na zabezpečení, od drátěného se liší svou konstrukcí a materiálem (ocel, beton). Obtížněji se překonává přestříhnutím, přerезáním nebo proražením. Dosahuje výšky až 2,5 m. Patří sem také žiletkový drát.

Mřížové oplocení představuje estetické a efektivní řešení obvodové ochrany, vyráběné z hotových dílů.

Pletivo z vlnitého drátu

- odolnost proti rozpletení
- zpevněné horizont. dráty
- výška 1 – 2,5 m

Svařované zvlněné pletivo

- velmi odolné s trny
- pro prům. objekty
- výška 1,5 – 2,5 m

Žiletkový drát

- moderní ostnatý drát
- z vysokotažné oceli

Obrázek č. 13: Druhy drátěného oplocení – část 2 [13]

Vysoce bezpečnostní oplocení bylo vyvinuto pro ochranu velmi důležitých průmyslových a vojenských objektů, vězeňských ústavů a oblastí s vysokou rizikovostí (jaderné elektrárny, chemické závody). Účinnost je dána speciální konstrukcí, výplní a výškou až 5 m.

Zakřivený plot je určen pro průmyslové stavby, vězeňské ústavy, vojenské objekty.

Rovný plot

- z ocelových stožárů
- s drátěnou sítí
- ztěžuje šplhání,
- brání použití nůžek

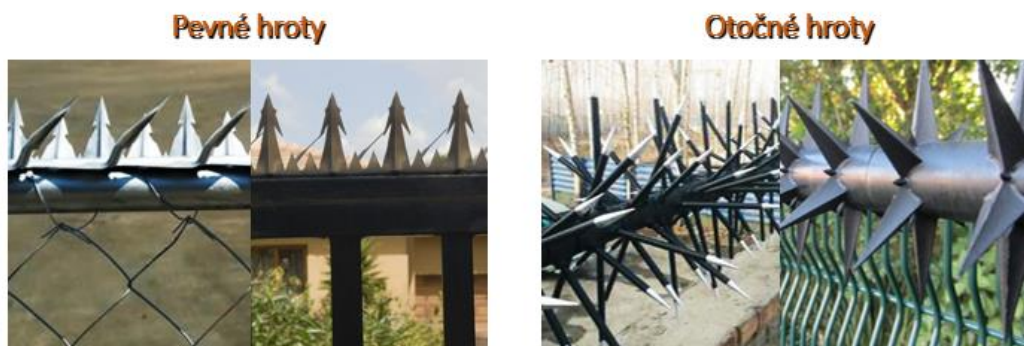
Zakřivený plot

- pro nejvyšší míru fyzické ochrany
- nejde šplhat,
- nejde prostříhnout,
- pro prům. stavby, vězeňské ústavy, vojenské objekty

Obrázek č. 14: Druhy oplocení – rovný a zakřivený plot [16]

Vrcholové zábrany bývají užívány v kombinaci s jiným zábranným prostředkem. Slouží především k zastrašení a proti vniknutí/uniknutí do/z objektu. Patří sem nástavce z ostatního drátu, bariéry ze žiletkového drátu, pevné a otočné hroty, atd.

Obrázek č. 15: *Vrcholové zábrany* [16]

Podhrabové překážky se využívají při stavbě oplocení v měkkém podloží. Je třeba plot doplnit o podhrabové desky o šířce min. 1 m, může být využito i pevné podezdívky nebo ochranných ocelových hrotů. Slouží k zabránění podkopání nebo podlezení plotu. V blízkosti plotu se nesmí vyskytovat předměty, které by bylo možné využít na jeho překonání. Není vhodné plot kombinovat s živým plotem.

Obrázek č. 16: *Podhrabové překážky* [16]

Vstupy, vjezdy a brány vytvářejí hranici mezi volně přístupným a kontrolovaným prostorem. Počet vstupních jednotek by měl být minimalizován z důvodu snazší kontroly.

Podjezdové brány jsou podstatně širší a masivnější, aby umožnily přejezd vozidla. Podle způsobu otevírání je dělíme na otočné a posuvné.

Jedno- a dvoukřídlové branky

- v obvodě plotu
- obvykle ze stejného materiálu jako plot

Pojezdové brány

- širší, masivnější
- ovládání ručně, motorizovaně
- otočné/posuvné

Obrázek č. 17: Vstupy, vjezdy a brány [16]

Kromě bran bývají častým řešením vstupů také závory, turnikety a bezpečnostní propusti.

Závory mají hlavně kontrolní funkci a nezabrání násilnému vniknutí do objektu. Je to tedy technický prvek, který vyžaduje dohled.

Turnikety fungují jako brána, kterou může v jednu chvíli projít pouze jeden člověk. Mohou být vytvořeny tak, že průchod je umožněn pouze po vložení mince nebo po ověření totožnosti. Používají se v přístupových zónách velkých areálů, vstupních halách podniků, v přístupových zónách jaderných elektráren, chemických podniků, zbrojovkách, stadionech, bankách, metrech. Mohou být nízké a vysoké. *Nízké turnikety* jsou využívány v prostorech, kde se požaduje bezpečná ochrana před vstupem nepovolaných osob a tyto prostory jsou zároveň hlídány ostrahou objektu/vrátným nebo jinou pověřenou osobou.

Závory

Turnikety

Obrázek č. 18: Závory a turnikety [16]

2) Plášťová ochrana

Plášť objevu je složen ze *stavebních prvků budov* a z *otvorových výplní*. Pro otvorové výplně platí minimální čas potřebný k překonání (tedy min. doba průlomové odolnosti) podle *klasifikace bezpečnostní třídy*.

Bezp. třída	Kategorie náradí	Způsob napadení	Odporový čas [min]
1	nepoužívá se	Příležitostný zloděj – rozbití okna/dveří užitím fyzického násilí	neměřen
2	A	Příležitostný zloděj – užití jednoduchých nástrojů (šroubovák, kleště, klín)	3
3	B	Zloděj – použití dalšího šroubováku, páčidla	5
4	C	Zkušený zloděj – dále použití pily, kladiva, sekery	10
5	D	Zkušený zloděj – dále použití el. náradí (vrtačka, přímočará pila, bruska Ø 125 mm)	15
6	E	Zkušený zloděj – dále použití výkonného el. náradí (vrtačka, přímočará pila, bruska Ø 230 mm)	20

Stavební prvky budov, resp. stavební prvky mechanické plášťové ochrany objektů:

- *zdi*,
- *podlahy*,
- *stropy*,
- *střechy budov*.

Jich mechanická *odolnost proti průlomu* je závislá od použitého materiálu, jeho pevnosti, tloušťce a vlastního vyhotovení (lehké stavby, pevné stavby).

Příklady stavebních prvků budov:

- *zdivo z pálených cihel (Porotherm) – min. 300 mm tloušťka, tlaková pevnost ≥ 15 MPa,*
- *betonové bariéry – min. 150 mm tloušťka, železná výstuž.*

Otvorové výplně zahrnují:

Vstupní dveře představují ochranu vstupu do prostoru. Rozlišují se *klasické a bezpečnostní dveře*. Bezpečnostní dveře musí být odolné proti proražení, přeříznutí a vypáčení. Za tímto účelem se klasická dveřní křídla opatřují ocelovým plechem o tloušťce cca 1 mm, zárubně se vylívají

betonem a dveře se osazují zadlabávacím zámkem. Dalším způsobem je výměna původních dveří a zárubní za bezpečnostní.

Okna a balkónové dveře, okna patří mezi jedny ze základních otvorových výplní. Ta se mohou lišit použitým materiálem, způsobem otvírání, atd. Vliv na míru zabezpečení má jejich *rám, okenní křídlo, parapety, sklo, kování a uzávěry*.

Zásady bezpečnosti okenních otvorů:

- *rám musí být pevný, pevně ukotvený,*
- *okenní uzávěry musí být kvalitní a bezpečné,*
- *větrání nesmí umožnit nenásilné vniknutí,*
- *sklo je nejslabším bezpečnostním článkem oken.*

Mříže, rolety, žaluzie, fólie podstatně zvyšují bezpečnost zasklených ploch.

Mříže jsou jedny z nejstarších klasických mechanických zábran především zasklených ploch otvorových výplní.

Rolety působí především preventivně; dělí se na vnější, vnitřní, garážového typu.

Obrázek č. 19: Mříže a rolety [16]

V dnešní době se využívají také *bezpečnostní fólie*, které jsou ekonomičtější a estetičtější než mříže. Slouží ke zvýšení pasivní bezpečnosti otvorů a na snížení možnosti zranění při rozbití skleněné výplně. Sklo o tloušťce 4-6 mm vybavené vhodnou bezpečnostní fólií může sloužit jako mechanická zábrana.

Systémy elektronické technické ochrany samy o sobě nejsou ochranou, pachateli v ničem nezabrání, mají však *dvě základní úlohy*:

- *podporovat mechanické zábranné systémy – dodat informace o narušení a umožnit fyzické ochraně včas zasáhnout,*
- *zvyšovat efektivnost fyzické ostrahy.*

Pod systémy elektronické technické ochrany spadají:

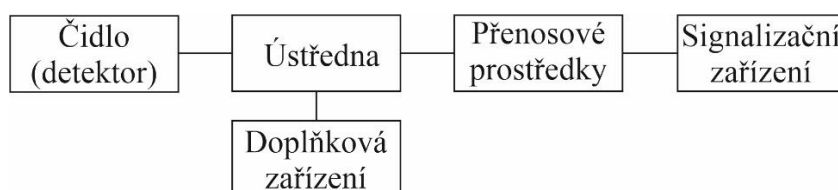
- *poplachové a zabezpečovací tísňové systémy (PZTS),*
- *dohledová a poplachová přijímací centra (DPPC),*
- *elektrická požární signalizace (EPS),*
- *kamerové systémy (CCTV).*

Klíčovým momentem technické ochrany je přenos poplachového signálu do místa se stálou obsluhou. Podle toho dělíme zabezpečovaný objekty na:

- *lokální – siréna nebo maják na vnějším plášti objektu,*
- *autonomní – signalizace u stálé služby v objektu,*
- *s dálkovou signalizací – signál je vedený mimo střežený objekt na místo se stálou službou, která zajistí zásah.*

Poplachové a zabezpečovací tísňové systémy (PZTS) představují celou řadu skupin zařízení a prvků plášťové ochrany, prostorové ochrany, předmětové ochrany, snímačů, ovládacích signalizačních zařízení, zařízení a přenos informací na *dohledová a poplachová přijímací centra (DPPC)*.

Blokové schéma zabezpečovacího řetězce PZTS:

Tyto systémy je vhodné využít ke *zvýšení bezpečnosti a ochrany klíčových prostor objektu* (popř. celého objektu) před neoprávněným vstupem nepovolaných osob do objektu k *vyvolání poplachového stavu*. Stupeň zabezpečení PZTS závisí na požadované úrovni zabezpečení, která byla stanovena při bezpečnostním posouzení objektu.

Základní požadavky na systém PZTS, bez ohledu na stupeň zabezpečení, je však jeho *plná autonomnost a správné rozmístění detektorů* s ohledem na specifické využití jejich jednotlivých typů. Síť detektorů musí tvořit uzavřený systém a musí být oddělena od ostatních sítí v objektu (internetu, elektřiny, atd.), aby nemohlo dojít k odstavení bezpečnostního systému například cíleným přetížením elektrických rozvodů. Tento systém je vhodné sjednotit s dalšími zabezpečovacími systémy (kamerovými systémy, elektronickou kontrolou vstupu, atd.) a vytvořit tak ucelený systém zabezpečení objektu.

Dohledová a poplachová přijímací centra (DPPC) hrají významnou roli v zabezpečovacích systémech. Poskytují v současné době *mnohem rozsáhlejší služby, než je pouhé střežení objektů*. Na DPPC přicházejí nejen poplachové zprávy, ale jsou zde shromažďovány nejrůznější informace o technologických zařízeních objektu (např. informace o stavech a poruchách kotelen, výtahů, klimatizací). Základní požadavky na zabezpečení a provoz:

- *zajištění nepřetržitého provozu,*
- *možnost náhradního zdroje napájení,*
- *zajištění komunikace,*
- *fyzické zabezpečení.*

DPPC musí trvale obsazeno nejméně dvěma dispečery. Všichni dispečeré musí být schopni zpracovávat poplarchy bez dozoru a absolvovat výcvik zajišťující minimální způsobilost k provádění konkrétních úkolů. V případě výpadku elektrické energie musí být zajištěn záložní zdroj napájení pro činnost dispečinku nejméně na 24 hodin. DPPC musí být vybaveno *přijímačem telefonních linek, rádiovým přijímačem, přijímačem GPRS, popř. i přijímačem HaSaM* (je vhodný pro objekty, kde komunikují prostřednictvím SMS zpráv). DPPC by měla personálu poskytovat přiměřenou úroveň fyzického zabezpečení. Pracoviště musí být situováno v místě s nízkým rizikem požáru, výbuchu, zaplavení, vandalismu a nebezpečí hroziícího z jiných míst.

Elektrická požární signalizace (EPS) je soubor technických zařízení sloužící ke zjištění požáru a přivolání na místo vznikajícího požáru osobu, která je schopna začínající požár zlikvidovat nebo přivolat pomoc.

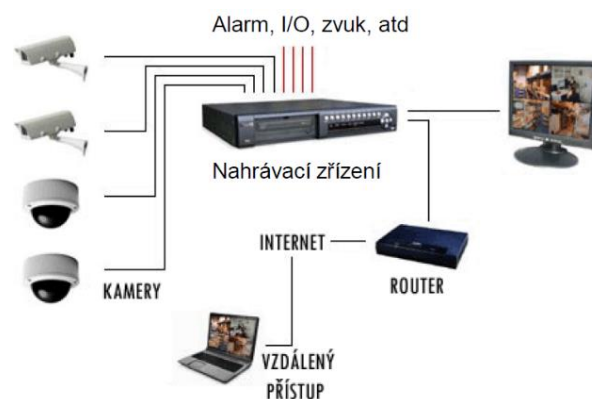
Hlavní úkoly EPS:

- *rychlé a spolehlivé určení místa požáru už v samotném počátku zahoření,*
- *vyhlášení poplachu.*

Dělení požárních hlásičů:

- *požární hlásiče manuální – slouží na vyhlášení poplachu osobou, která zjistí požár nebo jiný nebezpečný jev,*
- *požární hlásiče automatické – reagují na průvodní jevy požáru, jako je dým, vzrůst, teploty, plamene nebo jejich kombinace.*

Moderním trendem je zajišťování bezpečnosti objektů prostřednictvím **kamerových systémů** s využitím jejich *analytických* (inteligentních) *funkcí*. Ty jsou schopny vyhodnotit obrazy v reálném čase a pomocí získaných hodnot vypočítat např. velikost, rychlost nebo směr pohybu jednotlivých snímaných objektů. *Vyhodnocené rizikové události* mohou být nastaveny na poplachové systémy a pomocí video-alarmu *předány na DPPC* pro posouzení situace dispečerem nebo bezpečnostní službou.

Obrázek č. 20: Schéma CCTV systému [16]

Z těchto veličin je možné vyhodnotit nestandardní situace nebo různé formy nestandardního chování, často spojeného s kriminální činností. Při sestavení kamerového systému je zapotřebí stanovit systémové požadavky a zohlednit požadavky zákazníka, co se finančních nákladů týče.

Základními požadavky jsou:

- *rozlišení kamery – ovlivňuje kvalitu obrazu, závisí na citlivosti kamer (ta udává, za jakých minimálních světelných podmínek je čip kamery schopen snímat obraz), čím vyšší rozlišení bude obraz mít, tím lepší a kvalitnější informace budou získány,*
- *snímková frekvence – udává počet snímků za vteřinu (důležité např. v kasinech ke zjištění podvodného rozdávání karet),*
- *možnost přisvícení – je vhodné využít infrareflektorové (IR) přisvícení; IR přisvícení je lidským okem neviditelné, ale je velmi dobře viditelné pro snímací čipy kamer,*
- *napájení a infrastruktura – jestli po datovém síťovém kabelu (UTP), nebo pomocí elektrického vedení (kopiál) podle typu kamer (analogové/IP/hybridní).*

6.5. Režimová ochrana

Režimová ochrana je souhrnem pro směrnice, které stanovují pravidla pro vstup, odchod a pohyb osob po objektu. Jsou určeny jak pro zaměstnance, tak pro návštěvy. Pravidla jsou vytvořena pro manipulaci s informacemi nebo pro výkon služby ostrahy objektu.

Režimovou ochranu je možné rozdělit na:

- *vnější – vnější opatření se týkají vstupních a výstupních podmínek. Jedná se hlavně o osobní a nákladové brány. Tato opatření určují kdo, kdy, kde a jak smí (nesmí) do objektu vstupovat. Konkrétní opatření bývají řešena fyzickou ostrahou.*
- *vnitřní – týkají se omezení pohybu a osob ve stanovených oblastech chráněného prostoru. Omezení se může týkat i určitých prostorů, kam mají vstup povolen pouze oprávněné osoby.*

6.6. Fyzická ostraha

Fyzická ostraha je prováděna *strážnými, hlídači, hlídací službou nebo policisty*. Vysoká přednost spočívá v rychlé reakci pracovníků na vzniklý problém.

Jako jediná je schopna v případě nutnosti provést zásah k odvrácení nebezpečí – aktivně se podílí na zmaření záměrů narušitele a umožňuje bezprostřední opatření k jeho dopadení.

Dělení fyzické ostrahy podle následujících hledisek:

1) časové:

- *vázaná na pracovní dobu,*
- *nepřetržitá,*
- *nárazová,*

2) rozsahu výkonu:

- *propustková,*
- *obvodová,*
- *celoplošná,*
- *doprovodná,*
- *dozorová,*
- *zásahová,*
- *aktivní víceúčelová,*

3) způsobu zajištění:

- *z řad vlastních pracovníků,*
- *smluvní (najímaná),*
- *kombinovaná,*

4) výzbroje a výstroje:

- *ozbrojená,*
- *neozbrojená,*

5) vystupování na veřejnosti:

- *veřejná,*
- *skrytá.*

Formy fyzické ostrahy:

- *strážní služba – pracovník ochrany zpravidla zabezpečuje obvodovou ochranu, přitom pozoruje objekt a okolí včetně přilehlých komunikací a parkovišť; realizace je prováděna na pevných nebo pochůzkových strážných stanovištích,*
- *bezpečnostní dohled – sleduje oprávněnost pohybu a doprovod určitých osob; je uskutečňován uvnitř chráněného objektu či prostoru a to buď plošně, nebo nad vyčleněnými prostory; pro dálkový dohled bývá použito elektronických systémů,*
- *bezpečnostní ochranný doprovod – bývá realizován pěším způsobem nebo za pomoci vozidla; doprovází se např. osoby, peněžní hotovosti a cenné zásilky,*
- *bezpečnostní průzkum – jedná se o momentální zjišťování stavu veřejného pořádku a bezpečnosti majetku osob v určitém čase a prostoru,*
- *kontrolní propustková služba – zabraňuje vstupu osob a vjezdu vozidel bez platného oprávnění,*
- *bezpečnostní výjezd – na základě informací PZTS, případně DPPC, vyjíždí zásahová skupina na místo určení.*

6.7. Právní normy upravující ochranu objektů

Základními právními předpisy ve vztahu k řešené problematice jsou:

Občanský zákoník (č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který uvádí, že *vlastník* je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, používat jeho plody a užitky a nakládat s ním. Podle tohoto zákona má vlastník právo na *ochranu proti tomu*, kdo do jeho vlastnických práv neoprávněně zasahuje. Také uvádí, že *každý odpovídá za škodu*, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

Zákon o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti (č. 412/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů) definuje *utajovanou informaci* jako skutečnost, se kterou by neoprávněné nakládání mohlo způsobit újmu zájmům ČR nebo zájmům, k jejichž ochraně se ČR zavázala. Zákon zařazuje utajované informace do *čtyř stupňů utajení (přísně tajné, tajné, důvěrné, vyhrazené)*. Vymezuje hlavní oblasti, ve kterých se utajované informace vyskytují a stanoví povinnosti, jak s nimi mají organizace a fyzické osoby nakládat. Zabývá se ochranou osob, objektů a předmětů a specifikuje zabezpečení objektů kombinací bezpečnostních opatření.

Zákoník práce (č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů) definuje povinnosti zaměstnavatele *vytvářet podmínky pro bezpečné, nezávadné a zdravé neohrožující pracovní prostředí* vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k prevenci rizik. Zaměstnavatel je povinen vyhledávat rizika, zjišťovat jejich příčiny a zdroje a přijímat opatření k jejich odstranění.

Odst. 2 § 248 Zákoníku práce stanovuje, že zaměstnavatel je z důvodu ochrany majetku oprávněn v nezbytném rozsahu provádět kontrolu věcí, které zaměstnanci k němu vnášejí nebo od něho odnášejí, popřípadě provádět prohlídky zaměstnanců. Při kontrole a prohlídce podle věty první musí být dodržena ochrana osobnosti. Osobní prohlídku může provádět pouze fyzická osoba stejného pohlaví.

Zákon o zpracování osobních údajů (č. 110/2019 Sb., ve znění pozdějších předpisů) zabraňuje neoprávněnému nakládání s osobními údaji a jejich zneužití. V rozsahu působnosti tohoto zákona stanoví, kdo je oprávněn ověřovat osobní údaje a jak s nimi musí nakládat, aby nemohly být zneužity.

Zákon o přestupcích (č. 250/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů) stanovuje, že *přestupek* je zaviněné jednání, které *porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti* (nejde-li o jiný správný delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin).

Přestupkem není jednání, jímž někdo odvrací:

- *přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvajícím útokem na zájem chráněný zákonem,*
- *nebezpečím přímo hrozícím zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben jiný stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.*

Za přestupek není odpovědný ten:

- *kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku,*
- *kdo pro dušení poruchu v době jeho spáchání nemohl rozpoznat, že jde o porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem, nebo nemohl ovládat své jednání.*

Přestupek je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel:

- *věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že tento zájem neporuší nebo neohrozí,*
- *nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*

Přestupek je spáchán úmyslně, jestliže pachatel:

- *chtěl svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem,*
- *věděl, že svým jednáním může ohrozit zájem chráněný zákonem, pro případ, že jej poruší nebo ohrozí, byl s tím srozuměn.*

Přestupku proti majetku se dopustí ten, kdo úmyslně:

- *způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí,*
- *neoprávněně užívá cizí majetek nebo si přisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez povolení oprávněné osoby,*
- *ukryje nebo na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána přestupkem spáchaným jinou osobou, nebo to, co za takovou věc bylo opatřeno,*
- *za tyto přestupky lze aktuálně uložit pokutu v maximální výši 15 000 Kč; novelou zákona se tento limit zvýší na 20 000 Kč,*
- *spáchá-li navíc pachatel přestupek opakovaně, může mu být uložena pokuta až ve výši 30 000 Kč; navíc mu může být uložen zákaz pobytu.*

Trestní zákon (č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů), jehož účelem je chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení ČR, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob. Vymezuje *trestný čin* a popisuje některé *okolnosti vylučující protiprávnost*, které jsou důležité pro činnost bezpečnostních pracovníků.

Trestný čin (§ 13 odst. 1 Trestního zákona) je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovémto zákoně. Trestné činy se dále dělí na přečiny (všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy se sazbou do 5 let), zločiny (ostatní) a zvláště závažné zločiny (horní hranice trestní sazby nejméně 10 let).

Obecné znaky trestných činů:

- *společenská nebezpečnost větší než nepatrná,*
- *stupeň nebezpečnosti pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.*

Zákon však *nespecifikuje, jakým způsobem se z těchto faktorů stupeň nebezpečnosti odvozuje*, například které osoby pachatelů nebo pohnutky společenskou nebezpečnost zvyšují nebo snižují.

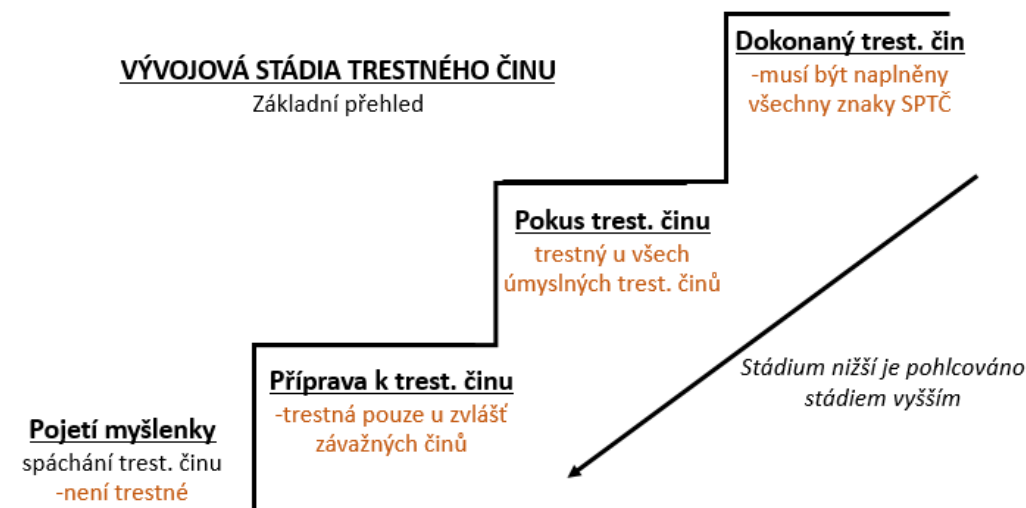
Trestný čin i přešupek vyžaduje *zavinění* jednající osoby jako obligatorní znak deliktu. Posuzování zavinění je ale u obou těchto deliktů odlišně.

Trestný zákon stanoví, e pro trestný čin je třeba *úmyslného zavinění*, nestanoví-li zákon výslovně, že postačuje zavinění z nedbalosti.

U trestných činů je trestný pokus a někdy i příprava trestného činu. Naproti tomu u přešupků není pokus a příprava přešupku sankcionována.

Přešupky se od trestných činů odlišují především stupněm škodlivosti/nebezpečnosti pro společnost.

Blíže nespecifikované přihlížení k „osobě pachatele“ může znamenat narušení ústavou zaručené rovnosti před zákonem.

Obrázek č. 21: Vývojová stádia trestného činu [15]

Příprava k trestnému činu je trestná podle trestní sazby stanovené na trestný čin, k němuž směřovala. Trestnost přípravy k trestnému činu zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání trestného činu, nebo učinil o přípravě k trestnému činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno.

Pokusem trestného činu je jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestní čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo. Pokus trestného činu je trestný *podle trestní sazby stanovené na dokonáný trestný čin*.

Věk pachatele – kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.

Příčetnost – kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. K tomu, aby byl pachatel příčetný, musí být u něj zachována jak rozpoznávací, tak ovládací schopnost.

Rozpoznávací schopnost – schopnost chápat důsledky svého jednání, jeho společenskou nebezpečnost, je dlouhodobě snižena nebo zcela vymizelá u vážně duševně nemocných pachatelů (schizofrenie) nebo u pachatelů s vyšším stupněm mentální retardace. Krátkodobě může být rozpoznávací schopnost snížena v důsledku intoxikace alkoholem nebo jinými návykovými látkami. Pachatelům takových trestných činů bývá běžně soudem místo trestu nebo ve spojení s trestem za opilství nařizována ochranná léčba.

Ovládací schopnost – schopnost ovládnout své jednání, se snižuje nebo ztrácí i v situaci, kdy se psychicky zdravý a střízlivý člověk dostane do zcela mimořádné situace, která krátkodobě změní navykklé vzorce jeho chování (např. manžel, který zjistí, že jeho manželka byla právě znásilněna, pachatele dostihne a zavraždí jej). Tyto případy bývají sporné, neboť v obecném povědomí není tento druh nepřičetnosti dostatečným důvodem k zániku trestní odpovědnosti, na druhé straně má veřejnost tendenci pachatele za jednání v afektu exkullovat, jde-li o spravedlivou odplatu (viz lex talionis).

Svéprávnost – označuje způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).

Významným institutem práva je také **omezení osoby na osobní svobodu**, k čemuž je určen především § 14 Občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů) *Svépomoc*:

(1) Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě.

(2) Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může jej každý, kdo je takto ohrožen, odvrátit úsilím a prostředky, které se osobě v jeho postavení musí jevit vzhledem k okolnostem jako přiměřené. Směřuje-li však svépomoc jen k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno, musí se ten, kdo k ní přikročil, obrátit bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci.

A § 76 Trestního řádu (č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších prostředků) *Zadržení osoby podezřelé*, kdy zadržení je jeden z prostředků k zajištění osoby pro účely trestního řízení. Jeho *podstatou* je časově limitované krátkodobé omezení osobní svobody určité osoby ze strany policejního orgánu. V § 76 je *zadržení osoby podezřelé* definováno takto: „Osobní svobodu osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, smí omezit kdokoli, pokud je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Je však povinen tuto osobu předat ihned policejnímu orgánu (pouze a jen Policii ČR). Nelze-li takovou osobu ihned předat, je třeba některému z uvedených orgánů omezení osobní svobody bez odkladu oznámit.“

Trestný čin vůbec nebyl spáchan, jestliže od samého počátku chybí znak protiprávnosti (liší se od důvodů zániku trestnosti).

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou stanoveny v Trestním zákonu (č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů), Občanském zákoníku (č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a zákonu o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

1) Okolnosti vylučující protiprávnost výslovně uvedené v Trestním zákoně (č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů):

- *krajní nouze (§ 28),*
- *nutná obrana (§ 29),*
- *svolení poškozeného (§ 30)*
- *přípustné riziko (§ 31),*
- *oprávněné použití zbraně (§ 32).*

2) *Lékařský zákrok* je výslovně zmíněn v § 30/3 Trestního zákona, v Trestním zákonu však jinak není upraven.

3) Další instituty (jejich výčet v Trestním zákonu není taxativní).

Body 1-3 uvedené výše jsou souhrnně označovány jako *plnění práv a povinností*.

Důvody vylučující protiprávnost lze aplikovat analogicky.

Lze zde užít i zásadu *in dubio pro reo* – v pochybnostech má být rozhodováno způsobem příznivějším pro obviněného (ta platí jen pro skutkové nikoliv právní otázky (!)).

Nutná obrana a krajní nouze jsou také definované v Občanském zákoníku (č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů) z hlediska náhrady škody způsobené při nutné obraně, resp. krajní nouzi:

- *Nutná obrana (§ 2905) – Kdo odvrací od sebe nebo od jiného bezprostředně hrozící nebo trvající protiprávní útok a způsobí přitom útočnickovi újmu, není povinen k její náhradě. To neplatí, je-li zjevné, že napadenému hrozí vzhledem k jeho poměrům újma jen nepatrná nebo obrana je zcela zjevně nepřiměřená, zejména vzhledem k závažnosti újmy útočníka způsobené odvracením útoku.*
- *Krajní nouze (§ 2906) – Kdo odvrací od sebe nebo od jiného přímo hrozící nebezpečí újmy, není povinen k náhradě újmy tím způsobené, nebylo-li za daných okolností možné odvrátit nebezpečí jinak nebo nezpůsobí-li následek zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější než újma, která hrozila, ledaže by majetek i bez jednání v nouzi podlehl zkáze. To neplatí, vyvolal-li nebezpečí vlastní vinou sám jednající.*

Živnostenský zákon (č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů) stanovuje požadavky na odbornou způsobilost pro poskytování služeb na úseku ostraha majetku a osob a služby soukromých detektivů.

Bezpečnostní pracovník SBS může být jen:

- *bezúhonná a spolehlivá osoba (nestranná),*
- *osoba starší 18. let,*
- *odborně způsobilá.*

Ostraha majetku a osob:

- *vysokoškolské vzdělání, nebo*
- *vyšší odborné vzdělání právnického, bezpečnostního nebo obdobného zaměření, nebo*
- *střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru bezpečnostním nebo právním a 3 roky praxe v oboru, nebo*
- *střední vzdělání s maturitní zkouškou, 3 roky praxe v oboru a osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, nebo*
- *střední vzdělání s maturitní zkouškou, 3 roky praxe v oboru a profesní kvalifikace pro činnost strážný podle zvláštního právního předpisu.*

Služby soukromých detektivů:

- *vysokoškolské vzdělání a 1 rok praxe v oboru, nebo*
- *vyšší odborné vzdělání právnického, bezpečnostního nebo obdobného zaměření a 1 rok praxe v oboru, nebo*
- *střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru bezpečnostním nebo právním a 3 roky praxe v oboru, nebo*
- *střední vzdělání s maturitní zkouškou, 3 roky praxe v oboru a osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, nebo*
- *střední vzdělání s maturitní zkouškou, 3 roky praxe v oboru a profesní kvalifikace pro činnost detektiv koncipient podle zvláštního právního předpisu.*

Od 1. ledna 2012 je povinně vyžadována odborná způsobilost pro výkon pracovní pozice bezpečnostní pracovník.

Rozlišuje se:

- 1) Strážný (guard) – Praxe minimálně 3 měsíce u SBS, odborná způsobilost, osobnostní předpoklady (samostatnost, loajalita, ochota k sebevzdělávání).
- 2) Strážný (recepční) – Praxe min. 6 měsíců u SBS, odborná způsobilost (cizí jazyk, PC na uživatelské úrovni), osobnostní předpoklady (komunikativnost, příjemný vzhled a vystupování, samostatnost).
- 3) Operátor (specialista) – Praxe min. 1 rok u SBS, odborná způsobilost (znalost EPS, PZTS, CCTV a PC na uživatelské úrovni), Osobnostní předpoklady (orientace v technologiích poplachových systémů, organizační schopnosti, zodpovědnost, psychická odolnost, samostatnost).
- 4) Detektiv obchodního centra – Praxe min. 3 měsíce u SBS, odborná způsobilost, osobnostní předpoklady (pozorovací schopnosti, schopnost vyhodnotit situaci, společenské chování, komunikativnost, psychická odolnost).
- 5) Velitel směny – Praxe min. 6 měsíců u SBS, odborná způsobilost, osobnostní předpoklady (komunikativnost, vedení lidí, samostatnost, organizační a řídicí schopnosti, zodpovědnost, iniciativa, loajalita, předávání znalostí ostatním zaměstnancům).
- 6) Velitel objektu – Praxe min. 1 rok u SBS, z toho 3 měsíce na pozici velitele směny, odborná způsobilost, osobnostní předpoklady (znalost problematiky SBS, vedení kolektivu podřízených, organizační a řídicí schopnosti, samostatnost, flexibilita, zodpovědnost, aktivní přístup k plnění úkolů).
- 7) Strážný – psovod – Praxe min. 3 měsíce u SBS, odborná způsobilost (zkoušky psovoda, vlastní pes a zkoušky psa), osobnostní předpoklady (samostatnost, zodpovědnost, spolehlivost, kynologické zkušenosti).
- 8) Osobní ochrance – Praxe min. 1 rok u SBS s kladným hodnocením, odborná způsobilost (specializovaný výcvik v prevenci a zamezení ohrožení osob v nebezpečí, zbrojní průkaz skupiny D, řidičský průkaz skupiny B), osobnostní předpoklady (výborná fyzická zdatnost, psychická odolnost, asertivita, komunikativnost, spolehlivost, zodpovědnost).

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Co jsou to aktiva?
- 2) Co je to fyzická bezpečnost?
- 3) Co je posláním ochrany objektu?
- 4) Jaké základní druhy ochrany objektu rozeznáváme?
- 5) Co jsou to prostředky technické ochrany?
- 6) Jak se dělí technická ochrana z hlediska chráněného prostoru?
- 7) Co je to mechanická ochrana?
- 8) Čím je tvořeno blokové schéma zabezpečovacího řetězce PZTS?
- 9) Co zahrnuje režimová ochrana?
- 10) Jak je možné dělit režimovou ochranu?
- 11) Uveďte formy fyzické ostraha.
- 12) Podle kterých právních předpisů je možné omezit osobu na osobní svobodě?
- 13) V jakých právních předpisech jsou uvedeny okolnosti vylučující protiprávnost?

Správná odpověď

- 1) Aktiva jsou osoby, majetek, ale také informace.
- 2) Fyzická bezpečnost je tvořena lidským činitelem, souborem technických, organizačních a režimových opatření, které zabraňují neoprávněnému nakládání s majetkem, to je neoprávněnému užívání, poškození, zničení, nebo zcizení hmotného a nehmotného majetku nebo směřují k zajištění bezpečnosti osob.
- 3) Posláním ochrany objektu je zabezpečit objekt tak, aby se zabránilo vniknutí cizích osob na pozemek nebo do budov.
- 4) Základními druhy ochrany objektu je technická ochrana, režimová ochrana a fyzická ostraha.
- 5) Technickými prostředky technické ochrany rozumíme prvky ochrany, které jsou využívány pro zabránění, ztížení či oznámení narušení ochrany objektu.

- 6) Technická ochrana se z hlediska chráněného prostoru dělí na obvodovou ochranu (perimetrickou ochranu), plášťovou ochranu, prostorovou ochranu a předmětovou ochranu.
- 7) Mechanická ochrana je jednou z nejzákladnějších a řadí se mezi jedny z prvních používaných. Hlavním úkolem prostředků mechanických zábran je schopnost odolávat a zdržovat napadení.
- 8) Blokové schéma zabezpečovacího řetězce PZTS je tvořeno čidlem (detektorem), ústřednou, doplňkovým zařízením, přenosovými prostředky a signalizačním zařízením.
- 9) Režimová ochrana zahrnuje organizační a administrativní opatření směřující k zajištění bezporuchového fungování celého systému ochrany objektu.
- 10) Režimovou ochranu je možné rozdělit na vnější a vnitřní.
- 11) Formy fyzické ostrahy jsou strážní služba, bezpečnostní dohled, bezpečnostní ochranný doprovod, bezpečnostní průzkum, kontrolní propustková služba a bezpečnostní výjezd.
- 12) Omezit osobu na osobní svobodě je možné na základě Občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb., § 14) a Trestního řádu (č. 141/1961 Sb., § 76).
- 13) Okolnosti vylučující protiprávnost jsou stanoveny v Trestním zákonu (č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů), Občanském zákoníku (č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a zákonu o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (č. 250/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

7. Systém zdolávání mimořádných událostí, integrovaný záchranný systém

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti zdolávání mimořádných událostí a o integrovaném záchranném systému.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o zdolávání mimořádných událostí a integrovaném záchranném systému.

Klíčová slova

Mimořádná událost, krizová situace, záchranné a likvidační práce, ochrana obyvatelstva, IZS, krizové stavy.

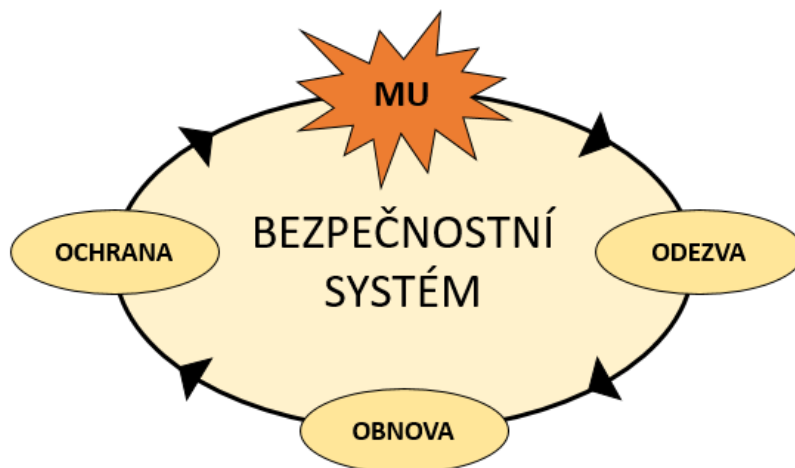
7.1. Úvod

Prioritou Vlády České republiky je zajištění bezpečnosti občanů, jejich života, zdraví, majetku, ale také ochrany celospolečenských zájmů. Pro dosažení stavu, kdy je systém schopen odolávat mimořádným událostem, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům, či celému systému, je využíváno jednotného koordinovaného postupu složek integrovaného záchranného systému, a to jak při přípravě na mimořádné události, tak při provádění záchranných a likvidačních prací.

7.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Mimořádná událost (MU)** – škodlivé působení sil a jevů vyvolaných *činností člověka* nebo *přírodními vlivy*, které ohrožují život, zdraví, majetek a životní prostředí a *provedení záchranných a likvidačních prací* (odezva).
- **Krizová situace (KS)** – mimořádná událost, při níž je vyhlášen krizový stav.
- **Odezva na mimořádné události (zásah)** – organizovaná činnost záchranných týmů, orgánů veřejné správy a dalších dotčených subjektů, která má vést zejména k záchraně životů a ochraně zdraví osob, lokalizaci rozsahu mimořádné události (zabránění šíření následků) a k likvidaci následků mimořádné události. Jsou to tedy záchranné a likvidační práce.

- **Záchranné práce** – činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých MU, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, které vedou k přerušení jejich příčin.
- **Likvidační práce** – činnost odstranění následků způsobených MU.

Obrázek č. 22: Bezpečnostní systém [15]

- **Věcná pomoc** – poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce. Věcnou pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutí bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu nebo starosty obce.
- **Osobní pomoc** – činnost nebo služba při provádění záchranných prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce. Osobní pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutá bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmána kraje.
- **Ostatní pomoc** – využití hospodářských opatření, vojenských útvarů a vojenských zařízení ozbrojených sil ČR pro potřebu složek integrovaného záchranného systému (IZS) při provádění záchranných a likvidačních prací. Poskytuje se na žádost Hasičského záchranného sboru (HZS) kraje, krajského úřadu nebo Ministerstva vnitra (MV).
- **Plánovaná pomoc na vyžádání** – dohodnutý způsob poskytnutí pomoci při provádění záchranných a likvidačních prací.
- **Ochrana obyvatelstva** – představuje komplex připravovaných a při MU a KS prakticky realizovaných opatření ze zákona.
- **Integrovaný záchranný systém (IZS)** – koordinovaný postup základních a ostatních složek IZS při přípravě na MU, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů.

7.3. Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva (OOb) představuje komplex připravovaných a při MU a KS prakticky realizovaných opatření ze zákona. OOb je *plnění úkolů civilní ochrany*, zejména:

- *varování a vyrozumění,*
- *evakuace,*
- *nouzové přežití,*
- *ukrytí,*
- *individuální ochrany,*
- *zjišťování a označování nebezpečných oblastí,*
- *dekontaminace,*
- *jiných opatření vyplývajících z požadavků OOb.*

Opatření ochrany obyvatelstva (opatření OOb) jsou uskutečňována složkami Integrovaného záchranného systému (IZS), zejména Hasičských záchranným sborem ČR (HZS ČR). Základním předpokladem pro *efektivní realizaci opatření ochrany obyvatelstva* je jejich *zapracování v havarijních a krizových plánech a plánech obrany*. Odpovědnost za jejich provádění je rozdělena nejen na orgány státní správy a samosprávy, ale také na právnické, podnikající fyzické a fyzické osoby, tedy obyvatelstvo.

7.4. Krizové stavy

V České republice jsou ustanoveny čtyři krizové stavy, a to stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav.

1) Stav nebezpečí:

- *vyhlašující orgán – hejtman kraje, primátor hl. města Prahy,*
- *důvod – jsou-li v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí nebo vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek, kde intenzita ohrožení nedosahuje značného rozsahu, ale není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek IZS,*
- *území – území celého kraje nebo jeho část,*
- *doba trvání – nejvýše 30 dnů; prodloužení je možné po souhlasu vlády,*
- *právní norma - § 3 Krizového zákona (č. 240/2000 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění).*

2) Nouzový stav:

- vyhlášující orgán – *Vláda ČR (předseda vlády),*
- důvod – *v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetek, anebo vnitřní pořádek a bezpečnost,*
- území – *celý stát nebo omezené území státu,*
- doba trvání – *nejdéle 30 dnů; prodloužení je možné po souhlasu Poslanecké sněmovny,*
- právní norma – *čl. 5 a 6 Ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.*

3) Stav ohrožení státu:

- vyhlášující orgán – *Parlament ČR na návrh Vlády ČR,*
- důvod – *je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu, anebo jeho demokratické základy,*
- území – *celý stát nebo omezené území státu,*
- doba trvání – *není omezena,*
- právní norma – *čl. 7 Ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.*

4) Válečný stav:

- vyhlášující orgán – *Parlament ČR,*
- důvod – *je-li Česká republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení,*
- území – *celý stát,*
- doba trvání – *není omezena,*
- právní norma – *čl. 43 Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, a čl. 2 Ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky (vše ve znění pozdějších změn a doplnění).*

7.5. Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém (IZS) je koordinovaný postup základních a ostatních složek IZS při přípravě na MU, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů.

Právní úprava IZS:

- *zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších změn a doplnění,*
- *vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění pozdějších změn a doplnění,*
- *nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních humanitárních operací a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění pozdějších změn a doplnění.*

Zákon o integrovaném záchranném systému (č. 239/2000 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění) stanoví složky IZS a jejich působnost, dále působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti podnikajících a fyzických osob při přípravě na MU a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů. Zákonem o IZS se tedy upravuje i problematika ochrany obyvatelstva.

Vyhláška o některých podrobnostech zabezpečení IZS (č. 328/2001 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění) stanovuje zásady koordinace složek IZS a jednotlivé úrovně koordinace těchto složek, dále stanovuje zásady spolupráce operačních středisek základních složek IZS a definuje jejich úkoly, stanovuje obsah dokumentace IZS a definuje stupně poplachu.

IZS je koordinovaný postup jeho složek při přípravě na MU a při záchranných a likvidačních pracích.

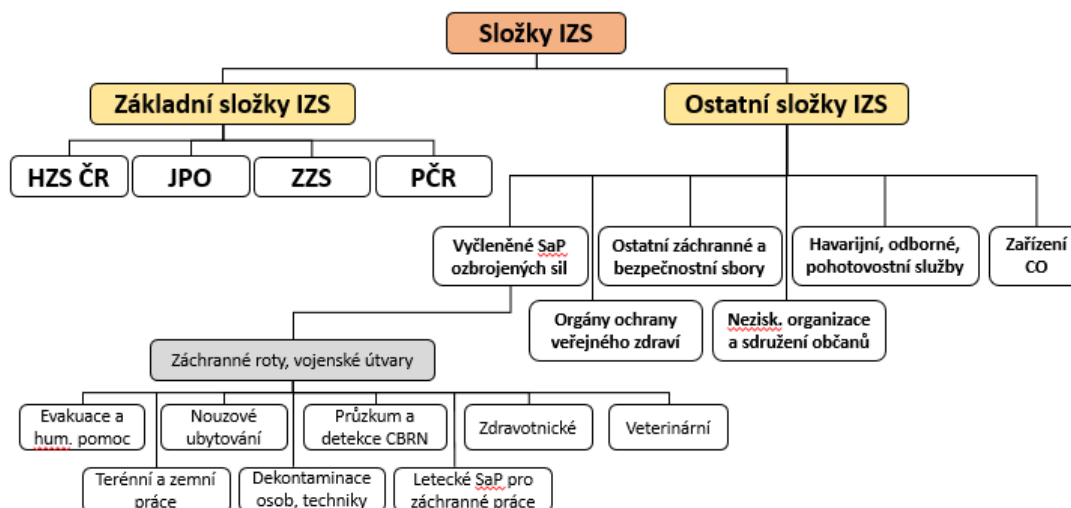
Koordinace složek IZS spočívá mimo jiné v zajišťování těchto činností:

- *záchrana bezprostředně ohrožených osob, zvířat nebo majetku,*
- *poskytnutí neodkladné zdravotní péče zraněným osobám,*
- *přijetí nezbytných opatření pro ochranu životů osob ve složkách IZS,*
- *přijetí opatření v místech očekávaných účinků šíření MU (např. průzkum šíření MU, informování obyvatelstva, evakuace obyvatelstva),*
- *poskytování nutných informací příbuzným osobám, které jsou výrazně postiženy MU,*
- *podávání nezbytných informací MU a o prováděných záchranných a likvidačních pracích sdělovacím prostředkům a veřejnosti.*

IZS není organizací v podobě instituce, ale je vyjádřením pravidel spolupráce mezi jeho složkami. IZS realizuje opatření ochrany obyvatelstva.

Podstatou *realizace opatření OOb* je nadefinování odpovědnosti IZS, orgánů státní správy nebo samosprávy, podnikajících osob, podnikajících fyzických osob a fyzických osob za provedení jednotlivých opatření ochrany obyvatelstva a vymezení úlohy a postavení Armády ČR při plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva.

Struktura složek IZS:

Obrázek č. 23: Struktura složek IZS [15]

Ozbrojenými silami se v tomto smyslu rozumí Armáda ČR – její záchranné roty, vojenské útvary a vojenská zařízení. Pod vojenské útvary spadají jednotlivé odřady. Odřad je celek dočasně organizovaný ke splnění určitého bojového či jiného úkolu. Síla a složení odřadu se řídí jeho určením. Obvykle se skládá z jednotek různých druhů vojsk (např. odřad USAR, vrtulníkový odřad Bechyně, WASAR odřad, atd.).

Odřad USAR je předurčen pro vyhledávací a záchranné práce v obydlených oblastech, zejména po zemětřeseních. Může také působit na území ČR při zřícení budov.

WASAR odřad je speciálně vybaven a vycvičen pro záchranné práce na vodní hladině, mimo jiné při povodních.

Základní složky IZS:

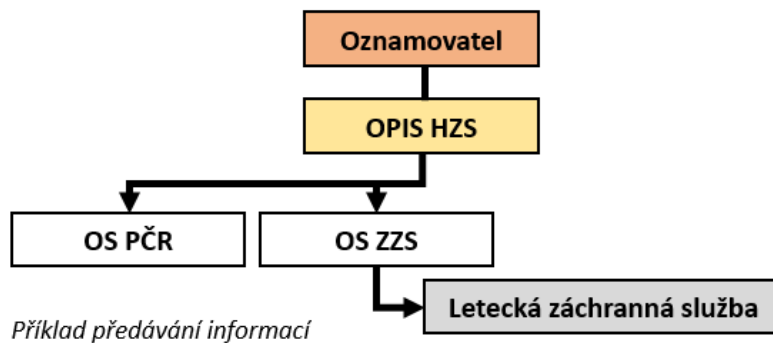
- *zajišťují nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení o vzniku MU, vyhodnocují přijatí ohlášení, zajišťují neodkladný zásah v místě MU a rozmisťují síly a prostředky na území ČR,*
- *základní složky IZS mezi sebou neuzavírají žádné smlouvy, jejich činnost je upravena legislativou.*

Ostatní složky IZS:

- při záchranných a likvidačních pracích poskytují plánovanou pomoc na vyžádání,
- při zásahu IZS se ostatním složkám proplácejí náklady na zásah (proplácí Krajský úřad).

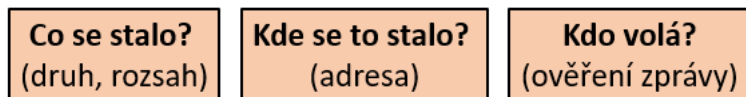
Každá základní složka IZS provozuje své vlastní **operační středisko (OS)**, odkud koordinuje dispečer všechny síly a prostředky na daném území. Na OS příslušných složek IZS jsou svedeny jednotlivé linky tísňového volání.

Jednotlivá OS jsou mezi sebou navzájem propojena (rádiově, telefonicky).

Obrázek č. 24: Příklad předávání informací [15]

Tísňové volání:

Obrázek č. 25: Tísňové volání – co, kde, kdo? [15]

HZS – požár, výbuch, živelní pohroma, únik nebezpečné látky, technické havárie, vyproštění osob, atd.

Zdravotnická záchranná služba (ZZS) – náhlé ohrožení života nebo zdraví osob.

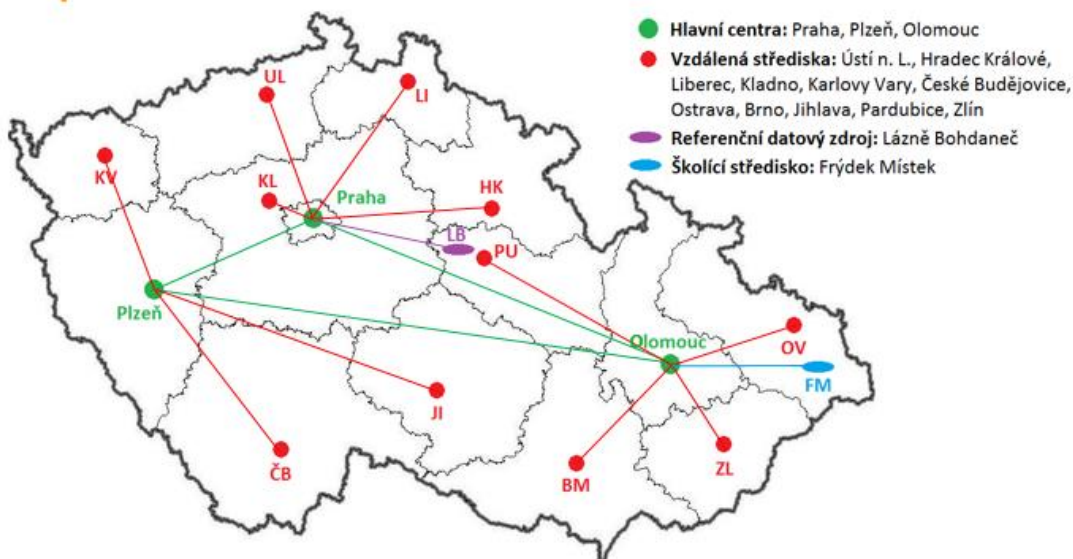
Policie ČR – krádeže, násilí, nález mrtvé osoby, závažná dopravní nehoda, nález podezřelého předmětu (nevybuchlá munice, ...), atd.

Městská (Obecní) policie – vandalismus, drobná kriminalita, špatné parkování ohrožující bezpečnost, rušení nočního klidu, atd.

Jednotné evropské číslo tísňového volání by mělo být využíváno při závažnějších MU, potřebujete-li pomoc více složek. Tato linka je zvláštní i tím, že obsluhující operátoři hovoří i běžnými světovými jazyky. Provozuje ji HZS ČR. Dalším způsobem přivolání pomoci (i když po rozšíření mobilních telefonů téměř nevyužívaným způsobem) je 9. kanál občanských radiostanic (CB). Tento kanál je v mnoha městech monitorován složkami IZS, buď v otevřeném provozu, nebo pod tzv. selektivní volbou (číslo selektivní volby je obvykle shodné s číslem

tísňového volání dané složky, nebo 112). CB radiostanicemi jsou vybaveny mnohé nákladní automobily.

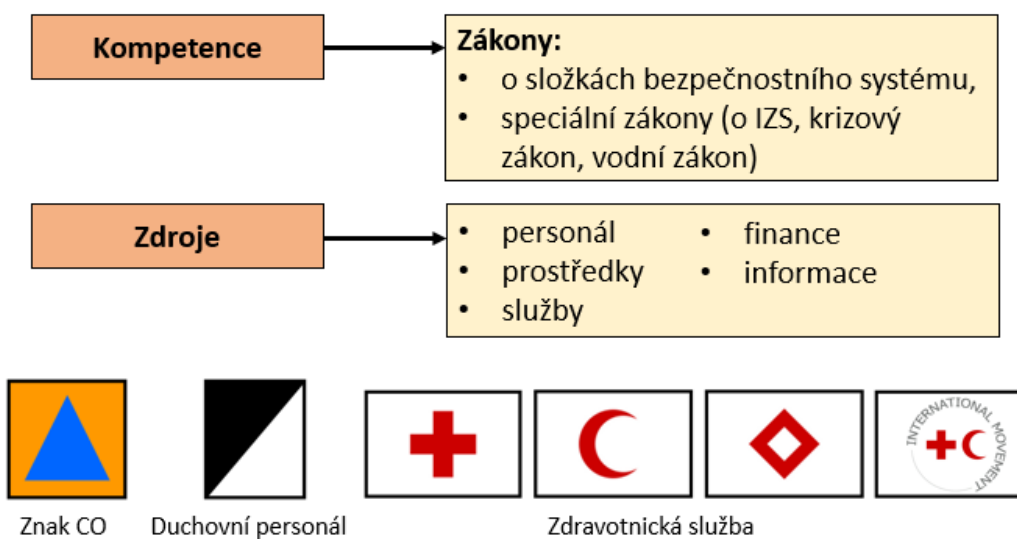
Centra pro příjem tíšňového volání na linku 112:

Obrázek č. 26: Centra pro příjem tíšňového volání na linku 112 [15]

Jeden referenční datový zdroj v Lázních Bohdaneč slouží ke správě, údržbě a statistice dat. Školící středisko ve Frýdku-Místku (FM) je nezávislé na operační síti. Operátoři jsou zde školeni v plně funkčním (ač simulovaném) prostředí za využití připravených scénářů možných událostí.

Personál a prostředky složek IZS se označují **mezinárodními rozpoznávacími znaky pro civilní ochranu, duchovní personál a zdravotnickou službu**.

Obrázek č. 27: Mezinárodní rozpoznávací znaky pro civilní ochranu, duchovní personál a zdravotnickou službu [15]

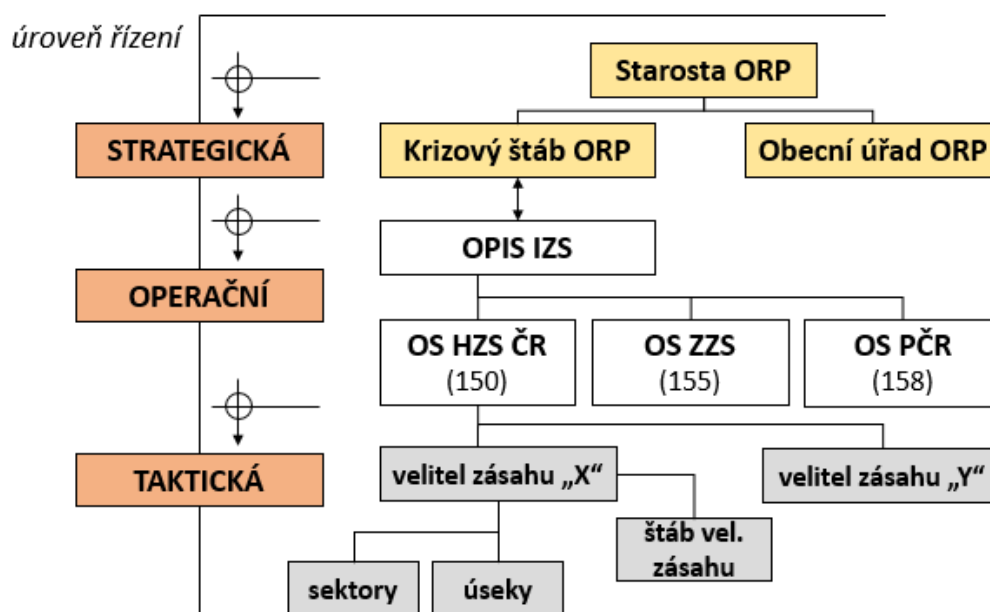
Červený kříž (ČK) – symbolem červeného kříže se stala vlajka, která vychází z vlajky Švýcarska s tím rozdílem, že má obrácenou barevnou kombinaci – bílé pozadí a na něm červený kříž.

Pro muslimský svět se využívá *Červeného půlměsíce (ČP)*, čímž se Červený kříž snaží respektovat i některé náboženské odlišnosti světa.

Znak *Mezinárodního hnutí ČK&ČP* tvoří symbol Červeného kříže spolu se znakem Červeného půlměsíce, od prosince 2015 doplněný kruhovým obloukem a textem „mezinárodního hnutí“ v angličtině, francouzštině, španělštině, ruštině, arabštině, nebo čínštině.

Červený krystal – izraelská národní společnost Mezinárodního ČK užívala červeně zbarveného symbolu tzv. Davidovy hvězdy. Aby mohla být izraelská zdravotnická záchraná služba do mezinárodní organizace přijata, byl ustanoven další, kompromisní ochranný symbol – červený čtverec postavený na vrchol (též označovaný jako krystal) na bílém pozadí (zakotvený je v Třetím dodatkovém protokolu k Ženevským úmluvám z 8. prosince 2005). V Izraeli se však i nadále užívá samostatného symbolu *Červené Davidovy hvězdy*.

Úrovně řízení při odezvě na MU:

Obrázek č. 28: Úrovně řízení při odezvě na MU [15]

Strategická úroveň představuje přímé zapojení starosty obecního řádu ORP, hejtmana kraje nebo MV do koordinace záchranných a likvidačních prací, a to tehdy, kdy velitel zásahu o jejich koordinaci požádá. Pro plánovitou činnost při koordinaci záchranných a likvidačních prací na území kraje zpracován havarijní plán kraje. U významných zdrojů

rizika (jaderné elektrárny, chemické závody) se zpracovávají vnější havarijní plány.

Operační úroveň je úrovní operačních středisek základních složek IZS, přičemž operační střediska HZS ČR jsou současně operačními a informačními středisky IZS (OPIS IZS). OPIS IZS kraje (KOPIS) má mezi operačními středisky koordinační roli a může vyžadovat uveřejnění informací ve sdělovacích prostředcích, ovládá systémy varování a vyrozumění.

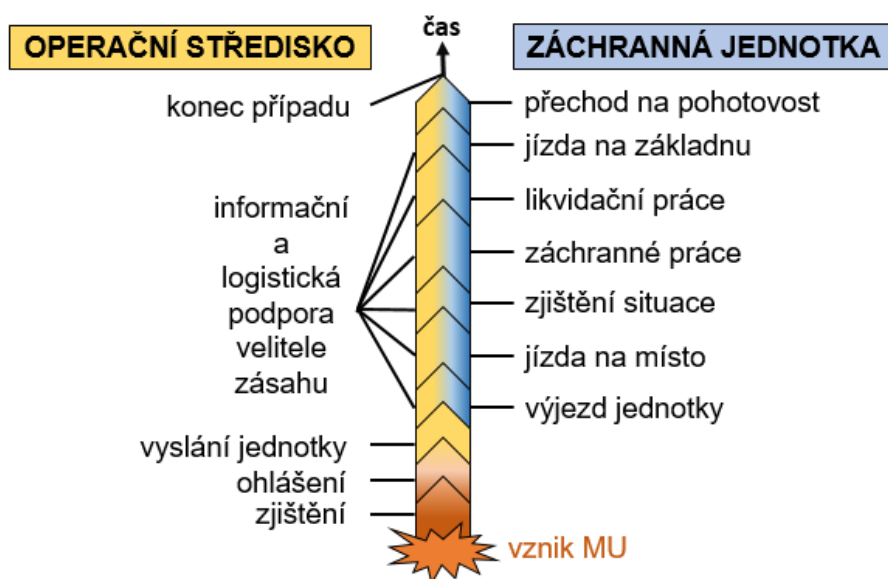
OPIS IZS povolává na žádost velitele zásahu i ostatní složky IZS podle poplachového plánu IZS. Poplachový plán IZS zařazuje MU do čtyř kategorií podle závažnosti. V rámci IZS se vyhláší čtyři stupně poplachu, a to první, druhý, třetí a čtvrtý stupeň, který je označen jako zvláštní (je stupněm nejvyšším). Stupeň poplachu předurčuje potřebu sil a prostředků pro záchranné a likvidační práce v závislosti na rozsahu a druhu MU a také na úrovni koordinace složek při společném zásahu.

Taktická úroveň je realizována na místě zásahu, kde se MU projevuje svými účinky nebo kde se projevy MU předpokládají.

Pravomoci velitele:

- vyžádat osobní a věcnou pomoc pro fyzické osoby nebo podnikající osoby,
- požádat o odstranění stavby nebo prostoru,
- vyhlásit evakuaci,
- omezit pohyb osob, jejichž přítomnost na místě zásahu není potřebná.

Průběh odezvy na MU:

Obrázek č. 29: Průběh odezvy na MU [15]

Orgány kraje při výkonu státní správy zajišťují přípravu na MU, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva. Řada úkolů, které ukládá zákon o IZS (č. 239/2000 Sb., ve znění pozdějších změn a doplnění) orgánům kraje, plní **HZS kraje jako základní složka IZS**. Jedná se především o tyto úkoly:

- *organizuje součinnost mezi obecními úřady ORP a dalšími správními úřady a obcemi v kraji, zejména při zpracování poplachového plánu IZS, zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji cvičeními,*
- *usměrňuje IZS na úrovni kraje,*
- *sjednocuje postupy obecních úřadů ORP a územních správních úřadů s krajskou působností v oblasti ochrany obyvatelstva,*
- *zpracovává plán provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje (havarijní plán kraje),*
- *zpracovává poplachový plán IZS kraje,*
- *spolupracuje při zpracování povodňového plánu správního obvodu kraje.*

Pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací dále:

- *řídí výstavbu a provoz informačních a komunikačních sítí IZS,*
- *organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v případě složek IZS zaměřené na jejich vzájemnou součinnost,*
- *zabezpečuje varování a vyrozumění,*
- *koordinuje záchranné a likvidační práce a plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra,*
- *organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření,*
- *organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití,*
- *organizuje hospodaření s materiálem civilní ochrany, vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany a staveb dotčených požadavky civilní ochrany v kraji.*

Použití Armády ČR při mimořádných událostech – hlavním úkolem Armády ČR (dále jen „AČR“) je zajištění obrany ČR před vnějším napadením a podílení se na obraně Aliance (NATO). AČR je využívána při mimořádných událostech, protože dalším úkolem AČR je příprava na krizové situace, které nesouvisí s obranou státu, to je řešení a zabezpečení nevojenské ochrany země a jejího obyvatelstva, záchranných a humanitárních akcí.

AČR může být v souvislosti s nevojenskými ohroženími (v rámci IZS) použita k:

- *plnění úkolů Policie ČR při zajišťování ochrany státních hranic nebo k plnění úkolů služby pořádkové policie a ochranné služby,*
- *záchranných pracím při MU nebo jiných závažných situacích,*
- *leteckému monitorování MU a monitorování radiační a chemické situace,*
- *odstraňování hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky,*
- *plnění humanitárních úkolů civilní ochrany,*
- *zajištění letecké služby pátrání a záchrany,*
- *zabezpečení letecké přepravy humanitární a zdravotnické pomoci.*

K vyžadování sil a prostředků AČR k záchranným pracím jsou oprávněni:

1) nehrozí-li nebezpečí z prodlení:

- *ministerstvo vnitra,*
- *hejtmani,*
- *primátor hl. m. Prahy,*
- *starostové obcí, v jejichž obvodu došlo k MU u náčelníka Generálního štábu AČR prostřednictvím příslušných OPIS HZS,*

2) hrozí-li nebezpečí z prodlení:

- *ministerstvo vnitra,*
- *hejtmani,*
- *primátor hl. m. Prahy,*
- *starostové obcí,*
- *velitel zásahu,*
- *velitel jednotky HZS a řídicí důstojník HZS.*

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Vysvětlete pojem mimořádná událost.
- 2) Vysvětlete pojem krizová situace.
- 3) Vysvětlete pojem záchranné práce.
- 4) Vysvětlete pojem likvidační práce.
- 5) Vysvětlete pojem věcná pomoc.
- 6) Vysvětlete pojem osobní pomoc.

- 7) Vysvětlete pojem ostatní pomoc.
- 8) Vysvětlete pojem ochrana obyvatelstva.
- 9) Vysvětlete pojem integrovaný záchranný systém.
- 10) Jaké krizové stavy jsou využívány v ČR?
- 11) Jaké rozeznáváme úrovně řízení při odezvě na MU?

Správná odpověď

- 1) Mimořádná událost (MU) je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka nebo přírodními vlivy, které ohrožují život, zdraví, majetek a životní prostředí a provedení záchranných a likvidačních prací (odezva).
- 2) Krizová situace (KS) je mimořádná událost, při níž je vyhlášen krizový stav.
- 3) Záchranné práce jsou činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých MU, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, které vedou k přerušení jejich příčin.
- 4) Likvidační práce představují činnost odstranění následků způsobených MU.
- 5) Věcná pomoc označuje poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce. Věcnou pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutí bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu nebo starosty obce.
- 6) Osobní pomoc je činnost nebo služba při provádění záchranných prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce. Osobní pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutá bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmána kraje.
- 7) Ostatní pomoc představuje využití hospodářských opatření, vojenských útvarů a vojenských zařízení ozbrojených sil ČR pro potřebu složek integrovaného záchranného systému (IZS) při provádění záchranných a likvidačních prací. Poskytuje se na žádost Hasičského záchranného sboru (HZS) kraje, krajského úřadu nebo Ministerstva vnitra (MV).
- 8) Ochrana obyvatelstva představuje komplex připravovaných a při MU a KS prakticky realizovaných opatření ze zákona.

- 9) Integrovaný záchranný systém (IZS) je koordinovaný postup základních a ostatních složek IZS při přípravě na MU, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů.
- 10) V České republice jsou ustanoveny čtyři krizové stavy, a to stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav.
- 11) Úrovně řízení při odezvě na MU jsou strategická, operační a taktická.

8. Systém krizového řízení ČR, terorismus, extremismus, kriminalita a sociální patologie

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti krizového řízení ČR, terorismu, extremismu, kriminality a sociální patologie.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o krizovém řízení v České republice, terorismu, extremismu, kriminalitě a sociální patologii.

Klíčová slova

Sociálně patologické jevy, deviace, terorismus, extremismus, náboženství, sekty, divácké násilí.

8.1. Úvod

Globalizace současné společnosti představuje přirozený, nevyhnutelný a do jisté míry očekávatelný proces. Hnacím motorem globalizace je vývoj zejména v oblasti ekonomických aktivit, což propojuje výrobu a trh různých zemí prostřednictvím obchodu služeb a zboží, pohybem finančních a jiných prostředků ve vzájemně provázané síti subjektů. Globalizace tak nepřímou způsobem ovlivňuje vznik a rozvoj nejrůznějších sociálně patologických jevů, mezi které lze zařadit také jevy mimo ústavně komfortní spektrum společnosti (terorismus, extremismus).

8.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Sociální patologie** – souhrnné označení pro nezdravé, abnormální a obecně nežádoucí společenské jevy.
- **Asymetrické hrozby** – vztah, který je definován jako stav nerovných vztahů, kdy jeden z aktérů disponuje větší mocí, vlivem a kontrolou (zejména vojenského a ekonomického potenciálu), než aktér druhý.
- **Hybridní válka** – druh ozbrojeného konfliktu vedeného útočníkem za kombinace konvenčních a nekonvenčních prostředků se synergickým efektem, přičemž hlavní roli hrají nevojenské nástroje. Vojenské akce útočníka probíhají nepřiznaně, jsou vedeny především nepravidelnými silami a kombinují symetrické a asymetrické způsoby vedení bojových akcí proti celé cílové společnosti.

- **Terorismus** – cílevědomé použití organizovaného násilí proti nezúčastněným osobám za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů.
- **Extremismus** – souhrn určitých sociálně patologických jevů vytvářených více nebo méně organizovanými skupinami osob a jejich příznivci, kterým je společné především zpochybnění demokratických základů anebo určitých práv a svobod v dané společnosti.
- **Radikalismus** – myšlenkový přístup vyhledávající cestu k určité změně. Podle charakteru kýžené změny je možno radikalismus vymezit na dvě základní skupiny, a to na politický a náboženský.
- **Sekta** – tento pojem původně označuje náboženskou nebo politickou skupinu, která se odpojila od větší, zavedené skupiny. Sekty mohou mít s původní skupinou společné části zásad, víry a praktik. Výrazem sekta bývá z pohledu tradičních křesťanských církví (např. katolické a ortodoxní) označena skupina, která odmítá hlavní směr křesťanství.

8.3. Sociální patologie

Sociální patologie (z řec. *pathos*, utrpení, choroba) je souhrnné označení pro nezdravé, abnormální a obecně nežádoucí společenské jevy.

Sociální patologie se zabývá *rozbořem příčin a faktorů, které vedou ke vzniku sociálně patologických jevů*, a v některých případech dokonce stanovuje preventivní a korektivní postupy. V současné době bývá pojem *sociální patologie někdy nahrazován pojmem sociální deviace*, tyto pojmy však *nelze zaměňovat*. Sociální deviace je širší pojem, který zahrnuje i odchylky od normy, které nejsou pro společnost nebo jednotlivce negativní.

Nežádoucí jevy označují společensky nebezpečné, negativně sankciované formy deviantního chování, které není v souladu s morálními, sociálními či právními normami společnosti.

Sociální patologie se zabývá tedy zákonitostmi takových projevů chování, jež společnost hodnotí jako nežádoucí a snaží se o jejich eliminaci.

Pojem *deviace* je na rozdíl od patologie *hodnotově a emocionálně neutrální*. Deviace (tzn. odchylka) může být *negativní*: alkoholismus, drogová závislost, týrání, vandalismus, aj., či *pozitivní*: přehnané dodržování etikety, abstinence.

Sociálně patologická rizika společnosti:

Prostituce pochází z latinského prostituere, což je *poskytování sexuálních služeb za úplatu nebo jakoukoli jinou protihodnotu*. České označení pro muže službu poskytující je *prostituta* (gigolo), pro ženu *prostitutka* (společnice).

Pornografie označuje jisté nebezpečí *související s prostitucí a sociální patologií* tvoří pornografie. Pojem pochází z řeckého pornografia, tedy *porné* (prostitutka) a *grafem* (psát). Jedná se o neumělecké znázornění lidského těla či sexuálního chování, která nemá jiný účel, než *podněcovat sexuální pud*.

Agresivita a násilí, agresivitou je myšlena *všudypřítomná útočnost, tendence napadat jiné a dominovat*. V dnešní společnosti hovoříme také o „*hostilitě*“, což je sklon k nepřátelským agresivním impulsům navenek, tendenci ublížit jiné osobě nebo skupině osob.

Gamblerství neboli chorobné hráčství je sociálně patologickým jevem, jehož výskyt se v českém prostředí v posledních letech značně zvýšil.

Zneužití dětských fotografií na sociálních sítích. Rodičům občas nedochází, že choulostivé fotky (na nichž jejich děti např. trpí po operaci, vyměšují, jsou nahé ve dvojznačných pózách či dokonce jsou do takovýchto póz vysloveně aranžovány, patrně pro legraci) jsou až příliš snadno zneužitelné. A navíc, „*co internet schvátí, již nikdy nenavrátí*“. Osoby, které tyto fotky zveřejňují, by si měly zjistit víc o šíření dětské pornografie. Protože představa, jak se pedofil ukájí nad fotkou vlastního dítěte, rodičům jistě příjemná nebude. Navíc jde o „*podporu*“ trestné činnosti s vysokou společenskou nebezpečností.

Jako *vandalismus* se označuje *svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřináší pachateli žádné materiální obohacení a pro které pachatel nemá žádný motiv*.

Kriminalita mládeže zahrnuje trestnou činnost dětí a mladistvých, která se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti ostatních věkových skupin pachatelů. Mládež páchá trestnou činnost častěji se spolupachateli a ve skupině. Trestná činnost je ve většině případů *páchána spontánně, živelně pod vlivem momentální situace*.

Za mladistvého považuje zákon toho, kdo v době spáchání provinění *dovršil 15. rok věku a nepřekročil 18. rok věku*. Je-li mladistvý soudem shledán vinným, neukládá se mu trest, ale tzv. *opatření*.

Zákon zná tři druhy opatření:

- *výchovná opatření – např. dohled probačního úředníka, výchovná omezení (zákaz návštěv určitých akcí, zákaz styku s konkrétními osobami), napomenutí s výstrahou,*
- *ochranná opatření – ochranné léčení (psychiatrické, protialkoholní, sexuologické), zabezpečovací detence (ochranné léčení vykonávané v uzavřeném zařízení, spravované vězeňskou službou), zabránění věci či jiné majetkové hodnoty (týká se to věcí, které byly získány trestným činem nebo věcí, které ohrožují bezpečnost),*
- *trestní opatření – obecně prospěšné práce, domácí vězení, peněžité opatření (pokud mladistvý vydělává), odnětí svobody podmíněně.*

Mezi nové bezpečnostní hrozby můžeme zařadit společensky patologický jev *bezdomovectví*. Skupiny těchto osob se mohou vyskytovat také v místech mimořádných událostí a povětšinou *nerespektují závazná pravidla a zásady* dané normativními právními akty, nebo příslušníky zasahujících složek IZS.

Šikana označuje *fyzické i psychické omezování či týrání jedince v kolektivu*. Dochází k ní ve *všech skupinách věkových i sociálních*. Setkat se s ní můžeme v jakémkoliv typu školských zařízení, v armádě, sportovním klubu, ve vězení, ale i v rodině (zaměřena na neoblíbené dítě) či v zaměstnání (mobbing, bossing), na sociálních sítích (kyberšikana).

Mobbing označuje nejružnější formy znepríjemňování života na pracovišti. Jedná se o *útoky skupiny proti jednotlivci*. Někdy bývá pod mobbing zařazováno i *sexuální obtěžování na pracovišti*.

Bossing představuje situace, kdy se šikany dopouští nadřízený pracovník, který poškozují podřízeného před jeho kolegy, znesnadňuje či znemožňuje mu jeho práci.

Kyberšikana je realizovaná prostřednictvím moderních IT. Jde o dlouhodobou činnost. Pokud tedy o někom někdo napíše na sociální síti nelichotivý příspěvek, je to jeho názor. Jestliže v tomto jednání dále pokračuje s cílem někoho zdiskreditovat a uškodit mu, jedná se již o kyberšikanu. Průzkumy ukazují, že se s ní setkalo *každé páté české dítě*. Obětí bývají především děti, které se určitými rysy odlišují od ostatních (osvojené děti, děti z neúplných rodin, sociálně slabší atd.). V čem spočívá:

- *je snadné stát se útočníkem – urážlivý nebo posměšný vzkaz je vždy lehčí napsat, než ho říci dotyčnému do očí,*
- *anonymita – oběť nemusí vždy vědět, kdo je útočníkem; stačí si pouze založit falešný profil a z něj na oběť útočit,*
- *obtížněji rozpoznatelná – chybí fyzické příznaky, například modřiny,*

- časově a prostorově neomezená – v případě školní šikany, kdy je dítě po škole v bezpečí doma, kyberšikana působí 24 hodin denně a např. falešný profil na sociální síti může vidět řada dalších lidí,
- útočníků může být více, aniž si to uvědomují – tím, že dám „like“ příspěvku útočníka, schvaluji jeho jednání, dávám mu tak podporu v jeho jednání a naopak srážím oběť.

Terorismus je souhrn nehumánních metod hrubého zastrašování odpůrců hrozbou síly a užitím násilí. Cílem teroristů je *upozornit na sebe tak, aby bylo otřeseno veřejné mínění.*

Extremismus označuje souhrn určitých sociálně patologických jevů vytvářených více nebo méně organizovanými skupinami osob a jejich příznivci, kterým je společné především zpochybnění demokratických základů anebo určitých práv a svobod v dané společnosti.

Sekty jsou náboženská, politická apod. skupina, ve které převládají sklony jako autoritářství, uzavřenost, fanatizmus, nesnášenlivost nebo selekce informací. Má protispolečenský charakter, často se v ní vyskytují vražedné či sebevražedné sklony.

Organizovaný zločin představuje nelegální činnost, kterou páchají dlouhodobě fungující organizované a často hierarchicky uspořádané skupiny, sloužící ke zvýšení kapitálu (finančního či mocenského) dané skupiny.

Symetrické hrozby vychází z předpokladu, že proti sobě stojí dva subjekty, které jsou na stejné technické, vojenské a vědecké úrovni. Spory mezi těmito subjekty se vedou konvenčními zbraněmi (příkladem studená válka (v rozmezí let 1947-1991), kdy vyvrcholilo politické a vojenské napětí mezi USA a Sovětským svazem). Napětí pocítujeme stále.

Asymetrické hrozby představují vztah, který je definován jako stav nerovných vztahů, kdy jeden z aktérů disponuje větší mocí, vlivem a kontrolou (zejména vojenského a ekonomického potenciálu), než aktér druhý. Asymetrické hrozby v dnešním pojetí představují války vedené státem či koalicí států proti nestátnímu aktérovi, kterým může být jak úzce definovaná sub-státní skupina, tak nadnárodní teroristická síť. Patří sem *Guerilla* a *Terorismus*.

Guerilla, neboli partyzánská/záškodnická válka, je forma vedení ozbrojeného konfliktu, která se vyhýbá velkým a rozhodujícím bitvám a soustředí se na drobné dílčí přepadové akce. Je založena na myšlence, že i menší vojenské útvary mohou působit značné potíže lépe vyzbrojenému a organizovanému nepříteli. Je teritoriální – tj. usiluje o získání a kontrolu určitého území.

Hybridní válka, alternativní či nealternativná válka, je druh ozbrojeného konfliktu vedeného útočником za kombinace konvenčních a nekonvenčních prostředků se synergickým efektem, přičemž hlavní roli hrají nevojenské nástroje. Mezi ně patří např. psychologické operace a propaganda, kybernetické útoky, kriminální a teroristické aktivity, ekonomické sankce a další. Vojenské akce útočníka probíhají nepřiznaně, jsou vedeny především nepravidelnými silami a kombinují symetrické a asymetrické způsoby vedení bojových akcí proti celé cílové společnosti.

8.4. Terorismus

Terorismus (z lat. *terrere* – vyděsit, vystrašit) je cílevědomé použití *organizovaného násilí proti nezúčastněným osobám* za účelem *dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů*. Tyto cíle představují ve svých důsledcích ohrožení velkých skupin nebo celé společnosti a *negativně se promítají do politických vztahů státu*.

Psychologický efekt, vyplývající z pocitu ohrožení, může ve společnosti vyvolat změnu postojů a vést ke vzniku krizí na lokálních, státních i mezistátních úrovních.

Motivy terorismu:

- *ideologie,*
- *experiment,*
- *vandalismus,*
- *zisk,*
- *afekt,*
- *získat uznání.*

Hranice mezi „protiprávním činem“ a „terorismem“ je úzká a někdy neupřesněná. Skutková podstata závisí na mnoha okolnostech. Pro ilustraci, rozdíl na příkladu únosu:

- *za unesenou oběť chci vyplatit finanční částku – protiprávní čin,*
- *za unesenou oběť chci na vládě politické ústupky – zločin přechází na teroristický čin.*

V českém právním řádu je teroristický útok vymezen jako protiprávní čin s úmyslem poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost ČR, narušit nebo zničit základní politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu ČR nebo mezinárodní organizace, závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo jiný orgán veřejné moci nebo mezinárodní organizaci, aby něco konala, opominula nebo trpěla.

Typologie terorismu:

V rámci typologie terorismu často dochází k nepřipustnému slučování kritérií motivace, aktérů, rozsahu a způsobů provádění akcí teroristů.

Z hlediska základního stanovení hrozeb a jejich předcházení je třeba stanovit především motivaci teroristů. Podle motivace je možné vypracovat typologii terorismu, která zahrne i „nepolitické formy“ terorismu:

- *terorismus kriminální,*
- *terorismus patologický,*
- *terorismus politický, resp. ideologický:*
 - *ultralevicový a ultrapravicový terorismus,*
 - *etnický terorismus,*
 - *náboženský terorismus,*
 - *environmentální terorismus,*
 - *vigilantistický terorismus,*
 - *single-issue terorismus.*

Dále můžeme terorismus dělit na:

- *revoluční (protistátní) terorismus – jeho cílem je rozklad státu a změna politického režimu; cílem se stávají různé státní instituce, vládní představitelé, lidé spolupracující s režimem, atd.,*
- *státní teror – dopouští se ho určitý stát, například vyvražďováním vlastního nebo i cizího obyvatelstva, likvidací odpůrců, potíráním základních lidských práv a svobod, zakazováním politických stran, atd. (např. komunistický teror, bývalá Jugoslávie, Rudí Khmerové, ...),*
- *separatistický terorismus – jeho cílem je osvobození z koloniálního útlaku, vytvoření nezávislého státu nebo připojení k jinému státu. (ETA, IRA),*
- *islámský fundamentalistický terorismus - odsuzuje západní politické, náboženské a sociální hodnoty; život podle přísných zákonů islámu považuje jako jediné možné uspořádání světa; největším nebezpečím islámského terorismu je, že se jeho zastánci cítí být oprávněni ve jménu Koránu používat násilí (Džihád - svatá válka).*

Formy teroristických útoků:

- *pumový útok,*
- *žhářství,*
- *únosy dopravních prostředků,*
- *atentát,*
- *přepadávání osob,*
- *únosy osob a braní rukojmí.*

Všeobecný profil teroristy:

- *osoby ve věku kolem 30 let, s vysokoškolským vzděláním (v oboru techniky, medicíny, práva nebo jiných profesí),*
- *vnitřně přesvědčeni o své vlastní síle, morální nadřazenosti,*
- *v převážné míře introverti,*
- *neteční k utrpení svých obětí, ochotni obětovat sami sebe,*
- *věří, že násilí je morálně ospravedlnitelné.*

Finanční zabezpečení terorismu:

Příprava každé teroristické akce vyžaduje peníze. Je potřeba zaplatit pomoc dobrovolníků, na podporu rodin aktivistů, na nákup zbraní a dalšího vybavení, najímání či nákup domů, cestovné, propagaci, apod.

Existuje řada způsobů, kterými si teroristé peníze pořízují:

- *výběr poplatků od příznivců,*
- *vhodné investice,*
- *od sympatizujících států,*
- *drogy, alkohol,*
- *bankovní peníze,*
- *únosy lidí pro výkupné,*
- *krádeže vojenských skladů,*
- *obchody na černých trzích.*

Nárůst **moderního terorismu** v posledních letech lze spatřovat v *několika faktorech:*

- *vyšší technická vyspělost a efektivnější vědomé využívání médií při působení na veřejnost v šíření obav a strachu,*
- *propojování rozdílných typů terorismu,*
- *používání teroristických skupin ke skryté celoplanetární válce zejména svou logistickou podporou těchto skupin,*

V současné době je identifikováno okolo 130 *mezinárodních teroristických organizací*. Z toho je asi:

- *50 % etnicky orientovaných,*
- *20 % orientovaných levicově,*
- *5 % orientovaných pravicově.*

Z těchto teroristických skupin je přibližně 40 % *nábožensky orientovaných*.

Mezi nejznámější *teroristické organizace* se historicky řadí:

- *Islámský stát (IS)*,
- *Al-Káida*,
- *Hnutí islámského odporu HAMAS*,
- *Hizballah (Strana Boží)*,
- *Al Džihád*,
- *Abu Syyaf (Abu Syyaf Group (ASG))*,
- *baskická separatistická organizace ETA*,
- *Národní osvobozenecká armáda ELN Kolumbie*,
- *Palestinský islámský džihád PIJ*.

Islámský stát původně známý jako „Al-Káida v Iráku“, v roce 2006 přejmenována na „Islámský stát v Iráku“, do roku 2013 pod akronymem ISIL (Islámský stát v Iráku a Levantě), patřil mezi chráněnce Al-Káidy.

Jenže pak se své „základně“ nejen vymkl z rukou, ale začal ji dokonce ohrožovat. Nyní je konkurencí Al Káidy.

Díky působení v syrské občanské válce se hnutí rozrostlo a zesílilo o mnoho členů a bojovníků Svobodné syrské armády. Na dobytém území na částech území států Iráku a Sýrie vyhlásila samostatný Islámský stát. Ten není mezinárodně uznán žádným jiným státem.

Útoky způsobené Islámským státem:

- *červen 2014 – jeho bojovníci popravili 1 700 zajatých šíitských iráckých kadetů u Tikritu*,
- *červen 2015 – se IS přihlásil k teroristickým útokům proti západním turistům v tuniském letovisku Súsá*,
- *říjen 2015 se přihlásil k umístění bomby na palubu ruského airbusu nad Sinají v Egyptě a o měsíc později k teroristickým útokům v Paříži*,
- *březen 2016 provedl teroristické útoky v Bruselu*.

Al-Káida je militantní islámskou teroristickou organizací, která stojí za řadou velkých atentátů a únosů v celém světě. V čele této organizace stál již od jejího založení saúdskoarabský multimilionář, terorista Usáma bin Ládín (podílel na jejím financování) – 2011 byl zastřelen ve svém sídle v Pákistánu. Al-Káida pokládá za svůj prioritní cíl nastolení ryze muslimských států na celém Arabském poloostrově a šíření islámské víry do jiných zemí. Za svého hlavního nepřítele označuje USA, které viní z drancování arabského ropného bohatství a ze snahy o dosažení rozhodujícího vlivu v této oblasti.

Útoky způsobené Al-Káidou:

- *bombové útoky na americké ambasády v Nairobi, Keni, Dar es-Salaamu v Tanzanii*,

- *letecké útoky na USA z 11. září 2001 (považují se stále za spekulativní).*

Hamas, neboli Islamské hnutí odporu, vzniklo v roce 1987, cílem je vybudování islámského palestinského státu na území dnešního státu Izraele. Největší členskou základnu má v pásmu Gazy a malých oblastech na západním břehu Jordánu.

Hizballah je extremistická šíická organizace, orientuje se silně proti západu a proti Izraeli. Hlavní operační zóna organizace je v údolí Bekka, v jižním Libanonu a Bejrútu.

Mezi **nejznámější teroristické skupiny** se řadí:

- *Boko Haram,*
- *Antifašistická odbojová skupina 1. října GRAPO (Grupo de Resistencia Anti-fascista Premero de Octubre),*
- *Irská republikánská armáda (IRA),*
- *Loajalisté LVF (Loyalist Volunteer Force),*
- *Oranžští dobrovolníci OV (Orange Volunteers).*

Boko Haram je islamistická povstalecká skupina, operující na území Nigérie, Čadu, Nigeru a Kamerunu. Jejím cílem je z Nigérie vytvořit muslimský stát, založený na striktním výkladu práva šaría. Skupina byla původně napojena na teroristickou síť Al Kajdá, v březnu 2015 se však přihlásila k Islámskému státu, kterému přislíbila poslušnost a změnila své jméno na Západoafrická provincie Islámského státu.

Útoky způsobené Boko Haram:

- *série útoků proti křesťanům ve střední Nigérii,*
- *série bombových útoků ve městě Kano,*
- *útok na školu ve města Mamudu, kterou polili benzínem a zapálili, následně stříleli do prchajících dětí a učitelů,*
- *duben 2014 – únos přes 274 křesťanských studentek z internátů vládní školy v Chiboku a následně je rozprodala jako „manželky“ a sexuální otrokyně svým členům za cenu asi 240 Kč/kus.*

Boj proti terorismu:

Za nejzávažnější možné zdroje terorismu v ČR lze v současné době pokládat především následující oblasti:

- *mezinárodní vztahy,*
- *extremismus,*
- *kriminální scénu,*
- *patologické jedince a skupiny.*

Klíčové oblasti vnitřní bezpečnosti a národní strategie proti terorismu:

- *zpravodajské služby,*
- *ochrana obyvatelstva,*
- *ochrana kritické infrastruktury,*
- *bezpečnost hranic a dopravy,*
- *bezpečnostní výzkum, vzdělání, informování veřejnosti,*
- *aktivní přístup při prevenci hrozeb a reakce na mimořádné události.*

Při hodnocení aktuální situace v evropském regionu se prozatím ČR jeví jako region, v němž terorismus nepředstavuje vážnější bezpečnostní problém. Situace se však může kdykoliv změnit, zejména na základě rostoucí angažovanosti naší země v rámci NATO a EU.

Zpravodajské služby – důležitým orgánem v oblasti výměny informací v rámci boje proti terorismu, je *Společná zpravodajská skupina*. Jedná se o trvalé pracovní těleso Výboru pro zpravodajskou činnost (jeden z výborů Bezpečnostní rady státu). Členy Společné zpravodajské skupiny jsou zástupci *Úřadu vlády, zpravodajských služeb České republiky, MV, PČR a Ministerstva ZV*. Koordinaci činnosti zpravodajských služeb ČR při vyhodnocování informací důležitých pro bezpečnost ČR se zaměřením na boj proti terorismu upravuje usnesení č. 1060/2006. Usnesení zavazuje ostatní zpravodajské služby (Úřad pro zahraniční styky a informace, Vojenské zpravodajství) k tomu, aby BIS poskytovaly své informace a součinnost při jejich vyhodnocení. BIS pak získané informace vyhodnocuje a informuje o výsledcích předsedu vlády.

Ochrana obyvatelstva, ochrana kritické infrastruktury – oblast zahrnuje jak preventivní aktivity v souvislosti s odstraňováním následků, tak vlastní odstraňování následků případných incidentů, pokud k teroristickému útoku dojde. Klíčovou platformou připravenou na odstraňování následků možných teroristických útoků je *integrovaný záchranný systém (IZS)*. Koncepce OOB, Koncepce vzdělávání v oblasti KŘ + ochrana „měkkých cílů“.

Doprava – mezi priority v oblasti dopravy před terorismem patří otázky ochrany civilního letectví, městská a příměstská doprava a bezpečnost pozemní přepravy vysoce rizikových nebezpečných věcí. Zásadním opatřením je důsledná kontrola dodržování závazných pravidel stanovených v mezinárodních dohodách ADR (Evr. dohoda týkající se mezinárodní přepravy NL) a RID – na železnicích).

Výzkum – vzdělávání a školení příslušníků a personálu IZS; školení pro soudce, státní zástupce; včasné, odborné a koordinované informování veřejnosti v případě MU, preventivně výchovná činnost.

Prevence – zejména v boji proti rekrutování do teroristických skupin, s tím souvisí zásady integrace cizinců na území ČR, vzdělávání bezpečnostních složek v problematice práce s menšinami a cizinci.

8.5. Extremismus

Extremismus (*extrême* – nejzazší) je termín, jímž bývají označovány jednání, ideologie či skupiny mimo hlavní (střední) proud společnosti, kterým je připisováno porušování či neuznávání základních etických, právních a jiných důležitých společenských standardů.

Do souvislosti s tímto termínem bývají dávány např. radikalismus, fanatismus, některé formy nacionalismu, fašismu, xenofobie a rasismu, nátlakové akce environmentálních či ekologických aktivistů, apod.

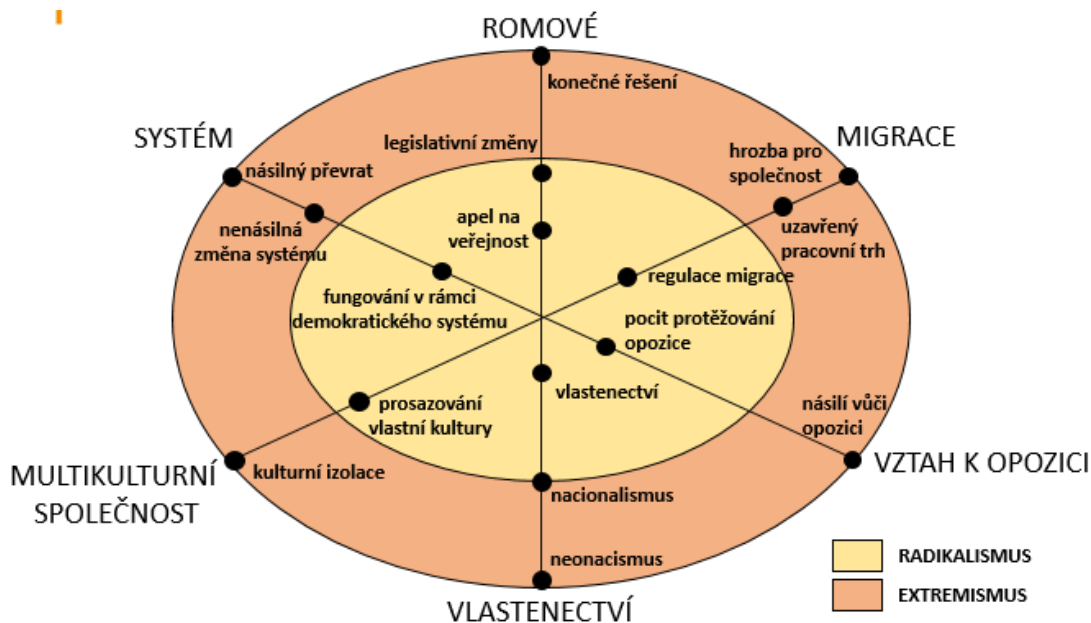
Dělení extremistického spektra:

- *pravicový,*
- *levicový,*
- *ostatní – náboženský, divácké násilí.*

Levicový extremismus	Pravicový extremismus
Klade důraz na: <ul style="list-style-type: none"> • třídy • rovnost • internacionalismus 	Klade důraz na: <ul style="list-style-type: none"> • národ • nadřazenost • nacionalismus

Radikalismus se dá chápat jako *myšlenkový přístup vyhledávající cestu k určité změně*. Podle charakteru kýžené změny je možno radikalismus vymezit na *dvě základní skupiny*, a to na *politický* a *náboženský*.

Blackwellova encyklopedie politického myšlení jej definuje takto: „Radikalismus je schopnost podrobit existující okolnosti kritickému zpochybnování a hlásat reformu nebo zrušení těchto okolností (...). Je to tedy spíše postoj než politické přesvědčení, jeho praktický obsah se mění s politickými okolnostmi, v nichž se radikálové nacházejí (...).“.

Obrázek č. 30: Růžice extremismu [15]

Extremisté se vyznačují vysokou mírou demagogie a názorové nesnášenlivosti, odmítáním kompromisních řešení, přičemž jejich argumentace nabízí jednoduchá, rychlá a nereálná řešení složitých problémů ve společnosti založená na krajním politickém názoru.

Svůj útok směřují *proti skupinám obyvatel* bez ohledu na to, zda tyto obyvatelé jsou nositeli prvku, proti kterému je snaha extremistů vedena, např. řešení agresivity hnutí SKINHEADS proti všem občanům tmavé pleti, apod.

Pravicový extremismus:

Z politologického hlediska je krajní pravice (též ultrapravice, chápána především jako politický extremismus) pojem, který se používá k souhrnnému označení politických ideologií a aktivit vycházejících z autoritářství, centralismu, krajního nacionalismu a šovinismu, etnocentrismu až rasismu a xenofobie.

Krajní pravice (na rozdíl od radikální pravice) se už zcela rozešla s demokracií a s ústavností, ty chce nahradit autoritativním nebo i totalitním státem, založeným na jednotné ideologii. Principiálně odmítá rovnost všech lidí, lidská a občanská práva, myšlenkový pluralismus a existenci politických stran.

Prosazuje naopak ultranacionalistické až rasistické koncepce a vůdcovský princip.

Ideologie, které mají vliv na pravicový extremismus:

- *rasismus* – zdůrazňuje nadřazenost bílé rasy nad ostatními „méně cennými rasami“,
- *nacionalismus* – politický směr, podle kterého je vlastní „národ“ základní společenskou jednotkou, nadřazenou nad ostatní. Politický směr typický pro nacismus (nacionální socialismus),
- *fašismus* – otevřeně militantní a nacionalistické hnutí, ideově i v praxi nahrazující parlamentní demokracii totalitní diktaturou a zaměřené proti všem demokratickým ústavním institucím a svobodám,
- *antisemitismus* – jde o specifický projev nesnášenlivosti k židům, k sionismu, k judaismu,
- *xenofobie* – nedůvěra ke všemu cizímu, novému. Nejčastějším projevem je odpor vůči občanům jiné barvy pleti, jiné národnosti, náboženství, jazyka, kultury, cizincům, imigrantům, atd.

Symbolika krajní pravice:

Symbolika barev:

- *bílá barva* – je symbolem čistoty a nevinnosti a značí čistotu rasy a tím čistotu národa,
- *červená barva* – je symbolem ohně, krve, pro fašismus a příznivce hnutí SKINHEADS se stala symbolem rasové nenávisti proti všem s rozdílnou barvou pleti,
- *černá barva* – znamená smrt, v podání hnutí SKINHEADS symbolizuje pomstu, nenávist ke všem, kteří podle nich „první čistou rasu“ a předurčuje jejich záhoubu, postupně se stala symbolem rasové nenávisti proti všem s rozdílnou barvou pleti.

Symbolika čísel:

- *14 (10)* – Vyjadřuje 14 slov anglické věty „We must secure the existence of our people and future for white children“; v českém překladu jde o 10 slov, a tedy se může objevit jako modifikace č. 14 na č. 10,
- *18* – vyjadřuje první (A) a osmé (H) písmeno abecedy, tedy kryptogram iniciál jména Adolfa Hitlera,
- *28* – Blood & Honour,
- *88* – podle pořadí osmého písmena (H) v abecedě vyjadřuje kryptogram fašistického pozdravu „HEIL HITLER“.

Symbolika nápisů:

- „*Meine Ehre heisst Treue*“ – „*Má čest je věrnost*“,
- „*Blut end Ehre*“/ „*Blood and Honour*“ – „*Krev a čest*“,
- „*Alles für Deutschland*“ – „*Vše pro Německo*“,
- „*EIN VOLK, EIN REICH, EIN FÜHRER*“ – „*Jeden národ, jedna říše, jeden vůdce*“,
- „*SIEG HEIL*“ – „*Vítězství zdar*“,
- „*MEIN EHRE HEISST TREUE*“ – „*Mou ctí je věrnost*“,
- „*WHITE RACE – OUR PRIDE*“ – „*Bílá rasa – naše hrdost*“,
- „*WHITE PRIDE – WORLD WIDE*“ – „*Bílá hrdost – celosvětově*“.

Současná pravicově extremistická scéna v ČR:

- *nejvýznamnější a největší subkulturou v krajní pravici je hnutí SKINHEADS,*
- *pravicové skupiny:*
 - *Národně socialistické hnutí Evropy,*
 - *Vlastenecká fronta,*
 - *Vlastenecká liga,*
 - *Hnutí národního sjednocení (HNS),*
 - *Národní odpor,*
 - *Národní aliance,*
 - *Bohemia Hammer Skin (B.H.S.),*
 - *W.A.R. (White Arien Resistance),*
 - *Blood and Honour.*

Ve vývoji krajní pravice sehrál specifickou roli *punk*. Vznikem punkových hudebních skupin a vytvořením širší členské základny v polovině 80. let se vytvořili navenek agresivní skupinky vyznávající rasistické postoje, ze které se *vyčlenili průkopníci českého skinheadství*. *Hnutí Skinheads* vzniklo jako apolitický sociální protest dělnické mládeže v 60. letech v Londýně.

Vzhled Skinheads – vyholené hlavy (původ slova skinhead), těžké dělnické boty, seprané rifle, vojenské bundy „bombery“ a široké šle přes košile.

Bohemia Hammer Skins jsou napojeny na mezinárodní organizaci Blood and Honour sdružující neonacistická hnutí celé Evropy.

Přestože existuje dílčí propojení mezi částí SKINHEADS a krajní pravicí, nelze říci, že každý skinhead je pravicový extrémista.

Skinheadské hnutí má dnes *několik hlavních směrů*:

- 1) ultrapravicoví skiní – ti, kteří jsou příznivci fašismu, nacismu, rasismu a antisemitismu. Jsou charakterističtí užíváním násilí proti ideologicky vymezeným nepřátelům, vyznáváním kultu smrti a popíráním humanistických hodnot,
- 2) nacionalističtí skiní – ti, kteří jsou méně militantní než ultrapravicové skupiny; zapojují se do veřejného dění a mají větší vliv ve společnosti; napojují se na politické strany krajní pravice působící v místní samosprávě,
- 3) antirasističtí skiní – ti, kteří vystupují v opozici vůči ultrapravicovým a nacionalistickým skinům.

Pro soudobý neonacismus má značný význam *hudební scéna* „hudba bílé síly“ (White Power Music).

Nejznámější je název symbol skupiny *Skrewdriver*. Velký význam má i německá neonacistická skupina *Der Landser*.

WPM kapely v ČR:

- *Braník*,
- *Conflict 88*,
- *Buldok*,
- *Vlajka*,
- *Hlas krve*,
- *Agrese 95, atd.*

Levicový extremismus:

Levicový extremismus usiluje o vytvoření nové společnosti. Cílem je potlačení:

- *individualismu*,
- *sociální politiky*,
- *odstranění kapitalismu*.

Skupiny levicového hnutí:

- *ultralevicové hnutí (radikální komunisté)*,
- *anarchisté*,
- *kulturně vyhraněné proudy, subkulturní hnutí (ekologické hnutí, squat, představitelé DIY kultury, graffité)*.

K nejčastějším konfliktům stoupců extrémní levice se zákonem dochází u *anarchistů*. Kromě *střetu s policií* se členové dostávají do střetu s *neofašisty* (pravicovou extremistickou scénou).

Mezi levicové skupiny se řadí:

- *Anarchistická federace (AF, dříve ČSAF)*,
- *Antifašistická akce (AFA)*,
- *Federace sociálních anarchistů (FSA)*,
- *Socialistická solidarita*,
- *Komunistický svaz mládeže (Redskins, Sharpskins)*,
- *Squat*,
- *Hnutí Punks*,
- *Ekologická hnutí*.

Squat patří k autonomním hnutím. Squatery jsou zpravidla mladí lidé, kteří obsazují většinou opuštěné domy (například domy určené k likvidaci). Jde u nich o snahu odpoutat se od vlivu rodičů a realizovat své představy o životě. Bývají útočištěm narkomanů a kriminálních živlů.

Ekologická hnutí náleží také do autonomní scény. Ekologická hnutí bývají zneužívána radikálními hnutími, například anarchisty jako nástroj jejich myšlenek.

Hnutí Punks zpravidla bývají napojeni na anarchisty. Mají kritický až anarchistický pohled ke společnosti. Používají heslo *No Future – žádná budoucnost*. Jsou spjati s hudebními žánry – rock, heavy metal. Dopouštějí se trestné činnosti většinou pod vlivem návykových látek. *Oblékají se* nápadným a výstředním způsobem, často šokujícím veřejnost s četnými doplňky oděvu – ozdoby z řetízků, cvočků a kovových předmětů, typická je pro ně úprava účesu.

Anarchistická federace (AF, dříve ČSAF) je federace autonomních a ideově různých zaměřených frakcí a uskupení. Má stabilní program, jehož rámec tvoří sociální anarchismus. Hlavní aktivity jsou „street party“ a demonstrace proti fašismu.

Federace sociálních anarchistů (FSA) se projevuje radikálně. Snaží se přenášet své působení do sociálně problémových regionů. Působí zejména mezi nezaměstnanými a dělníky.

Antifašistická akce (AFA) je inspirována existencí zahraničních organizací AFA. Programem organizací AFA je tzv. antifašismus, zahrnující vyvolávání násilných střetů s příznivci hnutí skinheads. Klade rovnítko mezi fašismus a existující politicko-ekonomický systém.

Komunistický svaz mládeže je charakteristický netrpělivostí při vyčkávání na tzv. „revoluční situace“ a sklonem k radikálním akcím. Při svých aktivitách má tendence k militantním projevům, projevům demonstrativního násilí.

Pro pojem *divácké násilí* není vžita přesná definice. Většinou charakterizuje násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy. Odehrává se na stadionech, v jejich bezprostředním okolí nebo na trasách přesunu fanoušků. Divácké násilí je obvykle plánováno, má opakovaný či manifestační charakter a je realizováno relativně ohraničenou skupinou osob, jejichž jednotícím prvkem je sounáležitost s určitým klubem či národním týmem. Kromě vlastního násilí zahrnuje rovněž další formy rizikového chování, jako jsou rasistické urážky, používání extremistické symboliky či chování ohrožující bezpečnost dalších diváků, hráčů a rozhodčích (např. házením předmětů na hrací plochu).

Rozdělení návštěvníků fotbalových utkání:

- *fotbaloví návštěvníci – jsou klidní a bezproblémoví, nenavštěvují pravidelně zápasy, neznají chorály, které jsou běžně známé pro fotbalové fanoušky nebo chuligány,*
- *fotbaloví fanoušci – fotbal je pro ně většinou jedinou oblíbenou sportovní hrou; s kopanou jsou spjatí prostřednictvím oblíbeného týmu nebo konkrétního hráče; se svým klubem se ztotožňují pomocí oblečení; dávají také mnohem více najevo své emoce,*
- *fotbaloví chuligáni (Hooligans, Rowdies) – do této skupiny řadíme klasické fotbalové výtržníky (vzor Anglie 80. let), ale také ideologicky zaměřené fanoušky; na utkání přicházejí s cílem vyvolat konflikt nebo bitku s obdobnými skupinami soupeře; typickým znakem je dobrá organizovanost, nenávisť k nepřátelským chuligánským skupinám; společné symboly napomáhají pocitu ztotožnění a sounáležitosti skupiny příznivců jednoho mužstva.*

V prvním z výše popsaných případů se jedná o zápas tzv. *mírně rizikový*, kdy se jedná o utkání, ve kterém se neočekávají výtržnosti, tyto zápasy v zásadě nevyžadují výraznou podporu ze strany Policie ČR.

Fotbaloví fanoušci se zúčastňují zejména druhého případu, kdy se hovoří o zápas tzv. *středně rizikový*. Jedná se o utkání dvou týmů, jejichž fanouškovská základna obsahuje několik rizikových jedinců (zejména Baníku Ostrava, Sparty Praha, ...). V těchto utkáních je vyžadována větší pozornost a prevence ze strany jak pořadatelských služeb, tak Policie ČR. Lze očekávat konflikty spojené s porušováním zejména občanskoprávních a správně právních norem.

Poslední případem je tzv. *vysoce rizikový* zápas, kterého se zúčastňují zejména fotbaloví chuligáni. Jedná se zejména o utkání dvou týmů s notoricky známými, problematickými fanoušky. Klasickým případem budiž střetnutí „Pražských S“, Sparty a Slavie, nebo vzájemného utkání Zbrojovky Brno a Baníku Ostrava.

Fotbaloví chuligáni jsou tedy specifická skupina extremismu, která nepatří ke skupině Skinheads, i když podstatná část jejich členů se z tohoto hnutí rekrutuje. Jsou takto označováni *mladí radikální agresivní příznivci kopané*, kteří se neztotožňují pouze se samostatným fotbalovým klubem, ale identifikují se i s vlastní chuligánskou skupinou. Přicházejí na fotbalové stadiony s primárním cílem vyvolat konflikt či bitku s jinými podobnými skupinami soupeřova týmu.

Chuligánství se vyskytuje v Anglii, Německu, Nizozemí, Chorvatsku, Polsku, Itálii, Turecku, ČR a Rusku. Dále se vyskytuje v Jižní Americe a Africe, nejméně je zastoupen v USA.

Rozdělení chuligánů:

- *Caller* – je ústřední postavou při vzniku chorálů, zpěvů, pokřiků. Reaguje jako první na pokřiky soupeřových fanoušků,
- *Aggro leader* – tento útočník stojí vždy v první řadě, pokud vznikne konflikt s rivalitní skupinou, příležitostně používá i různé druhy zbraní,
- *Nutter* („šásek“) – jehož chování ostatní vnímají jako potřeštěné, šílené či bláznivé,
- *Hooligan* – běžný člen chuligánů,
- *Organizer* – organizátor,
- *Fighter* („rváč“) – je aktivní při střetu s jinou skupinou,
- *Heavy drinkem* („opilec“) – dovede vypít velké množství alkoholu (nejčastěji pivo), na fotbalových zápasech se objevuje pod vlivem alkoholu.

Zvláštní skupinou chuligánů je „*Ultras*“, kteří vykonávají různorodou činnost na stadionech – vyvěšují transparenty, skládají a zpívají klubové písně nebo používají pyrotechniku.

Příklady chuligánů a ultras – Ultras Baník, ACS Ultras Sparta, Ultras Bohemians 1905, GKS Katowice hooligans, Legia Warszawa hooligans, Galatasaray ultras, Ultras Lazio, Bad Blue Boys.

Mezi *paradoxy u hooligans* patří fakt, že existují určitá nepsaná pravidla, která dokazují organizovanost a domluvu mezi skupinami namísto náhodného chuligánství. *Jedná se především o:*

- *chování před policií,*
- *vyznávání „fair-play“ v boji,*
- *prohřešky – napadání normálních fanoušků (u některých chuligánů), či útěk z boje (či před jeho zahájením).*

Dalším paradoxem je také nemalé procento vysokoškolsky vzdělaných či pracovně úspěšných lidí mezi rváči a současně i plno těch, pro které jsou rvačky jediným životním cílem.

Bezpečnostní opatření ve vztahu k diváckému násilí:

Reakce policie (Veřejné bezpečnosti) na dění na fotbalových zápasech v 80. letech:

- vydávání členských průkazů na jméno,
- monitorování stadionů kamerovými systémy,
- zavedení registru o nežádoucích fanoušcích,
- zákaz vstupu na fotbalová utkání.

V roce 1995 ČR přistoupila k *Evropské úmluvě k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních*, zvláště při fotbalových zápasech. V poslední době došlo k vytvoření „soudních síní“ přímo na stadionech rizikových utkání, nový přístup policie – tzv. „low profile policing“.

Náboženský extremismus:

Náboženský extremismus označuje extremistické jednání členů nebo příznivců skupin (zejména sekt), případně náboženských hnutí, ovlivněné náboženským zaměřením, které se projevuje zejména v psychické manipulaci s lidmi, psychickým násilím.

Dělení náboženského extremismu:

- 1) náboženská hnutí – registrovaná i neregistrovaná hnutí, organizace a skupiny, které mají zájem stát se oficiálními církvemi,
- 2) sekty:
 - sekty na pomezí křesťanství (*Církev sjednocení – Moonisté, Vesmírní lidé*),
 - orientálního původu (*Víra Baháí, Hnutí Hare Krišna*),
 - okultistické (*satanismus*), které dále členíme na náboženské (*Církev Satanova*),
 - antikulturní (*příznivci Black metalu*),
 - proti duchovní morálce,
 - psychoanalytické (*Scientologická církev*).

Pojem *Sekta* (z lat. *secare* - řezat, sekát) původně označuje náboženskou nebo politickou skupinu, která se odpojila od větší, zavedené skupiny. Sekty mohou mít s původní skupinou společné části zásad, víry a praktik. Výrazem sekta bývá z pohledu tradičních křesťanských církví (např. katolické a ortodoxní) označena skupina, která odmítá hlavní směr křesťanství. Převládají zde sklony jako autoritářství, uzavřenost, nesnášenlivost, fanatismus nebo selekce informací. Jsou silně, centrálně vedené a organizované mají přísné podmínky členství, kterými své členy úzce svazují. Za jednu z praktik používaných sektami bývá označován *brainwashing* (vymývání mozku).

Pojmy spojené se sektami:

- *kult* – (z lat. *cultus* – úcta) obecně zahrnuje všechno, co se týká souhrnu úkonů ve styku s božským nebo posvátným; zejména v zahraniční literatuře je tento pojem používán také s přívlastkem *destruktivní* a nahrazuje se jím termín *sekta*,
- *náboženskosť* – dle sociobiologů jde o geneticky vrozenou vlastnost člověka předpokládat prvotní příčinu všeho mimo empiricky poznatelný svět,
- *psychická manipulace* – zneužití převahy k ovlivnění rozhodování a jednání druhého ve vlastní prospěch, či prospěch určité skupiny,
- *sugestibilita* – přirozená vlastnost lidské psychiky, reagovat na vnější podněty a přejímat je bez nutnosti kritického hodnocení,
- *náboženství* – označení specifické formy víry v něco co jej přesahuje; náboženství interpretuje vztah mezi božským a pozemským.

Znaky sekty:

- *nevládné atmosféra svobodného myšlení a rozhodování*,
- *členové jsou jakoby "programováni", bez schopnosti vlastního úsudku, který by překračoval předem dané mantinely*,
- *výroky zakladatele, vůdce, mesiáše, vedoucích výborů nebo jiných orgánů jsou považovány za závazné a nezpochybnitelné, silná autorita*,
- *koncentrace moci v rukou vedení*,
- *poslušnost autoritám nebývá přijímána jako omezení, ale jako úleva*,
- *základní prvky víry mohou být v sektě fixovány v extatických či hypnotických stavech*,
- *podceňování rozumu – zkušenosti, pocity a zážitky jsou před rozumem upřednostňovány*,
- *opustit skupinu je téměř nemožné (určitý typ silné závislosti)*.

Nejznámější sekty a hnutí:

- *Antroposofie*,
- *Hnutí Grálu*,
- *Hnutí Hare Krišna*,
- *Hnutí nového věku*,
- *Hnutí víry*,
- *Imanuelité*,
- *Moonovo hnutí*,
- *Mormonismus*,
- *Vesmírní lidé*,
- *Saha joga*,
- *Satanismus*,
- *Scientologická církev*,
- *Sri Chinmoy*,
- *Svědkové Jehovovi*,
- *Transcendentní meditace*,
- *Víra bahá'í*,
- *Osho*.

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Vysvětlete pojem sociální patologie.
- 2) Vysvětlete pojem deviace.
- 3) Vysvětlete pojem hostilita.
- 4) Vysvětlete pojem šikana.
- 5) Co jsou to asymetrické hrozby?
- 6) Vysvětlete pojem terorismus.
- 7) Vysvětlete pojem extremismus.
- 8) Uveďte dělení extremistického spektra.
- 9) Vysvětlete pojem radikalismus.

Správná odpověď

- 1) Sociální patologie je souhrnné označení pro nezdravé, abnormální a obecně nežádoucí společenské jevy.
- 2) Deviace je širší pojem než sociální patologie, který zahrnuje i odchylky od normy, které nejsou pro společnost nebo jednotlivce negativní. Pojem deviace je na rozdíl od patologie hodnotově a emocionálně neutrální. Deviace (tzn. odchylka) může být negativní: alkoholismus, drogová závislost, týrání, vandalismus, aj., či pozitivní: přehnané dodržování etikety, abstinence.
- 3) Hostilita je sklon k nepřátelským agresivním impulzům navenek, tendenci ublížit jiné osobě nebo skupině osob.
- 4) Šikana označuje fyzické i psychické omezování či týrání jedince v kolektivu.
- 5) Asymetrické hrozby představují vztah, který je definován jako stav nerovných vztahů, kdy jeden z aktérů disponuje větší mocí, vlivem a kontrolou (zejména vojenského a ekonomického potenciálu), než aktér druhý.

- 6) Terorismus označuje cílevědomé použití organizovaného násilí proti nezúčastněným osobám za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů.
- 7) Extremismus je souhrn určitých sociálně patologických jevů vytvářených více nebo méně organizovanými skupinami osob a jejich příznivci, kterým je společné především zpochybnění demokratických základů anebo určitých práv a svobod v dané společnosti.
- 8) Extremistické spektrum se dělí na pravicové, levicové a ostatní (náboženský extremismus, divácké násilí).
- 9) Radikalismus je myšlenkový přístup vyhledávající cestu k určité změně. Podle charakteru kýžené změny je možno radikalismus vymezit na dvě základní skupiny, a to na politický a náboženský.

9. Spolupráce veřejné správy, soukromého sektoru a občanů při zajišťování bezpečnosti. Plánování zajištění bezpečnosti a udržitelného rozvoje v České republice. Ekonomika a financování bezpečnosti

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti spolupráce veřejné správy, soukromého sektoru a občanů při plánování a realizaci zajišťování bezpečnosti, ekonomice a financování bezpečnosti.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o spolupráci jednotlivých sektorů v České republice při plánování a realizaci zajišťování bezpečnosti, její ekonomice a financování.

Klíčová slova

Veřejná správa, právnické osoby, podnikající fyzické osoby, fyzické osoby, působnost a úkoly, financování.

9.1. Úvod

Při přípravě a řešení mimořádných událostí a odstraňování jejich následků je důležitá vzájemná provázanost a spolupráce orgánů veřejné správy, soukromého sektoru a občanů. Klíčovou rolí při plnění jednotlivých úkolů v rámci působnosti má, mimo jiné, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky.

9.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- *Záchranné práce* – činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých MU, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, které vedou k přerušení jejich příčin.
- *Likvidační práce* – činnost odstranění následků způsobených MU.
- *Věcná pomoc* – poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce. Věcnou pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutí bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu nebo starosty obce.

- **Osobní pomoc** – činnost nebo služba při provádění záchranných prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce. Osobní pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutá bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmána kraje.
- **Ostatní pomoc** – využití hospodářských opatření, vojenských útvarů a vojenských zařízení ozbrojených sil ČR pro potřebu složek integrovaného záchranného systému (IZS) při provádění záchranných a likvidačních prací. Poskytuje se na žádost Hasičského záchranného sboru (HZS) kraje, krajského úřadu nebo Ministerstva vnitra (MV).

9.3. Postavení a úkoly orgánů veřejné správy

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady podle své působnosti:

- vedou přehled možných zdrojů rizik,
- provádějí analýzu ohrožení a v rámci prevence sjednávají nápravu stavů, které by mohly způsobit vznik MU,
- rozhodují o činnostech k provádění záchranných a likvidačních prací,
- organizují okamžité opravy nezbytných veřejných zařízení pro ochranu obyvatelstva.

Úkoly Ministerstva vnitra plní Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky (GŘ HZS ČR), které zejména:

- plní úkoly v oblasti přípravy na MU, IZS a ochrany obyvatelstva,
- zajišťuje zapojení ČR do mezinárodních záchranných operací při MU v zahraničí a poskytování humanitární pomoci do zahraničí,
- usměrňuje IZS a zpracovává koncepci ochrany obyvatelstva,
- zpracovává ústřední poplachový plán IZS a koordinuje poplachové plány krajů.

Úkoly orgánů kraje a úkoly obecního úřad ORP plní HZS kraje. HZS kraje zejména:

- organizuje součinnost v kraji při zpracování poplachového plánu IZS a zpracovává poplachový plán IZS,
- usměrňuje IZS na úrovni kraje,
- shromažďuje a používá pro zpracování vnějších havarijních plánů a havarijního plánu kraje potřebné údaje,
- zajišťuje havarijní připravenost a zpracovává havarijní plán kraje,
- zpracovává krizový plán kraje,
- sjednocuje postupy v oblasti ochrany obyvatelstva,
- spolupracuje při zpracování a aktualizaci povodňového plánu správního obvodu kraje,

- zpracovává vnější havarijní plán s dotčenými obecními úřady ORP,
- zabezpečuje varování a vyrozumění.

Hejtman plní zejména tyto úkoly:

- organizuje IZS na úrovni kraje,
- koordinuje a kontroluje přípravu na MU prováděnou orgány kraje, územními správními úřady s krajskou působností, právníckými a fyzickými osobami,
- koordinuje ZaL práce při řešení MU na území kraje,
- schvaluje havarijní plán kraje, vnější havarijní plán a poplachový plán IZS kraje,
- při své koordinaci předává Ministerstvu vnitra zprávy o průběhu záchranných a likvidačních prací prostřednictvím OPIS IZS,
- pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může použít zřízený krizový štáb kraje.

Starosta ORP plní zejména tyto úkoly:

- koordinuje ZaL práce při řešení MU ve správním obvodu obecního úřadu ORP, pokud jej velitel zásahu o koordinaci požádal,
- schvaluje vnější havarijní plány,
- při své koordinaci předává Ministerstvu vnitra zprávy o průběhu záchranných a likvidačních prací prostřednictvím OPIS IZS,
- pro koordinaci ZaL prací může použít zřízený krizový štáb své obce.

Obecní úřad při výkonu státní správy plní zejména tyto úkoly:

- organizuje připravenost obce na MU,
- podílí se na provádění ZaL prací s IZS,
- zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím,
- hospodaří s materiálem CO,
- poskytuje HZS podklady a informace potřebné ke zpracování havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu,
- podílí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce,
- vede evidenci a provádí kontrolu staveb CO,
- seznamuje PO a FO v obci s charakterem možného ohrožení a s připravenými ZaL pracemi a ochranou obyvatelstva.

Starosta obce při provádění ZaL prací plní tyto úkoly:

- zajišťuje varování osob nacházejících se na území obce před hrozícím nebezpečím,
- organizuje v dohodě s velitelem zásahu nebo se starostou ORP evakuaci osob z ohroženého území obce,
- organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce,
- je oprávněn vyzývat právnícké a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.

Právnícké a podnikající fyzické osoby (PO a PFO) zahrnuté krajským úřadem (HZS kraje) do havarijního plánu kraje nebo vnějšího plánu musí:

- *bezplatně poskytovat a aktualizovat požadované údaje,*
- *zajistit pro své zaměstnance, kteří jsou dotčení předpokládanou MU, následující opatření:*
 - *informace o hrozících MU a možných způsobech jejich likvidace,*
 - *varování, evakuaci, popřípadě ukrytí,*
 - *organizování záchranných prací,*
 - *organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci.*

V souvislosti se ZaL pracemi a s jejich přípravou musí PO a PFO:

- *poskytnout osobní nebo věcnou pomoc na přímou výzvu velitele zásahu, starosty obce nebo OPIS IZS,*
- *strpět vstup osob provádějících ZaL práce na pozemky a do staveb a použití nezbytné techniky, provedení terénních úprav, budování ochranných staveb, vyklizení pozemku a odstranění staveb, jejich částí a porostů,*
- *strpět umístění zařízení systému varování a vyrozumění na nemovitostech a umožnit k nim přístup orgánům hasičského záchranného sboru nebo jimi zmocněným osobám za účelem používání, kontroly, údržby a oprav,*
- *provozují-li školská, zdravotnická, sociální nebo obdobná zařízení, vytvořit v nich podmínky pro výdej prostředků individuální ochrany a dalších ochranných prostředků.*

PO a PFO se nahrazují tyto výdaje:

- *mzdy, platy, cestovní náhrady, pojistné na sociální zabezpečení a na veřejné a zdravotní pojištění zaměstnanců zabezpečujících skladování materiálu CO a údržbu stálých úkrytů,*
- *cestovní náhrady při přípravě a výcviku osob, které se se souhlasem nebo na výzvu HZS kraje podílejí na bezpečnosti a ochraně obyvatelstva,*
- *výdaje spojené se skladováním a ošetřováním prostředků individuální ochrany a dalších ochranných prostředků,*
- *výdaje na odběr energií ve stálých úkrytech při MU a skladech materiálu CO.*

Náhrady výdajů poskytuje HZS kraje, který zahrnul PO nebo PFO do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu. Náhrady závisí na výši vyčleněných finančních prostředků na bezpečnost a ochranu obyvatelstva ze státního rozpočtu.

Fyzická osoba (FO) musí:

- *strpět omezení vyplývající z opatření stanovených při MU a omezení nařízená velitelem zásahu při provádění ZaL prací,*
- *poskytnout osobní nebo věcnou pomoc na výzvu starosty obce nebo velitele zásahu,*
- *strpět vstup osob provádějících ZaL práce na pozemky a do objektů, použití nezbytné techniky, provedení terénních úprav, budování ochranných staveb, vyklizení pozemku a odstranění staveb, jejich částí, zařízení a porostů,*
- *poskytnout veliteli zásahu informace o skutečnostech, které by mohly ohrozit životy nebo zdraví osob provádějící zásah, zejména informace o výbušninách, nebezpečných chemických látkách, zdrojích ionizujícího záření, dravých či nebezpečných zvířatech.*

Od osobní pomoci jsou osvobozeni:

- *osoby ve věku do 18 let a od 62 let,*
- *osoby zdravotně nezpůsobilé k výkonu požadovaných činností,*
- *plně invalidní osoby,*
- *poslanci, senátoři a členové vlády ČR,*
- *osoby, které by tím vystavily vážnému ohrožení sebe nebo osoby blízké.*

Ženám lze nařídit jen takovou osobní pomoc, která není v rozporu se zvláštním právním předpisem. Osoby osvobozené od osobní pomoci mohou poskytnout dobrovolnou pomoc.

9.4. Způsob informování právnických a fyzických osob

Obecní úřad a zaměstnavatel zabezpečuje informování PO a FO o:

- *charakteru možného ohrožení,*
- *připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení.*

K informování využívá zejména *informace poskytnuté HZS kraje.*

Informování se provádí především:

- *hromadnými informačními prostředky,*
- *letáky a informačními brožurami,*
- *ukázkami činnosti IZS,*
- *besedami s obyvatelstvem.*

Obsah informování se zaměřuje na:

- *údaje o zdrojích rizik vzniku MU a preventivních opatření,*
- *činnost a přípravu IZS na řešení MU,*
- *varování, evakuaci, ukrytí, individuální ochranu a nouzové přežití,*
- *sebeochranu a poskytování vzájemné pomoci,*
- *organizaci humanitární pomoci.*

9.5. **Financování bezpečnosti a ochrany**

Podle vyhlášky Ministerstva financí č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě ve znění pozdějších změn a doplnění třídí rozpočtová skladba příjmy a výdaje z hlediska:

- *odpovědnostního – z tohoto hlediska se třídí příjmy a výdaje státního rozpočtu podle správců kapitol (např. kapitola 314 představuje výdaje Ministerstva vnitra),*
- *druhového – z tohoto hlediska se třídí všechny příjmy a výdaje podle příjmových, výdajových druhů (např. daňové příjmy, nedaňové příjmy, kapitálové příjmy ...),*
- *odvětvového – z tohoto hlediska se třídí příjmy a výdaje podle odvětví (např. skupina 5 představuje výdaje na Bezpečnost státu a právní ochrana),*
- *konsolidačního – z tohoto hlediska se třídí výdaje vynakládané uvnitř soustavy veřejných rozpočtů a ostatních veřejných peněžních fondů,*
- *zdrojového – třídění příjmů a výdajů z hlediska jejich zdroje,*
- *doplňkového – výdaje se třídí z hlediska jejich příslušnosti ke zvlášť sledovaným celkům (výdaje státního rozpočtu se třídí na dílčí průřezové ukazatele, např. ukazatel 31 představuje Program sociální prevence a prevence kriminality),*
- *programového – třídění výdajů z hlediska jejich příslušnosti k programům podle § 12 a 13 rozpočtových pravidel,*
- *účelového – třídění výdajů z hlediska účelu rozpočtového přesunu,*
- *strukturního – z tohoto hlediska se třídí příjmy a výdaje na bloky, okruhy, (stanoví MF), množiny a podmnožiny (stanoví správci kapitol),*
- *transferového – z tohoto hlediska se člení příjmy a výdaje na účelové znaky, resp. jejich pětimístná čísla (první dvě místa označují kapitolu, Národní fond nebo státní fond, poslední tři místa kód dotace).*

Rozpočtová skladba a výdaje na bezpečnost a ochranu:

Podle *odvětvového třídění rozpočtové skladby* jsou výdaje na bezpečnost státu a právní ochranu v rámci státního rozpočtu řazeny jako *třída 5*.

Tato třída zahrnuje pět seskupení položek, kterými jsou:

- *obrana (51),*
- *civilní připravenost na krizové stavy (52),*
- *bezpečnost a veřejný pořádek (53),*
- *právní ochrana (54),*
- *požární ochrana a integrovaný záchranný systém (55).*

Výdaje na obranu jsou zahrnuty v rámci seskupení položek *Obrana (51)*.

Jedná se o výdaje na obranu a bezpečnost státu proti vnějšímu ohrožení, výdaje pro systém hospodářské mobilizace a požadavky ozbrojených sil v systému státních hmotných rezerv a na *preventivní a následná nouzová opatření* v případě mimořádných situací celostátního významu.

Konkrétně jsou to výdaje na:

- *činnost vojenských útvarů, zařízení a vojenských záchranných útvarů,*
- *činnost Vojenské kanceláře prezidenta republiky a Hradní stráže, Vojenské policie, Vojenského zpravodajství, Ministerstva obrany, vojenských správních úřadů a újezdních úřadů vojenských újezdů,*
- *zabezpečení potřeb ozbrojených sil,*
- *výzkum a vývoj v oblasti obrany,*
- *mezinárodní spolupráci a zahraniční vojenskou pomoc.*

Výdaje na ochranu obyvatelstva jsou zahrnuty v rámci seskupení položek *Civilní připravenost na krizové stavy (52)*.

Jedná se o výdaje na:

- *činnost orgánů a složek při zabezpečování úkolů civilní ochrany,*
- *činnosti související s pořizováním, obměňováním a ochraňováním státních hmotných rezerv určených pro účely civilního nouzového plánování,*
- *činností zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizových situací,*
- *výzkum a vývoj v oblasti civilní připravenosti na krizové stavy,*
- *mezinárodní spolupráce v oblasti krizového řízení,*
- *poskytnutí vzájemné zahraniční pomoci podle mezinárodních smluv.*

Výdaje na bezpečnost jsou zahrnuty v rámci seskupení položek *Bezpečnost a veřejný pořádek (53)*.

Jedná se o výdaje na:

- *policii, obecní policii a všechny výdaje na Bezpečnostní informační službu,*
- *činnost ústředního orgánu státní správy v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku, kterým je Ministerstvo vnitra,*
- *výzkum týkající se bezpečnosti a veřejného pořádku,*
- *mezinárodní spolupráci v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku.*

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Vysvětlete pojem záchranné práce.
- 2) Vysvětlete pojem likvidační práce.
- 3) Vysvětlete pojem věcná pomoc.
- 4) Vysvětlete pojem osobní pomoc.
- 5) Vysvětlete pojem ostatní pomoc.
- 6) Z jakých hledisek třídí rozpočtová skladba příjmy a výdaje?
- 7) Podle odvětvového třídění rozpočtové skladby jsou výdaje na bezpečnost státu a právní ochranu v rámci státního rozpočtu řazeny jako která třída?

Správná odpověď

- 1) Záchranné práce jsou činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých MU, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, které vedou k přerušení jejich příčin.
- 2) Likvidační práce označují činnost odstranění následků způsobených MU.
- 3) Věcná pomoc představuje poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce. Věcnou pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutí bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu nebo starosty obce.
- 4) Osobní pomoc je činnost nebo služba při provádění záchranných prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce. Osobní pomocí je i pomoc dobrovolně poskytnutá bez výzvy se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, starosty obce nebo hejtmana kraje.
- 5) Ostatní pomoc označuje využití hospodářských opatření, vojenských útvarů a vojenských zařízení ozbrojených sil ČR pro potřebu složek integrovaného záchranného systému (IZS) při provádění záchranných a likvidačních prací. Poskytuje se na žádost Hasičského záchranného sboru (HZS) kraje, krajského úřadu nebo Ministerstva vnitra (MV).

- 6) Z hlediska odpovědnostního, druhového, odvětvového, konsolidačního, zdrojového, doplňkového, programového, účelového, strukturního a transferového.
- 7) Podle *odvětvového třídění rozpočtové skladby* jsou výdaje na bezpečnost státu a právní ochranu v rámci státního rozpočtu řazeny jako *třída 5*.

10. Postavení České republiky v bezpečnostní architektuře EU, NATO a OSN

Kapitola obsahuje základní odborné pojmy z oblasti postavení České republiky v mezinárodní bezpečnostní architektuře.

Cíl kapitoly

Cílem této kapitoly je získání základních informací o postavení České republiky v rámci bezpečnostní architektury Evropské unie, NATO a OSN.

Klíčová slova

Bezpečnostní architektura, kooperativní bezpečnost, kolektivní bezpečnost, kolektivní obrana, prvky bezpečnostní architektury.

10.1. Úvod

Uspořádání a vzájemná spolupráce institucí na mezinárodní úrovni a České republiky v oblasti bezpečnosti je klíčovou zejména při uplatňování systémů kooperativní bezpečnosti, kolektivní bezpečnosti a obrany při minimalizaci globálních i národních bezpečnostních hrozeb.

10.2. Použité pojmy a jejich vysvětlení

- **Bezpečnostní architektura** – institucionální uspořádání (základnu) vztahů mezi státy, na jejichž základě má být zajištěna bezpečnost.
- **Kooperativní bezpečnost** – systém prevence (snížení rizika) vypuknutí ozbrojeného konfliktu založený na omezování a regulaci vojenské síly do takové míry, která znemožňuje úspěšnou agresi.
- **Kolektivní bezpečnost** – systém zahrnující všechny státy a zaměřený na udržení míru a bezpečnosti v případě jeho ohrožení nebo porušení některým státem nebo státy, a to i státy nečlenskými.

10.3. Bezpečnostní architektura

Bezpečnostní architektura představuje institucionální uspořádání (základnu) vztahů mezi státy, na jejichž základě má být zajištěna bezpečnost.

Tato institucionální základna spočívá na několika pilířích. Jsou jimi:

- *smlouvy a jiné dokumenty, které ratifikovaly členské státy těchto institucí (popř. dokumenty, které upravují spolupráci mezi organizacemi působícími na kontinentu),*
- *spolupráce a plnění smluvně přijatých závazků,*
- *mechanismy, na jejichž bázi jednotlivé organizace fungují.*

10.4. Kooperativní bezpečnost

Kooperativní bezpečnost je systém prevence (snížení rizika) vypuknutí ozbrojeného konfliktu založený na omezování a regulaci vojenské síly do takové míry, která znemožňuje úspěšnou agresi.

Principy kooperativní bezpečnosti:

- *dosažení striktní kontroly jaderných sil na základě existujících smluv,*
- *vytvoření režimů pro zamezení proliferační konvenčních zbraní,*
- *vznik kooperativních dohod k podpoře obranné konfigurace,*
- *podpora transparentnosti a regulace šíření pokročilých (zbrojních) technologií.*

Příkladem organizace kooperativní bezpečnosti je OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě).

10.5. Kolektivní bezpečnost a kolektivní obrana

Kolektivní bezpečnost je systém zahrnující všechny státy a zaměřený na udržení míru a bezpečnosti v případě jeho ohrožení nebo porušení některým státem nebo státy, a to i státy nečlenskými.

Snaha o překonání anarchie v mezinárodních vztazích, kde je každý stát nucen udržovat vojenskou moc k zajištění vlastního přežití. V tradičně pojatém systému kolektivní bezpečnosti je základním rysem ochrana systému před protiprávním chováním ze strany států (od 90. let 20. stol. je toto pojetí rozšířeno i na nestátní subjekty). Předpokladem kolektivní bezpečnosti je zákaz použití síly a hrozby silou v mezinárodních vztazích a povinnost řešit všechny mezinárodní spory pokojnými prostředky.

Prvky kolektivní bezpečnosti:

- *pokojně řešení sporů,*
- *donucovací opatření podle čl. VII Charty OSN,*
- *úprava zbrojení a odzbrojení.*

Příkladem organizace kolektivní bezpečnosti je OSN (Organizace spojených národů).

Kolektivní obrana je systém společné obrany vůči státům, které nejsou členy daného uskupení.

Aliance zvyšuje bezpečnost členů – prostředek obrany proti agresi jiných nebo mocnějších států nebo jako prostředek sdílení kapacit pro prevenci nebo potírání hrozeb ze strany nestátních aktérů.

Kolektivní obrana vyjadřuje závazek členských států příslušné organizace k poskytnutí pomoci (včetně vojenské).

Předpokladem fungování koalice je, že její členové musí:

- *mít společný cíl,*
- *se shodovat v hodnocení hrozeb,*
- *být schopni sjednotit své síly v případě nutnosti.*

Příklady organizací kolektivní obrany jsou NATO, Varšavská smlouva, Západoevropská unie, CENTO, ANZUS, aj.

10.6. Vznik bezpečnostní architektury

Charakter i způsob řešení mezinárodně-bezpečnostních otázek byl do skončení studené války ovlivňován ideologickou konfrontací Východu a Západu v čele se SSSR a USA.

1) I. fáze – euforie:

- *90. léta – optimismus a euforie (ukončení zbrojení a hrozby jaderného konfliktu),*
- *zahájení nových forem spolupráce (mj. na bázi OSN a KBSE/OBSE),*
- *nastartování dlouhodobého procesu politické, hospodářské i společenské transformace zemí střední a východní Evropy a hledání jejich bezpečnostního ukotvení,*
- *rozpad Sovětského svazu a politická a ekonomická destabilizace většiny postsovětského prostoru,*
- *prohlubování evropského integračního procesu (vznik EU).*

2) II. fáze – vystřízlivění:

- *spíše než nové partnerství a formy spolupráce v mezinárodních vztazích se začíná projevovat fragmentace zájmů,*
- *logický důsledek stavu, že byl svět zbaven sevření dvou bloků. To sice přineslo obecné uvolnění v mezinárodní politice, nicméně zároveň zkomplikovalo schopnost dosažení konsensu při řešení aktuálních otázek,*
- *nejvýrazněji se tato skutečnost projevila při propuknutí konfliktu v Jugoslávii a v dlouhodobé neschopnosti jej efektivním způsobem řešit.*

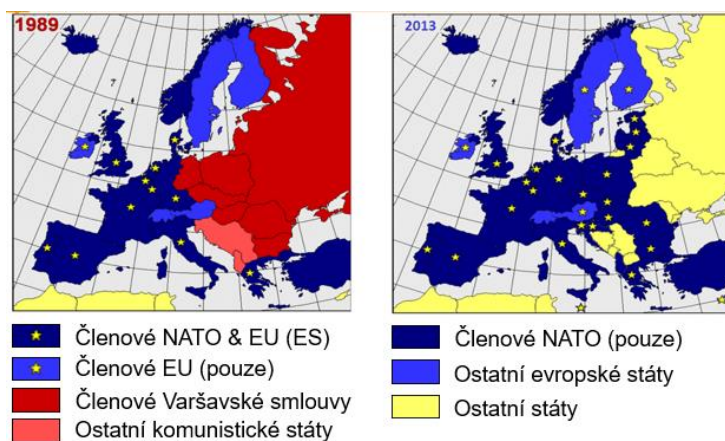
3) III. fáze – evoluční a pragmatická:

- *postupná integrace států střední a východní Evropy do západních integračních struktur (NATO, EU),*
- *postupné prohlubování integrace těchto struktur a hledání/doplňování nových směrů jejich činnosti, mj. s ohledem na vývoj bezpečnostního prostředí a nové hrozby a rizika.*

10.7. Prvky bezpečnostní architektury

Prvky bezpečnostní architektury jsou:

- *OSN – Organizace spojených národů,*
- *OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě,*
- *Rada Evropy,*
- *Evropská unie,*
- *NATO – Organizace Severoatlantické smlouvy,*
- *Západoevropská unie,*
- *Prvky specifické pro postsovětský prostor pod vedením Ruska:*
 - *SNS – Společenství nezávislých států,*
 - *OSKB (CSTO) – Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti,*
 - *Šanghajská organizace pro spolupráci.*

Obrázek č. 31: Členství evropských zemí v prvcích bezpečnostní architektury [15]

OSN:

OSN nemá v evropské bezpečnostní architektuře roli zásadního aktéra. Vymezuje mimo jiné základní mezinárodněprávní rámec (například formou konkrétních rezolucí či sankcí). O posílení její pozice dlouhodobě usiluje Ruská federace. Česká republika se jako jedna ze základajících zemí aktivně podílí na činnosti OSN. ČR při OSN zastupují Stálé mise České republiky v New Yorku, Ženevě, ve Vídni a v Nairobi.

Proč je členství ČR v OSN důležité:

- OSN je jedinou mezinárodní mezivládní organizací s univerzálním členstvím a je tedy jedinečnou platformou pro řešení globálních problémů,
- umožňuje ČR aktivně prosazovat její politické a ekonomické zájmy, prezentovat, sblížovat či koordinovat její postoje vůči ostatním zemím z reprezentativního fóra a posilovat mezinárodní prestiž země.

Účast ČR v mírových operacích OSN:

ČR od svého vzniku v lednu 1993 navázala ve vysílání příslušníků armády do mírových misí, operací a specializovaných komisí OSN na aktivní účast bývalého Československa. Československo se do působení tzv. modrých baretů usilujících o řešení mezinárodních bezpečnostních problémů poprvé zapojilo počátkem roku 1989, a to účastí v pozorovatelských misích v Angole (UNAVEM I) a Namibii (UNTAG). Do současné doby působilo cca. 3 000 příslušníků Armády ČR ve více než 30 misích OSN. Rovněž Ministerstvo vnitra se postupně zapojilo do mírových operací vysíláním civilních policistů. V současnosti se žádné mírové operace OSN neúčastní jednotka AČR. Těžiště vojenské angažovanosti ČR v zahraničí se přeneslo z operací OSN do operací pod velením NATO a EU.

OBSE/KBSE:

OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě) je mezinárodní bezpečnostní organizace vzniklá roku 1995 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE).

Dnes má 57 členů a jedná se o „největší regionální bezpečnostní organizace na světě“, příklad organizace kooperativní bezpečnosti. Hraje roli při prevenci konfliktů, post-konfliktní obnově a monitorování demokratičnosti volebních procesů (ODIHR). Přestože byla OBSE vytvořena jako bezpečnostní organizace, nevěnuje se výlučně vojensko-bezpečnostním otázkám a odzbrojení. Na základě unikátního komplexního pojetí bezpečnosti se zabývá velice intenzivně rovněž lidskými právy, bezpečnostními aspekty ekonomicko-environmentální problematiky a dalšími oblastmi s bezpečnostním přesahem. Česká republika je stejně

jako další členské státy zastoupena v Parlamentním shromáždění OBSE poslanci a senátory Parlamentu ČR. Česká republika se spolupodílí na činnosti OBSE jako hostitelská země zasedání *Ekonomického a environmentálního fóra OBSE*. ČR se soustavně zapojuje do volebních monitorovacích aktivit OBSE a vysílá experty do polních misí OBSE. Svou politiku prosazuje zejména prostřednictvím své mise při OBSE ve Vídni. *Mise aktivně spolupracuje s předsednictvím OBSE* při řešení aktuálních otázek i při implementaci závazků a principů OBSE.

Rada Evropy:

Rada Evropy (RE) – založena 1949, dnes 47 členů (+ 5 pozorovatelů).

Rada Evropy pokrývá *všechny důležité otázky*, kterými se evropská společnost zabývá, *s výjimkou obrany*.

Hlavní cíle:

- *ochrana lidských práv, pluralitní demokracie a právního státu,*
- *podporovat rozvoj evropské kulturní identity a různorodosti,*
- *hledat řešení problémů, kterým evropská společnost čelí (diskriminace menšin, xenofobie, intolerance, ochrana životního prostředí, klonování lidských bytostí, AIDS, drogy, organizovaný zločin apod.),*
- *pomáhat při upevňování demokratické stability v Evropě podporováním politických, legislativních a ústavních reforem.*

Sídlem Rady Evropy je Štrasburk (Francie).

Česká republika se stala členem Rady Evropy 30. června 1993.

Členské povinnosti a závazky vyplývají zejména ze Statutu RE.

Členové mají povinnost uznávat zásadu právního státu, zaručit všem osobám ve své jurisdikci dodržování lidských práv a základních svobod a upřímně a efektivně spolupracovat při naplňování cíle RE.

Další závazky pro ČR vyplývají ze smluv RE, jichž je smluvní stranou.

Evropská unie:

Evropská unie (EU) je politická a ekonomická unie, kterou tvoří 28 evropských států s 507,7 miliony obyvatel. EU vznikla v roce 1993 na základě *Smlouvy o Evropské unii*, známější jako *Maastrichtská smlouva*, nahrazuje tak Evropské společenství a je jeho nástupkyní. *Není konkurencí vůči NATO, ale partnerem.* Cílem EU je podporovat *mír, své hodnoty a blahobyt obyvatel*. EU zejména poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, ve kterém je zaručen volný pohyb osob. *Za úspěšný boj o demokracii a lidská práva, usmíření v Evropě a sjednocení kontinentu* byla v roce 2012 Evropské unii udělena *Nobelova cena za mír*.

I. Evropská společenství	II. Společná zahraniční a bezpečnostní politika	III. Policejní a justiční spolupráce
Společná zemědělská politika Hospodářská a měnová unie Celní unie a Společný trh Společná obchodní politika Regionální a strukturální politika Dopravní politika Sociální politika Schengenský prostor Občanství EU Vědecko-výzkumná politika Politika hospodářské soutěže Ekologická politika Politika ochrany spotřebitele Vzdělání a kultura Společná rybolovná politika Azylová a přistěhovalecká politika	Zahraniční politika: • Spolupráce v zahraniční politice • Dodržování míru • Volební pozorovatelé • Lidská práva • Demokracie • Rozvojová pomoc Bezpečnostní politika: • Evropská bezpečnostní politika • Evropské síly rychlé reakce • Odzbrojování	Pašování drog a obchod se zbraněmi Obchod s lidmi Terorismus Zločiny proti dětem Organizovný zločin Korupce

Česká republika požádala o členství v Evropské unii v lednu 1996. Smlouva o přistoupení České republiky do EU byla slavnostně podepsána v Athénách v roce 2003, vstoupila v platnost 1. května 2004. Od tohoto dne je Česká republika plnoprávným členským státem Evropské unie.

Přínosy z členství v EU:

Přínosy v oblasti mezinárodně politické:

- *posílení mezinárodního postavení a bezpečnosti ČR,*
- *zastoupení v orgánech EU,*
- *spolurozhodování o politice EU,*
- *omezení rizik plynoucích z geopolitického postavení ČR,*
- *účast ve společné zahraniční a bezpečnostní politice EU, v evropské bezpečnostní a obranné politice,*
- *účast na vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva v Evropě.*

Přínosy v oblasti hospodářské:

- *začlenění ČR do nejvýznamnějšího světového hospodářského seskupení,*
- *urychlení ekonomického rozvoje ČR a růstu životní úrovně obyvatel ČR,*
- *značný objem nenávratné ekonomické pomoci od EU,*
- *přístup k výhodným úvěrům Evropské investiční banky,*
- *zvýšení přílivu přímých zahraničních investic do české ekonomiky,*
- *otevření trhů, které byly dosud pro ČR obtížně přístupné,*
- *solidární pomoc v případě přírodních katastrof,*
- *řešení problémů, které jsou nad síly a možnosti ČR,*

- možnost zapojit se do evropské hospodářské a měnové unie a využívat jejích výhod.

Další přínosy:

- posílení práv občanů ČR o práva občanů EU,
- posílení demokratického systému a právního státu v ČR,
- prostor pro rozvíjení české národní identity.

Nevýhody plynoucí z členství v EU:

- vnitřní nejednotnost – od roku 2010 klesl podíl občanů v Česku, kteří pozitivně hodnotí fungování Evropské unie, za efektivně fungující organizaci ji pokládá pouze 27 % občanů,
- ztráta suverenity – vstupem do EU se ČR vzdala velké části autonomního rozhodování v různých oblastech daňových, legislativních, sociálních, zahraničně-politických, ekologických. Přistoupila na jednotnou evropskou politiku a přijala pravidla většiny,
- zdražování – např. kvůli jednotné daňové legislativě, která ČR ukládá určitou minimální hranici spotřební daně; oslabení měny,
- zvýšení byrokracie – růst počtu úředníků i politiků,
- ukončení činnosti některých drobných podnikatelů – konkurence, nutné investice podnikatelů pro zajištění splnění norem kvality výrobků,
- vyšší nezaměstnanost – více než zdvojnásobení počtu zahraničních zaměstnanců v ČR během 10 let od vstupu do EU,
- nevýhody dotací – plýtvání, neefektivnost vynakládaných prostředků, korupce, pokřivení ekonomiky, „zkažení“ férové soutěže, příliv dotací také způsobil růst nákladů a pokles konkurenceschopnosti.

NATO:

NATO (Severoatlantická aliance) je základním pilířem evropské obrany – euroatlantickým mezinárodním vojenským paktem. Vzniklo po druhé světové válce jako bezpečnostní záruka pro západoevropské demokratické země před případným útokem Sovětského svazu. NATO bylo založeno 4. dubna 1949 podpisem Severoatlantické smlouvy. Sídlí v Bruselu v Belgii. V současnosti je v Alianci sdruženo 28 zemí. Základem fungování NATO je Severoatlantická smlouva podepsaná 4. dubna 1949 ve Washingtonu představiteli dvanácti států. Vedle USA a Kanady byly mezi zakládajícími zeměmi Velká Británie, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie a Island. Klíčovou částí dohody je článek 5, který zaručuje všem členským zemím kolektivní obranu v případě napadení.

V roce 1970 vstoupila v platnost smlouva o nešíření jaderných zbraní (NPT). Myšlenkou této smlouvy je, že se státy, které vlastní jaderné zbraně, zaváží k jadernému odzbrojení, zatímco státy, které nevlastní jaderné zbraně, se vzdají práva je vyrábět nebo je jinak získávat.

Politická struktura	Vojenská struktura
<p>Rada NATO – nejvyšší orgán aliance, který má výkonnou politickou a rozhodovací pravomoc.</p> <p>Výbor pro plánování obrany – koordinuje vojenské plánování členských států a analyzuje jejich výdaje na armádu.</p> <p>Skupina pro jaderné plánování – má obdobné pravomoci jako Výbor v oblasti jaderných zbraní.</p> <p>Hlavní výbory NATO – 27 specializovaných skupin, jsou podřízené výše uvedeným orgánům a řeší specifické úkoly v politické, vojenské a ekonomické oblasti.</p> <p>Generální tajemník NATO – nejvyšší politický (civilní) představitel NATO na mezinárodní scéně. Je zároveň předsedou Rady, Výboru a Skupiny pro jaderné plánování.</p> <p>Mezinárodní sekretariát – řeší politické záležitosti, obranu, infrastrukturu, logistiku, vědu, životní prostředí a finance.</p>	<p>Vojenský výbor NATO – je nejvyšším vojenským orgánem Aliance. Spadá pod politickou pravomoc Rady. Je složen z náčelníků generálních štábů armád členských zemí.</p> <p>Mezinárodní vojenský štáb – pomocný orgán využívaný Vojenským výborem při řešení vojenských otázek.</p> <p>Integrovaná vojenská struktura NATO – základna na obranu členských zemí. Je pod politickým dohledem a podléhá nejvyššímu stupni velení. Vojenské kapacity NATO jsou rozděleny na síly rychlého nasazení, hlavní obranné síly a záložní síly.</p>

Mezi členské země NATO se zařadila většina států bývalé Varšavské smlouvy, a to včetně *České republiky, která se připojila k Alianci v rámci čtvrtého rozšíření v roce 1999. ČR zůstává důvěryhodným a spolehlivým spojencem* v době, kdy Evropa čelí zásadním bezpečnostním výzvám. ČR se *aktivně zapojila do implementace rozhodnutí summitu NATO ve Walesu ze září 2014, která reagují na výrazné zhoršení bezpečnostního prostředí v Evropě. V této souvislosti Aliance přijala tzv. Akční plán připravenosti, který obsahuje souhrn opatření na ujištění těch spojenců, kteří se cítí být ohroženi, a zároveň nastavuje proces dlouhodobé adaptace NATO na zhoršené bezpečnostní prostředí. Podporuje alianční politiku obrany a odstrašení, která je založena na vyvážené kombinaci jaderných a konvenčních schopností umožňující čelit současným i budoucím hrozbám. ČR se v souladu se svými schopnostmi*

a dostupnými zdroji *účastní aliančních operací a misí*. Zapojením do spojenecké mise Resolute Support se podílí na podpoře Afghánistánu. ČR *podporuje další rozvoj aliančních schopností v oblasti tzv. nových hrozeb* (např. energetická a kybernetická bezpečnost, boj proti terorismu). Za klíčový je považován rozvoj schopností Aliance čelit hrozbě tzv. *hybridního útoku*, který spočívá v komplexním organizovaném užití vojenských, paramilitárních a nevojenských metod. *Evropská bezpečnostní architektura je institucionálním komplexem organizací kooperativní i kolektivní bezpečnosti a obrany. Vznikala na pozadí dramatických geopolitických změn na konci 20. století.*

Klíčovými prvky současné evropské bezpečnostní architektury jsou NATO, EU, OSN a OBSE, doplňované dalšími organizacemi. Česká republika je členem všech relevantních organizací a z tohoto pohledu je její bezpečnost historicky bezprecedentně ukotvena.

Shrnutí

V této kapitole jste se seznámili se základními pojmy, které budou používány v dalším výkladu.

Otázky

- 1) Vysvětlete pojem bezpečnostní architektura.
- 2) Vysvětlete pojem kooperativní bezpečnost.
- 3) Uveďte příklad organizací kooperativní bezpečnosti.
- 4) Vysvětlete pojem kolektivní bezpečnost.
- 5) Jaké jsou prvky kolektivní bezpečnosti?
- 6) Uveďte příklad organizací kolektivní obrany.
- 7) Uveďte prvky bezpečnostní architektury.

Správná odpověď

- 1) Bezpečnostní architektura je institucionální uspořádání (základnu) vztahů mezi státy, na jejichž základě má být zajištěna bezpečnost.
- 2) Kooperativní bezpečnost je systém prevence (snížení rizika) vypuknutí ozbrojeného konfliktu založený na omezování a regulaci vojenské síly do takové míry, která znemožňuje úspěšnou agresi.
- 3) Příkladem organizace kooperativní bezpečnosti je OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě).

- 4) Kolektivní bezpečnost je systém zahrnující všechny státy a zaměřený na udržení míru a bezpečnosti v případě jeho ohrožení nebo porušení některým státem nebo státy, a to i státy nečlenskými.
- 5) Prvky kolektivní bezpečnosti jsou pokojné řešení sporů, donucovací opatření podle článku VII Charty OSN a úprava zbrojení a odzbrojení.
- 6) Příklady organizací kolektivní obrany jsou NATO, Varšavská smlouva, Západoevropská unie, CENTO, ANZUS, aj.
- 7) Prvky bezpečnostní architektury jsou:
 - *OSN – Organizace spojených národů,*
 - *OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě,*
 - *Rada Evropy,*
 - *Evropská unie,*
 - *NATO – Organizace Severoatlantické smlouvy,*
 - *Západoevropská unie,*
 - *Prvky specifické pro postsovětský prostor pod vedením Ruska:*
 - *SNS – Společenství nezávislých států,*
 - *OSKB (CSTO) – Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti,*
 - *Šanghajská organizace pro spolupráci.*

Literatura

- [1] ADAMEC, V.; ŘEHÁK, D.; ČERNÁ, L.: *Základy organizace a řízení bezpečnosti v České republice*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, z.s. 2012. 128 s. ISBN 978-80-7385-123-1.
- [2] Bezpečnostní strategie České republiky 2015, dostupné: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.
- [3] BRABEC, F.: *Bezpečnost pro firmu, úřad, občana*. Nakladatelství Public History, Praha 2001.
- [4] SAYLE Timothy Andrews *Enduring Alliance: A History of NATO and the Postwar Global Order*, Cornell University Press, 2019, ISBN 1501735519, 9781501735516, 360 s.
- [5] ŠENOVSÝ, M.; ADAMEC, V.; HANUŠKA, Z.: *Integrovaný záchranný systém*, SPBI Spektrum, 2005, Ostrava, 157 stran, 1. vydání, ISBN 80-86634-55-8.
- [6] ŠENOVSÝ, M.; ADAMEC, V.: *Právní rámec krizového managementu, Management záchranných prací*, SPBI Spektrum, 2005, Ostrava, 97 stran, 1. vydání, ISBN 80-86634-55-8.
- [7] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších změn a doplnění.
- [8] Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- [9] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění pozdějších změn a doplnění.
- [10] Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- [11] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- [12] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (krizový zákon), ve znění pozdějších změn a doplnění.
- [13] AUGUSTA, P.; HONZÁK, F.: *Československo 1918-1938*. Praha: Albatros, 1992. ISBN 80-00-00311-2.
- [14] EMMERT, F.: *Moderní české dějiny*. Praha: Mladá fronta, 2019. ISBN 978-80-204-5498-0.
- [15] FRYŠAR, M. a kolektiv.: *Bezpečnost pro manažery, podnikatele a politiky*. 1. vyd. Praha: Public history, 2006. 176 s. ISBN 80-86445-22-4.
- [16] LUKÁŠ, L.: *Bezpečnostní technologie, systémy a management*. Zlín: Radim Bačuvčík – VeRBuM, 2015. ISBN 978-80-87500-57-6.

- [17] WAGNER, W.J.: *Rakousko-Uhersko: monarchie a lidé slovem i obrazem*. Přeložil Ivana FÜHRMANN VÍZDALOVÁ. V Praze: Euromedia Group, 2019. Universum (Euromedia Group). ISBN 978-80-7617-585-3.

Toto dílo podléhá licenci [Creative Commons Uved'te původ 4.0 Mezinárodní License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).